

Delavska enotnost

Glasilov Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 10. oktober 1986

številka 40, letnik 45, cena 65 dinarjev

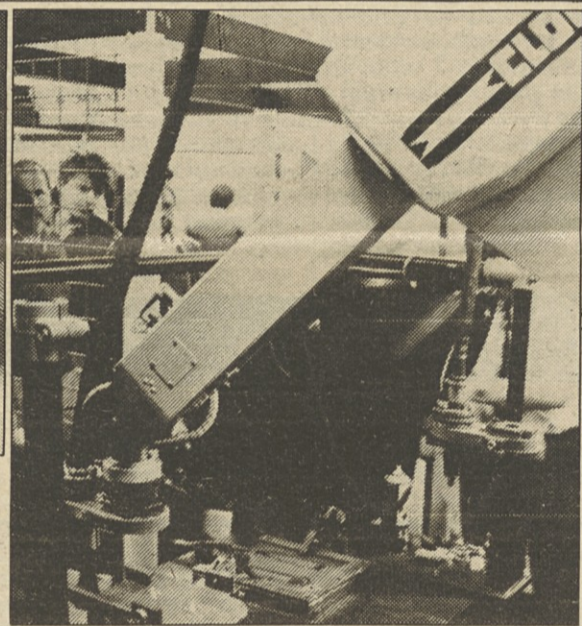
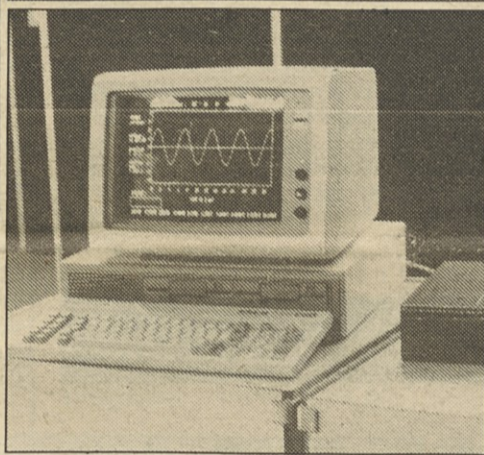

Načelno je vse jasno, toda...

Predstavniki republiških in zvezne gospodarske zbornice, subjektivnih sil in združenega dela te dni vneto razpravljajo o ekonomski politiki v letu 1987, ki naj bi našemu gospodarstvu omogočila hitrejšo premagovanje sprotne težave (uspešnejši nastop na svetovnem trgu, učinkovitejšo gospodarjenje z družbenim kapitalom, pokrivanje objektivnih izgub, itd.) in razvoj na zdravih temeljih. Približevanje k temu osnovnemu strateškemu cilju pa v prihodnje ne bo lahko, morda bo celo težje kot letos. Analize gospodarskih razmer namreč potrjujejo napovedi, da se bomo tudi v prihodnjem letu spopadali z inflacijo, ki ljudi spodbuja k čimvečji sproti porabi, da se bo zmanjševanje industrijske proizvodnje nadaljevalo in da bodo pogoji zunanjetrgovinskega poslovanja prej manj kot pa bolj ugodni za naše gospodarstvo. To pa z drugimi besedami pomeni, da so cilji naše ekonomske politike jasno opredeljeni, manj jasno pa je, kako jih pravzaprav uresničiti.

Letošnja gospodarska gibanja so takšna, da z njimi nikakor ne moremo biti zadovoljni. Zaskrbljujoče je, da skupni in konvertibilni izvoz jugoslovanskega gospodarstva padata in da se je začeti preustroj gospodarstva na tujem zaustavil. Tako je med drugim zato, ker zvezna vlada podpira politiko nerealnega tečaja dinarja, negativnih obrestnih mer, neustrezne primarne emisije denarja in pretiranega administrativnega vmešavanja v poslovanje gospodarskih oseb. Prihodnje leto bi torej morali ustaliti pogoje za gospodarjenje (kako to doseči, nihče ne ve), okrepiti samostojnost gospodarstva in ga na različne načine spodbuditi k povečevanju konvertibilnega izvoza (predvsem z realnejšim tečajem dinarja, realnejšimi obrestnimi merami, carinskimi, davčnimi in drugimi olajšavami), če hočemo doseči plačilno-bilancne cilje. V razmerah še vedno premalo organiziranega vključevanja v mednarodno delitev dela, površnega poznavanja napovedi o zunanjetrgovinskih tokovih v prihodnjem letu, preobremenjenosti gospodarstva, padanja storilnosti in velikanskih notranjih dolgov (v višini skoraj enoletnega družbenega proizvoda) pa je več kot očitno, da si postavljamo preveč zahtevne cilje. Na makroekonomski ravni bi se torej morali zediniti, do kod bomo pri iskanju izhoda iz razvojne krize prišli prihodnje leto, do kod do leta 1990 in 2000, ne pa da kar naprej modrujemo o vsem tem vse vprek in počez, kot da ne slišimo drug drugega in kot da nimamo skupnih jugoslovanskih interesov. Saj ne bomo mogli živeti več zgolj na račun tuje akumulacije in preliivanja domače presežne vrednosti, ampak se bomo sčasoma morali vsi skupaj in vsak zase postaviti na lastne noge. Če bo to spoznanje prevladalo v širšem jugoslovanskem prostoru, potem bodo razprave o ekonomski politiki v letu 1987 vendarle dosegle svoj namen.

Emil Lah

Letošnja 33. mednarodna razstava Sodobna elektronika je na gospodarsko razstavišče privabila številne razstavljalce. Kar za 15 odstotkov jih je več kot lani, rekordno pa je prav gotovo tudi število obiskovalcev, predvsem mladih iz vse Slovenije in Jugoslavije. Razstavlja 625 proizvajalcev, med njimi je 428 tujih firm: iz ZR Nemčije, Avstrije, ZDA, Švice, Italije in od drugod.

ZDRAVLJENJE, NE LE GAŠENJE

Nared je novi, nekoliko spremenjeni predlog programa za četrti ljubljanski samoprispevek, o katerem so se med občani v nemalo živahne razprave, ki so razgalile mnoge nejasnosti glede mačehovskega odnosa slovenskega glavnega mesta do okolja. Novi predlog je brez tistih naložb, za katere ni dovolj denarja, da občani plačujejo naravnost iz svojega žepa: ureditve grajskega pobočja (mimogrede – prava sramota je za Ljubljano, da tega pobočja z gradom vred vsa ta dolga leta še ni uredila) in gradnje potniške postaje. Temeljiteje so po novem predvideli tudi ozdravitve Termoelektrarne-toplarne v Mostah, za kar bo treba odšteti tudi več sredstev.

Načrtovalci programa četrtega samoprispevka nenehno poudarjajo, da ne gre za novo obremenitev čistih osebnih dohodkov, ampak le za nadaljevanje stare. Po svoje naj bi šlo za »priključitev« iz prejšnjega samoprispevka na novi, to pot bistvu komunalni program, ki

so ga pobarvali zeleno. Poskrbeli naj bi skratka za to, da dozdašnji denarni vir ne bi po nepotrebnem presahnil, ampak bi iz njega črpali denar za reševanje drugih nerešenih vprašanj v slovenskem glavnem mestu.

Mogoče bi bilo za samoprispevek boljše, če bi nosil pravo, to je komunalno ime, kajti ekološko urejanje stvari pomeni mnogo več, kot pa ponuja zdajšnji program. Predvsem pomeni, da je treba te težave prepričati, ne pa jim dajati potuho. In v tem grmu tiči zajec. Ekološko celovito urejati probleme namreč pomeni, da bi se morali v Sloveniji že ob sprejemanju srednjeročnih in dolgoročnih načrtov dogovoriti za takšno razvojno politiko, ki bi vsebovala tudi finančno ogrodje, kako v prihodnje ozdraviti zdajšnja onesnažena žarišča v Sloveniji (zmanjšati onesnaženost zraka v vsej republiki, urediti čistilne naprave po tovarnah – zdaj jih namreč obratuje le četrina – in poskrbeti za odlaga-

lišča komunalnih, zlasti pa še posebnih odpadkov) ter se izogniti prihodnjim.

Vendar pa vsega tega doslej niso storili. Ali naj to pomeni, da bomo ta vprašanja v prihodnje reševali zgolj s samoprispevki danes v Ljubljani, jutri na Obali, pojutrišnjem v Mariboru in nato v Celju? Ali lahko s samoprispevki odpravimo dozdašnje gospodarske napake, premalo pretehtane naložbe v preteklosti? Onesnaževalcem na ta način na tihem dovoljujemo, da še naprej po mili volji pogubno posegajo v okolje. Ob četrtem ljubljanskem samoprispevku bi morali ljudem ponuditi v razpravo tudi celovit sanacijski načrt mestnega okolja: pa smo to sposobni narediti?

Prav tako ne sme nihče govoriti o tem, zakaj stroške za varstvo okolja ne štejemo med materialne stroške, kar v resnici tudi so, ampak jih pokrivalo iz dohodka. Tako ohranjamo številne proizvodne procese, ki bi bili sicer – ob upo-

števanju vseh stroškov za varstvo okolja – precej nedonosni. Ko pa izbruhnejo na površje ekološki problemi širšega značaja, tedaj naj za razvojne načrte plačujejo vsi po vrsti. Očitno je torej, da okolja ne onesnažuje zgolj industrija, ampak tudi miselnost ljudi.

Zato bi morali v prihodnje – ne glede na izid referendumu o četrtem ljubljanskem samoprispevku – poskrbeti še za vse drugo: okrepiti tudi neodvisno inšpekcijsko službo, učinkovito komunalno službo (za katero že zdaj plačujemo iz bruto osebnih dohodkov vse mogoče prispevke), učinkovite sankcije proti kršilcem – in to brez izjeme.

Navsezadnje ne kaže pozabiti, da ekološki problemi niso nič drugega kot razvojni problemi: tu se vse začne in tudi vse konča. To pomeni, da potrebujemo temeljito zdravljenje – ne pa gašenje.

Marija Frančeškin

Delavci štrajkajo za druge

Ko nepristranski opazovalec dogodkov ob prekinitvah dela spremlja potek in razčiščevanja vzrokov zanje, hitro ugotovi, da gre najpogosteje za kratek stik med različnimi kategorijami delavcev. Očitno je, da so delavci že vrsto let prikrajšani tako za objektivne informacije kot za pravičo soodločanja pri sprejemanju najpomembnejših samoupravnih in zanje življenjsko pomembnih odločitev. Vzrokov za to je več in so znani.

Toda to, o čemer zdaj teče beseda med delavci, je neke vrste ozaveščenja (ne pa tudi neznanka), da namreč po vsakem »zmagovitem« nastopu delavci po prekinitvi dela niso zmagovalci. Ne v moralnem in ne materialnem smislu.

Ob vsaki prekinitvi dela se od delavcev praviloma ločujejo kategorije, ki niso najbolj ogrožene, predvsem pa vodstveni in vodilni delavci, sindikalni funkcionarji in partijski aktivisti. Se več, ob kratkih stikih se prav ti postavijo zoper delavce. Najprej za to, ker so v resnici oni najpogosteje krivi za nastale razmere, nemalokrat pa zato, da bi si z nestrinjanjem zaščitili politični, vodstveni in vodilni položaj. Računi so torej, čeprav se to grdo sliši, njim v prid.

Ko namreč ti funkcionarji nenadoma zapustijo vrste delavcev in se ločijo od njih, so deležni političnega priznanja in manjše kritike (ker se praviloma le-te vzrok nezadovoljstva delavcev). Po drugi strani pa praksa potrjuje pravilo, da skoraj 99 odstotkov prekinitvev dela da pričakovano večje osebne dohodke, boljše delovne razmere. V praksi je to tako: Tokrat naj vam bo, za 20, 30 ali toliko in toliko odstotkov bomo povišali osebne dohodke, čeprav to ni čisto v skladu z družbenim dogovorom, mogoče bomo celo kršitelji, na občini in v republiki nas bodo zato kritizirali...

Dvajset, trideset ali še več odstotkov pa pomeni za delavcev dohodek tisočak ali dva več, za druge pa za deset ali dvajset tisočakov več na mesec. Povrhu vsega pa ti dobijo še priznanja za lojalnost, za »pripadnost« družbeni stvarnosti, za trdno oporo dogovorjenih smernicam...

In tako so delavci, kot vse pogosteje ugotavljajo praviloma, z vsako prekinitvijo dela trikrat prikrajšani. Od vodilnih nikogar ne pokličejo na odgovornost, najpogosteje pa dobijo še posebno družbeno podporo. Če namreč že mora zapustiti odgovorno delovno mesto, mu subjektivne sile v kratkem času najdejo še odgovornejše delovno mesto, da bi lahko opravil popravni izpit in kasneje dobil še odgovornejše in seveda bolje plačano delo.

Janez Sever

INOVATORJI LETA

PREJEMNIKI PRIZNANJ »INOVATORJI LETA«, ki jih podeljuje Televizija Ljubljana: Florjan Hrvat iz Lesonita Ilirska Bistrica; Alpska modna industrija Almira; Gorenje iz Titovega Velenja; Zlatko Gulda in ekipa sodelavcev iz INE Nafta, Lendava; Avgust Blažič, Adi Koštomaj in Dan Krempus iz Libele Celje; Stanislav Škrabec iz ribniške kovinske industrije Riko; Danilo Rejc in ekipa iz proizvodnje hladilniških ter-

mostatov iz Ete Cerkno; Elan iz Begunj; Ivan Japelj, odvetnik; Anton Kranjc, obrtnik iz Dolnjega Boštana, pri Sevnici; Ciril Kastelec iz Plame Podgrad; DO Novoteks; Strokovna služba za inovacije TAM; Jože Jan iz Novuma, centra za tehnološke inovacije; Vladimir Jelovec in Borut Jenko, inovatorja v svobodnem poklicu; Dean Žigon in njegovi sodelavci iz DO Vozila Gorica; Franc Kamenik, Branko Semolič in Vilko Zekovič iz

Novuma, centra za tehnološke inovacije; Bojan Bertonec, Mirko Gaser in Jožica Rejc iz Iskre Železniki; Razvojno računalniška skupina pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije; Brane Gospodjinački, inovator v svobodnem poklicu; tozd Veflon Cinkarne Celje; Mitja Volarič, Vojko Žagar, Danilo Gabršček, Jože Skočir in obrtna delavnica Jožeta Ovna iz Ljubljane ter Železarna Ravne.

KOROŠKI SLOVENC V BEOGRADU

V Beogradu je bila 7. oktobra delegacija koroških Slovencev. Vodila sta jo predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Feliks Wieser in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Matevž Grilc. Ob tej priložnosti so se člani delegacije sestali s članom predsedstva SFRJ Stanetom Dolancem in predsednikom ZIS Brankom Mikuličem. Obiskali so tudi svet ZSJ, kjer so se zadržali v daljšem pogovoru s predsednico Marijo Todorovič in članom predsedstva Marjanom Orožnom.

V pogovoru so predstavniki koroških Slovencev dejali, da avstrijska vlada prepocasi uresničuje 7. člen državne pogodbe. Posebej pa so poudarjali vprašanja dvojezičnega izobraževanja. Menili so, da bi njihove težave lahko reševali tudi s sodelovanjem ZSJ n OEGB. Povedali so, da je med Slovenci na Koroškem vse manj kmetov in vse več delavcev. Sindikat bi se moral zavzeti za njihove težave, predvsem za zaposlo-

vanje mladih Slovencev. Predstavniki sveta Zveze sindikatov Jugoslavije so poudarili, da so o teh vprašanjih že razpravljali z avstrijskimi sindikati. Ta obisk pa bo še spodbudil sodelovanje in sindikat, da bo po svojih močeh pripomogel k izboljšanju položaja Slovencev v Avstriji. Koroški Slovenci želijo tesnejše sodelovati z jugoslovanskim združenim delom, saj bi bilo takšno sodelovanje obojestransko koristno. Za koroške Slovence pa bi bila koristna dvojnica. Na eni strani bi se krepili odnosi z matično domovino, na drugi pa bi se z razvojem koroškega gospodarstva povečale možnosti za zaposlovanje koroških Slovencev. Gostje so poudarili, da so manjšine most med državama in lahko krepijo dobrososedske odnose. Koroški Slovenci pa želijo čimveč prispevati k razvoju kulturnega in ekonomskega sodelovanja med Jugoslavijo in Avstrijo.

V. Đ.

POVZEMAMO

KAJ PRIČAKUJEJO DELAVCI

Aca Petrović v članku Kaj pričakujejo delavci, objavljenem v Borbi, komentira pogovor najvidnejših predstavnikov jugoslovanskega gospodarstva, znanstvenikov in družbenopolitičnih delavcev v Gospodarski zbornici Jugoslavije s predsednikom ZIS Brankom Mikuličem.

Kaj so gospodarstveniki povedali Mikuliču? Kaj so pohvalili in kaj kritizirali? Grajali so vse, kar zavira in odlaga ozdravitev vse slabšega gospodarstva, čigar »imunost« vse bolj slabi zaradi »izzemanja« njegovega dohodka s strani administracije. Družbene obveznosti so presegle vse meje, saj so prispevne stopnje previsoke. Opozorili so ga, da bo treba gospodarstvo razbremeniti. Zoran Popović z Inštituta za ekonomiko industrije iz Beograda dvomi o korenitih razbremenitvah gospodarstva. Opozoril je, da denar, ki ga gospodarstvo prispeva, ni vržen stran. Po-bude za razbremenitev bi namreč moral spremljati tudi drugi del rešitev, koga naj ZIS pusti brez dela: zdravniške, pedagoške, vojsko, policijo, državni aparat. Miloško Veljović, predsednik PK Beograd je dejal, da je rešitev iz krize v ponovnem preizkusu ogromne nadgradnje od občine do vrha in v začetku njenega rušenja. Opozoril je, da resolucija družbenoekonomskega razvoja na žalost varuje tiste, ki jemljejo, ti-

ste, ki delijo presežke na račun gospodarstva. Razpravljalci so pozvali, naj višina prispevkov v prihodnjem letu ne preseže »meje znosnega«. Dragoje Zarković, profesor novosadske pravne fakultete, je povedal, da je že tretjina delavcev prešla mejo eksistenčnega minimuma, kljub temu, da bi jim morali zagotoviti osebni dohodek, ki bi zadostoval vsaj za osnovno reprodukcijo. Miran Goslar, predsednik Slovenskih mlekarj je dejal, da stalno govorjenje in sklicevanje na dolgoročni program gospodarske stabilizacije, tržno gospodarstvo in ekonomske zakonitosti ne opogumlja. Povedal je, da bi gospodarstvo podprlo spremembe ekonomske politike, ampak takšne brez deklaracij in pravnih sistem ne bi dopuščal razlaganja posameznih odločitev, kakor je komu všeč. Na podobno brezdušnost v gospodarstvu je opozoril Zoran Popović, ko je kritiziral gospodarstvo, češ da se ne odziva na ukrepe ekonomske politike. Bor, predstavnik RTB pa je zahteval ostrejšje ukrepe za nedelavce in nedelo, saj v zadnjem času med delavci, prevladuje mnenje, da se ne splača delati, češ da kolikor denarja, toliko muzike. Gospodarstveniki niso navdušili predsednika ZIS s pretiranim optimizmom o možnostih hitrega razčiščevanja nespornostim med gospodarstvom in družbo.

Marjan Borošić z Ekonomskega inštituta v Zagrebu je končal svojo razpravo s sposojenim citatom: »Ob svoji 40-letnici 35000 delavcev Iskre želi sebi in vsem delovnim ljudem naše dežele, da bi se namesto lepih besed uveljavili sodobni, učinkoviti in jasni pogoji gospodarjenja, ki bi ljudem zagotovili trajno svobodo, dostojanstvo in blaginjo.«

Z lepo mislijo o tem, kaj pravzparav pričakujejo delavci od družbe, zvezne vlade, skupščine, svojih delegatov, čestih kompromisov, Aca Petrović zaključuje svoj članek.

Povzela: Vesna Đokić

REKLI SO...

V Sloveniji opažamo, da so prekinitve dela določen odziv na razmere v družbi. Mislim pa, da niti po vsebini, niti po prijemu te prekinitve niso enake štrajkom v zahodnem svetu. Pri nas je to zelo pogosto predvsem izražanje nezadovoljstva zaradi višine osebnih dohodkov. Največkrat pride do tega takrat, ko dobijo delavci nižji osebni dohodek, kot so ga pričakovali. Obenem moram reči, da prekinitve niso samo v organizacijah, v katerih so nizki osebni dohodki, ampak tudi v tistih, v katerih so dohodki večji od republiškega povprečja. Menim, da gre v takih primerih za izražanje širšega nezadovoljstva, na primer zaradi podražitev ali nekaterih drugih ukrepov na določenih področjih. Naslednji vzrok so po našem mnenju neurejeni in nesamoupravni odnosi. Zato se moramo vprašati, kako delajo sindikat,

Zveza komunistov, pa tudi samoupravni in vodstveni organ, če morajo delavci na tak način izražati nezadovoljstvo. V sindikatu smo se dogovorili in tudi že sprožili dejavnosti, da bi o tem čimprej spregovorili, da bi celovito osvetlili vzroke in da bi jasno odgovorili na nekatera, za naš sistem nesprejemljiva razmišljanja.

Seveda moramo upoštevati, da je tudi v naši družbi veliko problemov, konfliktnih situacij in različnih interesov. Vse to pride še bolj na površje v slabših gospodarskih razmerah, ko so težave bolj izrazite, ko sta delo in življenje tudi za posameznike težja.

Iz pogovora z Mihom Ravnikom za revijo Naš delavec

SPET DRAŽJI BENCIN?

Na izredni seji skupščine splošnega združenja organizacij naftnega gospodarstva Jugoslavije, ki je bila 6. oktobra v Gospodarski zbornici Jugoslavije, so razpravljali o skupnih prvinah za oblikovanje cen izdelkov in storitev v proizvodnji nafte, naravnega plina, naftnih derivatov. V razpravi so nekateri delegati zahtevali, naj se, ne glede na sprejem ali odklonitev te odločitve, pošlje zahteva ZIS, da skladno z obstoječim mehanizmom, spremeni cene tem izdelkom. Po nekaterih govoricah naj bi se cene povečale povprečno od 12 do 16 odstotkov. Zoran Pupovac, sekretar Splošnega združenja, je trdil, da ne gre le za podražitev, temveč za oblikovanje trdnega sistema cen in načrtovanje razvoja. Pri izdelavi novih skupin elementov so sodelovali tudi predstavniki zveznega zavoda za cene, zato se je zdelo, da je odločitev že usklajena. Če bo dokončno sprejeta, bo zvezni zavod za cene predlagal ZIS spremembo načina oblikovanja cen nafte in derivatov. Cene naj bi določili na podlagi objektiviziranih meril, kar bi bilo, čeprav bi jih določale organizacije združenega dela same, enostavnejše za vso državo. V.Đ.

- O, drage moje, zdaj smo v takšni krizi, da je koruza za vas preveliko razkošje!

RUSKI GOZDARJI NA OBISKU PRI NAS

Na povabilo sveta ZSJ je pri nas na obisku delegacija Centralnega komiteja sindikata delavcev gozdarstva, lesne in celulozne papirne industrije ZSSR, ki jo vodi sekretar CK sindikata Viktor Korjušin. Člani delegacije so kot gostje republiškega odbora sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije obiskali Gozdno gospodarstvo Postojne, Gozdarski šolski center v Postojni ter DO Lip Aj-

Ob spremembah ustave SFRJ

JASNO OPREDELITI OBSEG IN CILJE USTAVNIH SPREMEMB

Družbena in gospodarska kriza, s katero se spopadamo že dobrega pol desetletja, je izzvala različna, pogosto tudi povsem nasprotna si razmišljanja in predloge, kako iz krize. Nekatera razmišljanja, ki se zgledujejo po modelu družbene organizacije in odločanja iz šestdesetih let, kajpak z današnjo jugoslovansko stvarnostjo nimajo pravega stika, zavržle so jih že kritična analiza delovanja političnega sistema in tudi kongresne listine. Mirne vesti lahko trdimo, da je organiziranim socialističnim silam uspelo usmeriti razprave o žgočih vprašanjih našega gospodarskega in političnega vsakdanjika v dograjevanje sistema, ki naj omogoča doslednejše samoupravno odločanje in resnično uveljavljanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. S tem seveda ne mislimo, da ne bo moč v javni razpravi o spremembah ustave in sistemskih zakonov zaslediti tudi starih razmišljanj, etastično okorelih in način izhoda iz krize ali celo predlogov, ki se bodo »zgledevali« po tujih vzorih, vendar pa je očitno, da organizirane samoupravne socialistične sile takšnih »sprehodov« ne bodo dovolile.

kazalo še pred uradnim začetkom postopka za spremembo ustave SFRJ, ki ga po pristojnosti prične predsedstvo SFRJ, narediti vse, da bi dosegli čim večje soglasje z bistveno usmeritvijo v nameni in obsegu ustavnih sprememb.

Natančneje opredeliti družbeno-lastninska razmerja

Prav gotovo so v javni razpravi tista vprašanja, ki zadevajo družbenogospodarsko ureditev in razmerja ter odnose v federaciji. Že v petnajstem členu ustave SFRJ bodo potrebne dopolnitve, kajti natančneje je treba opredeliti družbeno lastnino, njeno varstvo ter odgovornost tistih, ki upravljajo z njo. Boleča točka našega gospodarstva sploh, ki je v dobru meri družbeno lastnino spremenila v nelastnino, pa seveda ni povezana le z opredelitvijo odgovornosti, temveč tudi z ustreznimi spremembami v pristojnostih. Vzemimo le to, da Narodna banka Jugoslavije v resnici s svojim načinom poslovanja onemogoča gospodarskim osebkom usmerjanje sredstev in nadzor nad njimi in da je po sedanjih zakonih omogočeno, da

in neučinkovito gospodarjenje s temi sredstvi tudi ustrezno urediti.

V tem pomenu bodo kaj hitro dokaj različne ocene o enotnih temeljih določanja dohodka, ki je rezultat izjemnih ugodnosti in na osnovi katerih je treba podrobneje določiti namene, za katere lahko uporabljamo ta del dohodka. Če se lahko hitro strinjamo, da je z zveznim zakonom potrebno določiti enotne temelje urejanja te zadeve, pa bržkone ni nobene potrebe, da v ustavi zapišemo namene, za katere uporabljamo ta del dohodka. Že doslej je veljalo, da izjemni dohodek porabljamo za razvoj organizacije združenega dela, v kateri je bil ustvarjen ali za razvoj materialne osnove združenega dela v občini, republiki in pokrajini, kar je seveda skladno s temeljnimi ustavnimi načelom, da delavski razred in delovni ljudje ter narodi in narodnosti odločajo o novi vrednosti in naravnih bogastvih v republiki ali pokrajini.

Izjemni in monopolni dohodek

Ker tega dela dohodka organizacijam združenega de-

ke in pokrajini pristojne za to, delovno gradivo pa to pristojnost daje tudi federaciji, vendar je moč predlog razumeti tudi tako, da republike in pokrajini ob v ustavi določenih pogojih ne bi mogle sprejemati zakona o obveznem združevanju sredstev za reprodukcijo, če ni takšna možnost zapisana v zveznem načrtu, kar seveda krni izvirne pravice in tudi specifičnosti v federalnih enotah. Takšna opredelitev je seveda lahko kaj hitro sporna, kakor tudi poskus sicer poenostavitve družbenega načrtovanja, da bi dosegli večjo učinkovitost, vendar pa pri tem malo le preveč skušajo zaobiti resnico, da mora družbeni načrt Jugoslavije izhajati iz interesov delovnih ljudi in drugih občanov po dogovoru republike in pokrajini. Morda predlog za spremembo 100. člena ustave, ki govori o pristojnostih delavskega sveta v organizacijah združenega dela, le premalo sledi dognanjem v kritični analizi delovanja političnega sistema, da je treba skupne osnove za pripravo srednjeročnih načrtov tozdev in delovnih organizacij kot enotnega akta sprejemati z referendumom. Če pa delavci na referendumu ne sprejmejo skupnih osnov, bi morala za to pristojna telesa sprožiti mehanizme (notranjo arbitražo, izločitev tozda iz delovne organizacije in podobno). Večinsko odločanje ob sporih v imenu »racionalnosti« je namreč sprto s temeljno pravico, da delavci v tozdu sami in z drugimi pridobivajo dohodek in odločajo o njegovem razporejanju ter delitvi. Iz teh vidikov je treba izhajati tudi pri načrtih družbenopolitičnih skupnosti, še zlasti pa družbenega načrta Jugoslavije. Dosedanje določbe v ustavi so take narave, da zagotavljajo dovolj dohodka za cilje opredeljene v načrtih družbenopolitičnih skupnosti, in tudi to, da cilji razvoja v sočasnem načrtovanju izhajajo iz interesov delovnih ljudi, samoupravnih organizacij in skupnosti, republik in pokrajin, če gre za družbeni načrt Jugoslavije. Sedanji predlogi za dopolnitev ustave na področju družbenega načrtovanja vse preveč dišijo po krepitvi normativno-distributivne vloge v družbenopolitičnih skupnostih, tudi federacije, predlog pa, da z zveznim zakonom uredimo enoten sistem načrtovanja v Jugoslaviji, pa naravnost posega v ustavno opredeljene odnose v federaciji, pa tudi v suverenost in integriteto delovnih ljudi, republik in pokrajin, ki izhaja iz temeljnih ustavnih pravic.

O sistemu davkov

Resnici na ljubo tudi predlaganih sprememb kar zadeva odnose v federaciji in njene pristojnosti na področju davčnega sistema, ni moč brez pomislekov sprejeti. S

Pot v središče razrednih bitk

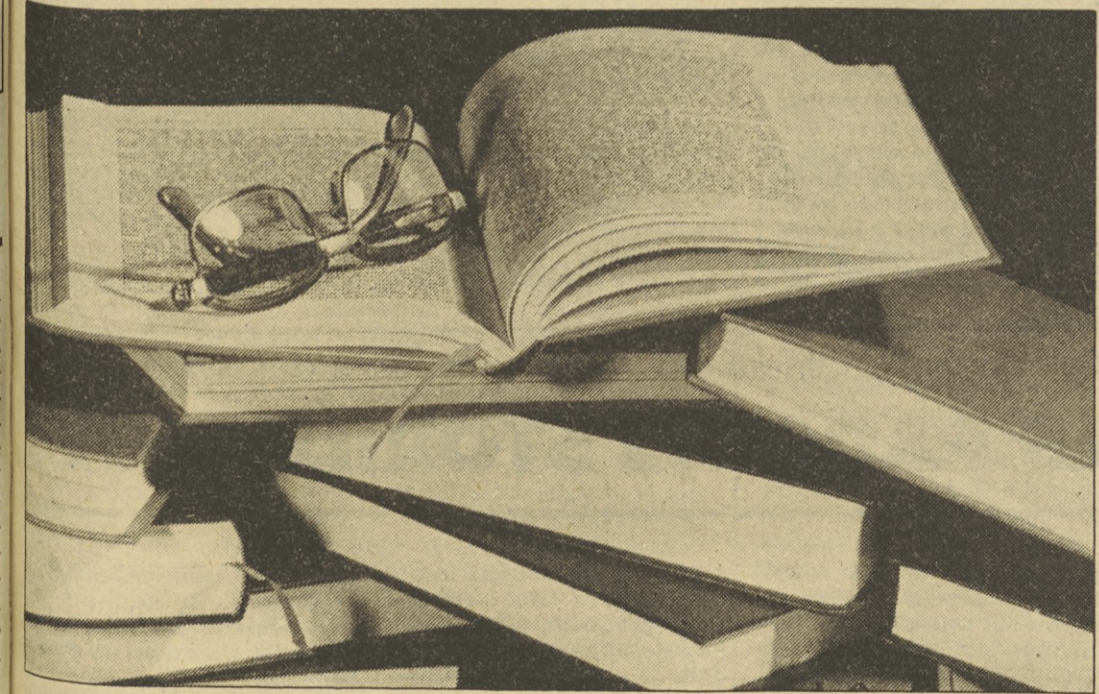
Vse kaže, da so štrajki tudi oblike razrednih spopadov, ki nastajajo zato, ker ni preseženo zgodovinsko nasprotje med delom in kapitalom. Naša družba namreč nikakor ni brezkonfliktna, in v razmerah, ko država jemlje delavcem vse več pravic do gospodarjenja s sadovi njihovega dela, se seveda širita tudi mezdana miselnost in mezdna gibanje med delavci. Seveda se štrajki porajajo tudi zaradi notranjih razmer v kolektivih, slabega gospodarjenja, nedemokratskega razpoloženja, nedela, subjektivnih sil. Štrajke, prekinitev dela ali protestne ustavitve povzročajo razhajanje med normativnimi in stvarnimi odnosi, med tem, kar piše v ustavi in kar je v ozdu. So posledica tudi povsem konkretnih razmer! Nekakšna družbena danost so, proti kateri se ne da bojevati z deklaracijami in novimi papirji, temveč s povsem konkretnimi ukrepi za spreminjanje gospodarskih razmer in odnosov.

Seveda je vprašanje, ali štrajki, njihova večja ali manjša pogostnost in silovitost, krepijo samoupravljanje ali pa spodbujajo njegove temelje. Blize resnici je teza, da štrajki ogrožajo samoupravljanje, zlasti zato, ker so v prizadevanjih, da bi jih čimprej pogasili, ravna tako, da se odgovornost za obljube odmika od tistih, ki so formalno upravljalci družbenih sredstev k direktorjem, ki so predstavnikom države in politikom odgovorni za poslovanje ozdov. Na ta način se še bolj širi miselnost, da je za plače in socialno varnost odgovorna družba: občina, republika ali celo federacija. Tako spodbujamo tudi gospodarski sistem, ki temelji na delu in rezultatih dela, širi pa socialno miselnost, ki konec koncev vodi v enakost v revščini, kar je v bistvu nazadovanje družbe ali njen razkroj.

Ob vseh ocenah, ki se v zvezi s štrajki oblikujejo in ki bodo kot vse kaže, presegle prepad med ocenami sociologov, družboslovcev in političnimi opredelitvami, ki temeljijo na podatkih organov za notranje zadeve, je potrebno opozoriti še na nekaj stalnic političnega sistema, ki jih ne moremo spreminjati. Gre za samoupravljanje, ki ga ne more nadomestiti noben centralistično birokratski sistem. Gre za samostojne sindikate z lastno hrbtnico v Kardeljevem smislu, ne pa za neodvisne sindikate, kakršna je Solidarnost, ali iz časov pionirskega boja delavskega razreda za ekonomske ugodnosti. Gre tudi za gospodarske zakonitosti, delovanje trga in vse tisto, kar naj bi določalo gospodarsko uspešnost ozdov, ki je edino merilo za prisvajanje osebnih dohodkov in zagotavljanje socialne varnosti. Seveda pa ostaja vprašanje našega vedenja ob teh pojavih, ki še ne bodo kmalu izginili iz naše družbe. Dokler jih bomo obravnavali kot neljube dogodke, ki jih je treba čimprej končati, tudi za ceno negacije samoupravljanja in dohodkovnih odnosov, tako dolgo ni nobenih pravih zagotovil, da bomo z njihovo pomočjo izkoreninili prave probleme, ki zanikajo samoupravne odnose in ekonomske zakonitosti. Tako pa po nepotrebnem pritegnejo veliko pozornost javnosti in nedobronamernih opazovalcev iz tujine. Vprašanje je, kdaj bomo videli primer, da delavci prekinijo delo, povedo svoje zahteve, potem pa se sestane delavski svet in skladno s svojimi pristojnostmi in odgovornostjo sprejme sklep v prid ali proti zahtevam, ki so jih delavci postavili ob prekinitvi dela. Potem pa predsednik delavskega sveta na zboru delavcev pove, kaj so sklenili in sklepe tudi utemelji. Sklepi pa tudi ostanejo, ne glede na grozečo nevarnost nove prekinitve dela.

Dokler bo pred štrajki strah, da ne smejo nikomur škoditi, kratkokrajne koristi in posledice pa so že tako čez nekaj časa izničene, se bodo poglabljali problemi, ki so jih povzročili. Ob večanju števila prekinitev dela, ob objektivnih vzrokih zanje, se širi spoznanje, da bi jih lahko izrabili za resnično izboljšanje kriznih razmer v družbi in kolektivih. Na žalost pa organizirane subjektivne sile tega ne zmorejo, ker se z oportunistom pač ne da nič premakniti. In to je vprašanje, ki bi moralo biti v ospredju razprav pred sejo CK ZKS in drugih organizacij, ki nameravajo v bližnji prihodnosti obravnavati ta politični pojav in iščejo odgovor na vprašanje, kako naj se članstvo in vodstvo družbenopolitičnih organizacij postavita v središče razrednih bitk.

F. K.

V zveznem družbenem svetu so že pripravili delovno gradivo, ki opozarja na nekaj vprašanj in prinaša tudi takšne rešitve, ki konsistentno sledijo razmišljanjem in pobudam v kritični analizi delovanja političnega sistema. Bržkone bo nekaj takih vprašanj, za katera ta hip ne bo mogoče doseči splošnega soglasja, kar zadeva spremembo ustave in njenih delov in ki sodijo v okvir tem, o katerih bo treba še premisliti, marsikje naletelo na nestrinjanje. Kot pribito pa tudi drži, da s tistimi vprašanji, o katerih sicer v zveznem družbenem svetu oziroma v delovni skupini, ki je pripravila gradivo, sodijo, da jih je moč zapisati v ustavo, ne bo zmeraj ustreznega soglasja. Zategadelj bi

oblikujejo nove vire združevanja sredstev in uvajajo nove odnose, ki niso skladni s temeljno pravico gospodarskih osebkov. Zato bi morali v spremembi 15. člena ustave pa bržkone še v kakšnem »okrepiti« zlasti ekonomsko odgovornost delavcev v združenem delu, ne samo za učinkovito in smotno porabo družbenih sredstev za skupni in splošni interes, ampak predvsem za doseganje takšnih rezultatov gospodarjenja, ki bodo omogočali ustvarjanje nove vrednosti. Večja samostojnost in odgovornost delavcev v organizacijah združenega dela in v vseh oblikah povezovanja dela in sredstev bi morali spodbujati k boljšemu gospodarjenju, vendar pa bi hkrati morali neodgovorno

la ni mogoče kar odvzeti, saj to ni monopolni dohodek, ki ga odvezamo z davkom, pa je tudi v praksi treba nekolikanj drugače opredeliti izjemni dohodek, kajti dosedanje rešitve glede na različna povprečja ne omogočajo organizacijam združenega dela, da same presodijo, kaj je rezultat dejansko izjemnih ugodnosti, kaj pa njihovega angažiranja in tržnega poslovanja.

O pristojnostih federacije, republike in pokrajin teče že dalj časa razprava, avtorji delovnega gradiva pa poskušajo zapisati v ustavo tudi možnost zakonskega združevanja sredstev za razširjeno reprodukcijo, če je tako zapisano v zveznem načrtu. Doslej so bile republi-

spremembo kar treh členov ustave bi naj zagotovili enotne temelje davčnega sistema in dosegli večjo usklajenost davčne politike. Zvezni zakon, ki bi urejal to, bi gotovo vplival na davčno politiko republike in njen sistem zbiranja sredstev v obliki davkov in z njimi tudi na sistem zajemanja dohodka. Če nič drugega, že to je dovolj, da bi takšna sprememba prenesla pristojnost za urejanje sistema, virov in vrst davkov, taks in drugih davščin od republike pa federacijo ter ogrozila načelo, da so republike in pokrajini odgovorne za lasten razvoj in napredek Jugoslavije kot celote. Vrh tega pa takšen predlog zanemara dogovarjanje republik in pokrajin za usklajevanje davčnega sistema in enotne temelje davčne politike, pri

čemur smo vendarle dosegli pomembne premike.

Kakorkoli že, zdi se, da bo o delovnem gradivu še precej govora, bržkone tudi polemik, pa tudi razmišljanj, ki že s sedanji predlogi ne bodo zadovoljna. Pričakuje mo lahko, kot se je zgodilo ob kritični analizi delovanja političnega sistema, da bo zmagal zdrav razum, da bodo ustavni temelji le toliko močni, da bodo vzdržali tudi marsikatero razdriralno mnenje ter se z javno razpravo še okrepili, tako da bo moč s spremembami hitreje napredovati po poti samoupravnega socialističnega razvoja, enakopravnosti narodov in narodnosti in oblasti delovnih ljudi v vseh družbenopolitičnih skupnostih, ne glede na raven organiziranosti.

Marjan Horvat

Kritične razmere v stanovanjskem gospodarstvu

ČE BI BESEDA ZIDAK POSTALA...

Če bi beseda postala zidak, bi imeli danes zagotovo rešena vsa stanovanjska vprašanja, od zidave do prenove stanovanj in ureditve razpadajočih mestnih pročelij. Teorija in praksa pa se najbolj razhajata ravno v stanovanjskem gospodarstvu. Koliko je bilo že popisanih listov papirja, sprejetih predpisov, sklepov, priporočil s tega področja, a sadovi so dokaj pičli. Namesto da bi stanovanjska vprašanja reševali hitreje, se čedalje bolj razhajajo sprejete listine in praksa pri načrtovanju stanovanjske zidave, zagotavljanja sredstev vzajemnosti in solidarnosti, samoupravne organiziranosti, gospodarjenja s stanovanjskimi hišami in stanovanji v družbeni lasti itd.

Da bi nekoliko bolje osvetlili to izredno zapleteno področje, so v republiškem izvršnem svetu nedavno pripravili poročilo o stanovanjskem gospodarstvu v Sloveniji. Kaj si lahko obetamo od tega poročila?

»Med obravnavanjem tega poročila imamo priložnost, da v sindikatih in drugih družbenopolitičnih organizacijah in delegatskih skupščinah povečamo odgovornost za izpolnjevanje vseh nalog na tem področju,« nam je tik pred sejo predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, na kateri so razpravljali o tej problematiki, rekel **Jože Stegne**, član predsedstva. »Splošna ocena je, da smo imeli podobnih poročil v zadnjih letih veliko, nismo pa preprečili vsega tistega, kar ovira uveljavitev družbenoekonomskih odnosov na tem področju. Znano je, da smo vedno znali oblikovati dobra stališča, da pa smo premalo spremljali in preverjali, kako se uresničujejo. S tem bi morali enkrat za vsej končati.«

Ena izmed glavnih značilnosti stanovanjske zidave v obdobju od leta 1981 do 1983 je zastoj družbene stanovanjske zidave. To je posledica premajhne učinkovitosti vseh dejavnikov v stanovanjski gradnji, predvsem pa njihove šibke organizacijske in dohodkovne povezanosti.

Prednost imajo posojila za individualno zidavo

Vzroke za upadanje družbene stanovanjske zidave gre iskati tudi v neustreznem gospodarjenju s stanovanjskimi sredstvi v ozdih, stanovanjskih skupnostih in bankah. Značilnost gospodarjenja s stanovanjskimi sredstvi v organizacijah združenega dela je preusmerjanje teh sredstev včasno pokrivanje primanjkljaja pri obratnih sredstvih ter dajanje prednosti kreditiranju individualne stanovanjske zidave in nakupa etažne lastnine na škodo zidave in nakupa družbenih stanovanj. Podobno so ravnali tudi v stanovanjskih skupnostih pri dodeljevanju posojil iz združenih sredstev vzajemnosti in pri gospodarjenju s stanovanjskimi sredstvi v bankah.

Na čedalje večji obseg individualne stanovanjske zidave vpliva pomanjkanje novogradenj, čisto neživiljenjski načrti stanovanjske blokove zidave in neureje-

ne cene stanovanj. Lahko bi govorili o pripravljenosti delavcev in občanov, da prispevajo lastna sredstva za reševanje stanovanjskega vprašanja. V sindikatih ugotavljajo, da bi kazalo takšne težnje usmeriti v družbeno usmerjeno stanovanjsko zidavo, kamor sodijo tudi stanovanjske zadruge, v okviru katerih je mogoče zagotoviti kakovostne oblike bivanja. Neorganizirana individualna stanovanjska zidava namreč pogosto grobo posega v prostor, krči kmetijske zemlje in podobno.

V sindikatih poudarjajo, da individualne zidave ne bi smeli forsirati na rovaš družbene. Toda težava je, kako to vprašanje rešiti znotraj ozdov, ko je manjšina tistih z neresenim stanovanjskim vprašanjem nemočna proti večini tistih, ki imajo ta vprašanja bodisi že rešena ali svoja stanovanja zgolj izboljšujejo. To pa postaja čedalje bolj pereče vprašanje zato, ker je treba hitreje reševati stanovanjske zagate mladih družin. Obenem pa bi morali v združenem delu gospodariti s tašnim stanovanjskim sklodom, ki bi lahko spodbujal dinamičnejši pretok strokovnih delavcev.

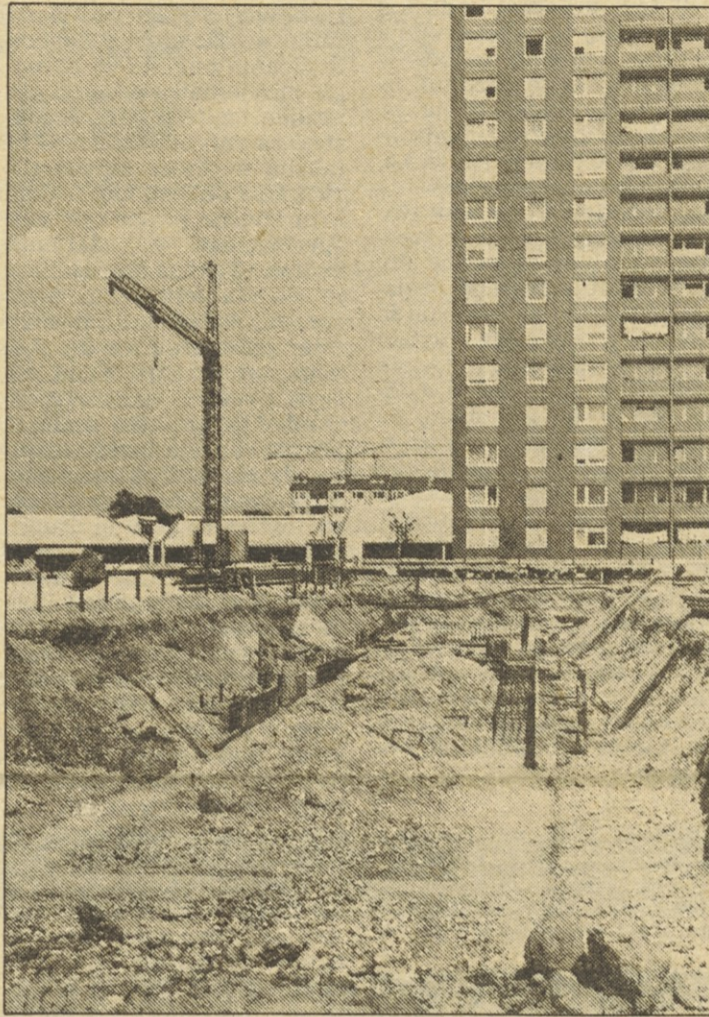
Usklajenost vseh dejavnikov

»Za vsa neresena vprašanja se zdaj izgovarjamo na ozde, na urbaniste, na načrtovalce v družbenopolitičnih skupnostih, na zemljiško politiko in podobno. Vendar pa vse to izgovarjanje ne prinese ničesar,« pravi **Jože Stegne**. »Delegatska skupščina mora zavezati predvsem vse nosilce načrtovanja, da v določeni roki odpravijo nepravilnosti. Reševanje stanovanjske problematike zahteva usklajeno delo vseh dejavnikov in zahteva od slehernega med njimi, da opredeli zase naloge z jasnimi nosilci in z jasnimi roki.«

Predvsem bi bilo treba urediti cene v družbeno usmerjeni stanovanjski zidavi. Do cenovne politike ni treba sprejemati nobenih novih stališč. Imamo jih zadosti in oblikovana so tako, da morajo biti odnosi med izvajalci in bodočimi stanovanjci demokratični. Dialog mora biti odprt, kraj za to pa je samoupravna stanovanjska skupnost, ki je edina lahko nosilka družbeno usmerjene stanovanjske zidave, pojasnjuje **Jože Stegne**. Sindikati podpirajo strokovne podlage za oblikova-

nje cen, ki jih pripravijo v stanovanjski skupnosti.

Pri tem gre dejansko za tako imenovani indeks stroškov stanovanjske zidave.

Ena izmed temeljnih značilnosti stanovanjske zidave v minulem srednjeročnem obdobju je izredno zmanjšanje družbene zidave. Število stanovanj v gradnji se je od leta 1980 do konca lanskega leta zmanjšalo od 12.020 na 6.200 ali za 48,4 odstotka, zmanjšalo pa se je tudi število družbenih stanovanj od 8.281 leta 1981 na 4.940 v lanskem letu, kar je za 40,3 odstotka manj.

Glede na nosilce in stroške je z njim mogoče ugotoviti delež posameznih izvajalcev del, delež posamičnih elementov cene, raven produktivnosti dela, upoštevajoč tudi porabo materialov in podobno.

To pa pomeni tudi uresničevanje stališč, ki so jih v predsedstvu zveze sindikatov Slovenije oblikovali na seji letošnjo pomlad. Skratka, gre za zagotavljanje javnosti in polnega vpliva investitorjev in pričakovalcev stanovanj na potek in kakovost zidave. »V sindikatih se zavzemamo za to, da takšen način oblikovanja cen stanovanj zaživi v kar najkrajšem času. Rok za to pa bi morala določiti delegatska skupščina,« pravi **Jože Stegne**.

Prehod k dogovorjeni ceni

Nujen bi bil tudi postopen prehod k dogovorjeni gradbeni ceni. V sindikatih se sicer zavedajo tega, da je v zdajšnjih gospodarskih razmerah težko čez noč zahtevati dokončno dogovorjeno ceno, vendar pa je mogoče posamične faze stanovanjske zidave finančno zaključevati.

In kaj je sindikate pripravilo do tega, da so to vprašanje tako zelo zaostri? »Predvsem vrsta pritožb naših delavcev, ki so se ob sklenitvi pogodbe dogovorili za izhodiščno ceno kot tudi za okvirno dokončno ceno, po prevzemu stanovanj pa dobivajo dodatne račune, ki nanesejo ponekod tudi do dvesto milijonov starih dinarjev,« opozarja **Stegne**. »Zato v sindikatih, da bi zavarovali delavce – bodoče stanovalce, vztrajamo pri približevanju dogovorjeni dokončni ceni ob začetku zidave.«

Znano je namreč, da so v pogodbah jasno opredeljene medsebojne obveznosti, med njimi tudi obveznosti izvajalcev, zlasti glede rokov, do katerih morajo gradbeni podjetja dokončati objekte. Se največ je takšnih primerov, da prihaja do podaljšanja gradnje tudi za več mesecev. Za zamude najde izvajalec praviloma vedno opravičilo. Nikakršne možnosti za »opravičilo« pa nimajo tisti, ki morajo dodajati razliko k prej dogovorjeni ceni. Odgovornost pa bi morala biti obojestranska.

V sindikatih so proti vsakršni obliki zapostavljanja samoupravne organiziranosti stanovalcev. Skupnosti stanovalcev bi bilo treba le razbremeniti strokovnih opravil, v zameno pa jih bo-

lje organizirati in spodbuditi, da bodo čutile odgovornost za upravljanje z družbenim stanovanjskim sklodom.

Že na prvi pogled je mogoče opaziti, da so mnogo bolj vzdrževane tiste stanovanjske zgradbe, kjer so nosilci stanovanjskih pravic etažni lastniki. Za vzdrževanje družbenih stanovanj naj bi zato v prihodnje skrbeli tudi stanovalci sami. Ti namreč pogosto neodgovorno ravnajo z družbeno lastnino. Stanarine pa naj bi uporabljali predvsem za vzdrževanje pročelij.

Posebno vprašanje pa so ekonomske stanarine. Skrajni čas je že, da bi dokončno razčistili, koliko in koga bi ekonomske stanarine dejansko prizadele. Osrednja dilema, ki se ta čas pojavlja v zvezi s tem vprašanjem, je ta, da z zdajšnjo ceno stanarine v bistvu subvencioniramo vse tiste, ki stanujejo v družbenih stanovanjih. Za socialno ogrožene družine imamo izdelan še poseben sistem subvencioniranja, ki naj bi zaščitil njihovo socialno varnost. Ni pa urejeno subvencioniranje drugih bivalnih stroškov, ki veliko bolj obremenjujejo družinski proračun kot stanarine.

Nereseno je tudi vprašanje, kako zagotoviti socialno varnost nekaterih družin, ki živijo v podnajemniških stanovanjih, kot tudi tistih delavskih družin, ki so prišle s trdim delom in odpovedovanjem do etažnih stanovanj oziroma lastnih hiš.

Na stanovanjskem področju torej življenje nenehno odpira nova in nova vprašanja, ki jim listine in gradiva le stežka sledijo: zato bi kazalo sprejeti konkretne ukrepe, da bi naposled beseda le postala zidak...

Marija Frančeškin

O čem so razpravljali na regionalnem posvetu o gradbeni dejavnosti

SKRBI NAS PADANJE STORILNOSTI

Na medobčinskem posvetu v Kranju so predstavniki gradbenih delovnih organizacij, republiškega komiteja za industrijo in gradbeništvo, republiškega odbora sindikata delavcev gradbeništva in še nekateri drugi udeleženci kritično govorili o razmerah v slovenskem gradbeništvu, ki pozivajo k ofenzivni politični akciji. V preteklem srednjeročnem obdobju se je namreč obseg gradbenih del v naši republiki zmanjšal za okoli 40 odstotkov, rahlo oživljanje naložbene dejavnosti v zadnjem letu dni pa kljub vsemu ne more biti osnova za pretirane optimistične ocene, češ da so se gradbinci že izklopali iz razvojne krize. Kot so poudarili na posvetu, se nikakor ne kaže strinjati z oceno o neperspektivnosti gradbene dejavnosti, po drugi strani pa nima pomena zatiskati oči pred številnimi slabostmi, ki tarejo gradbene delovne organizacije.

Nesporno je, da si v marsikateri gradbeni delovni organizaciji prizadevajo s tehničnimi izboljšavami, boljšo organizacijo dela in vgrajevanjem novih materialov v gradbene objekte pridobiti večji dohodek in izboljšati poslovanje. S tem se lahko na primer pohvalijo v Gradbincu, kjer sindikat posveča posebno pozornost tehničnim izboljšavam. Za vso gorjenjsko in slovensko gradbeno dejavnost pa vendar velja kritična ugotovitev, da je še vedno nesmotrno organizirana, da vrednost fizičnega dela pada in da je za nastop na svetovnem trgu posledica vsega tega pa je, da so gradbinci na tujem vse manj konkurenčni, domača stanovanjska zidava pa se zmanjšuje – in draži. Čeprav gradbinci poudarjajo, da je povečevanje cene stanovanj tudi posledica nenačrtnih priprav zemljišč, slabe organiziranosti industrije

gradbenega materiala in podražitev dva tisoč artiklov, ki jih gradbene organizacije kupujejo doma, pa prav tako drži, da se obseg del zmanjšuje kljub povečevanju števila zaposlenih. Padanje storilnosti je torej ključni problem gradbene operative, v kateri vse preveč razmišljajo zgolj o preživetju in počevanju domačih cen, ne pa tudi o razvoju gradbene panoge, tehnološkem posodabljanju, razvijanju inovativne dejavnosti in podobno. Vzroki teh šibkosti so resda tudi objektivni (inflacija kot sistemski pojav, zakonske omejitve pri uvozu opreme, fluktuacija delovne sile, vendar pa ne bi smeli zato mižati pred subjektivnimi dejavniki (ekstenzivno zaposlovanje, podjetniška miselnost, slaba organizacija dela na gradbiščih in podobno). Vprašanje je tudi, zakaj se na primer regijskega posveta niso udeležili predstavniki bank, komunalnih služb, projektanti,

službe za pripravo zemljišč, urbanisti in še kdo, ko pa gre vendarle za stanovanjsko zidavo, v kateri so gradbene organizacije le eden od sodelujočih subjektov.

Na posvetu je prevladal vtis, da so gradbeni delavci, sindikalni aktivisti in drugi sposobni spremeniti zapletene gospodarske razmere in da bi gradbena dejavnost lahko prednjačila v boju za stabilizacijo gospodarstva.

Nekateri pa so menili, da so spet veliko in »modro« govorili, v praksi pa se kaj bistvenega ne bo spremenilo, ker smo v besedah bolj močni kot v dejanjih. Ali bo v tem srednjeročnem obdobju morda le drugače? Če bo, potem se nam le obetajo boljši gospodarski časi, saj je gradbeništvo že od nekdanjega barometra moči in hotenja narodnega gospodarstva.

Emil Lah

ŠTRAJK ZDRAVILO ALI SIMPTOM?

Mariborski štrajk zdravstvenih delavcev je nedvomno hit sezona: že toliko časa buri duhove in razvema razprave. Z njim so dokazovali in opozarjali na vse mogoče. Pa naj še jaz malo razmišljam.

Zdi se mi, da je ta štrajk imeniten dokaz za eno posebno (veljavno za zdravstvo in verjetno za vse družbene dejavnosti) in eno splošno za vse prekinitve dela) trditev. Prvič, če drugi delavci s tako manifestacijo pozanjejo v javnosti večinoma kar precej simpatij (češ, podkurili so jim) pa morajo delavci v družbenih dejavnostih računati prej na odklonilne odnose kot na odobravanje. Tudi mariborske zdravstvene delavce so v javnih odmevih zagovarjali predvsem drugi zdravstveniki, uporabniki pa se niso oglasili v njihovo obrambo. Nič ne pomaga sklicevanje na to, da so delavci v družbenih dejavnostih prav tako delavci kot tisti v tovarnah, pacient, ki na določen dan ne bo našel svojega zdravnika, bo pokazal kaj malo volje, da bi premišljeval o njegovih težavah, prednost daje svojim. To je pač povsem človeško in se na to ne kaže jeziti. Prav v zdravstvu pa se kaže še eno, tipično protislovje. Po vseh kazalcih imamo v Sloveniji dobro razvito, dobro organizirano in visoko strokovno usposobljeno zdravstvo, imamo enega zdravnika na manj kot 600 prebivalcev, eno medicinsko sestro na manj kot 200 in zobozdravnika na manj kot 2.000. Zdravstvene usluge dobiva prebivalstvo v skoraj 700 splošnih in okrog 400 specialističnih ambulantah, kar priča tudi o dobri krajevni dostopnosti, ljudje pa zdravstvene usluge tudi izdatno uporabljajo, saj je bil, denimo lani, vsak Slovenec povprečno več kot petkrat pri zdravniku, več kot dvakrat pri specialistu, v bolnišnicah se je zdravilo prek tristo tisoč ljudi. Tudi sorazmerno visoka življenjska doba in drugi kazalci govorijo o sorazmerno dobrem zdravju prebivalstva. Po drugi strani pa sociološke raziskave kažejo, da zdravstveno počutje naših ljudi ni nič kaj ugodno, tako so na primer v razpravi o kakovosti življenja v Sloveniji odkrili, da se tri četrtine ljudi počuti utrujeno, skoraj polovica jih toži zaradi stalnih glavobolov, skoraj polovica pa tudi zaradi tipičnih psihosomatskih težav, kot so slabo počutje, nemir, nespečnost, živčna napetost. Najslabše pa je, da skoraj četrtina ljudi jemlje sredstva proti bolečinam in skoraj desetina pomirjevala. Ob tem, da mnogi kazalci, če jih primerjamo z drugimi državami, govorijo o visoki kakovosti našega zdravstvenega varstva, ga ljudje ocenjujejo dosti bolj kritično. V raziskavi javnega mnenja pred leti je kar četrtina vprašanih odgovorilo, da so z zdravstvom nezadovoljni, 33 odstotkov pa je menilo, da je naše zdravstvo »nekaj srednjega«.

Skratka: ljudem bolj kot dobra strokovna pomoč in uspešno zdravljenje ostane v spominu čakanje pred ambulanto ali hladen odnos sestre ali zdravnika. Je pač tako, da dober glas seže v deveto vas, slab pa v deseto. Čeprav je splošno, dostopno in kakovostno zdravstveno varstvo pri nas pravzaprav šele novejša pridobitev, pa so ljudje sprejeli za svojo samo po sebi razumljivo pravico. Približno enako pa velja tudi za druge družbene dejavnosti. Čeprav se ve, da je v zadnjih letih denarja za te dejavnosti manj, se z mislijo, da bi se znižala njihova raven ali kakovost, ne moremo sprijazniti. In čeprav ljudje vedo, da so delavci v družbenih dejavnostih zato morali prevzeti težje breme, jih niso pripravljeni razumeti tako daleč, da bi se jim njihov javni protest zdel upravičen. Zato bi v družbenih dejavnostih morali najti drug način za opozarjanje na svoje problema, saj sicer tvegajo, da se bodo še bolj oddaljili od uporabnikov.

In druga, splošna ugotovitev: tako kot domala pri vseh protestnih prekinitvah dela pri nas so tudi tukaj zanetili iskro osebnih dohodkov, tako kot v drugih primerih pa se je kmalu izkazalo, da je pravo netivo drugje. Ta »drugje« pa je, se mi zdi, večinoma deležen premajhne pozornosti. V večini primerov, ko je prišlo do protestne prekinitve dela, se je ravnalo tako, da se je na hitrico našla rešitev glede osebnih dohodkov, kar pa večinoma tudi pomeni, da ostalih vzrokov niso odkrili, še manj pa odpravili. Z drugimi besedami: da je netivo ostalo, pripravljeno na iskro. Ali to ni marsikdaj, kljub navidezni rešitvi, vstop v začaran krog težav?

Ko že nekateri mislijo, kaj vse bi rešili, če bi uzakonili pravico do štrajka, bi veljalo razmisliti in natančneje preučiti, kateri so tisti pravi, globlji vzroki, da delavci protestirajo? Ali je štrajk res prav oblika, da vse to pride na dan? Če bi rekli po zdravstveno, ali ne bi to pomenilo samo močnega sredstva proti bolečini, namesto iskanja prave diagnoze?

Zdi se mi, da bi bilo ob prekinitvah dela in drugih oblikah protesta delavcev vredno bolj kot si na vse kriplje prizadevati za hitro rešitev, mirno in temeljito raziskati, kaj pravzaprav moti in vznemirja delavce. Samo osebni dohodki prav gotovo ne, saj vemo, da imajo ponekod izredno nizke, pa ne štrajkajo; drugje pa kar visoke, pa so vseskozi nezadovoljni. Tudi visoki osebni dohodki sami ne zagotavljajo gospodarskega razcveta. Letošnja raziskava javnega mnenja je pokazala, da so ljudje, kljub zelo kritičnemu ocenjevanju razmer, pripravljeni celo na osebna odrekavanja, da bi se razmere izboljšale. Vprašanje je torej, kako sprostiti to veliko pripravljenost, kako jo vključiti kot ustvarjalno sestavino v pot na boljše. To pa je precej več od vprašanja, ali uzakoniti štrajk ali ne.

Marija Cigale

Republiški odbor sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva Slovenije

CILJ IZENAČEVANJE DOHODKOV

Poslovanje zdravstvenih organizacij v letošnjih šestih mesecih za zdaj še ni kritično, pravi Nevenka Lekše, sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu Slovenije. »Vendar pa se bojimo, da bodo ob devetmesečni rezultati zelo slabi, saj za letos še niso sprejeli samoupravnih sporazumov o svobodni menjavi dela na tem področju.«

Rast celotnega prihodka je bila sicer hitrejša od rasti porabljenih sredstev, tako da so dosegli večji dohodek

kot v enakem obdobju lani. Izgube v zdravstvenih organizacijah, ki so v celoti nanesle kakih 283.000 dinarjev, so se resda povečale za trideset odstotkov, toda glede na doseženi dohodek so se zmanjšale in pomenijo 0,7 odstotka dohodka, medtem ko je bil lani ta delež kar 1,3 odstoten.

Za zdaj vladajo resnejše razmere le v nekaterih občinskih zdravstvenih skupnostih, kjer imajo primanjkljaj že vrsto let. Po podatkih se tem skupnostim primanjkljaji seštevajo in pre-

našajo iz preteklih let. V teh občinskih zdravstvenih skupnostih tudi menijo, da je med vzroki ta takšne razmere tudi neustrezna solidarnost. V absolutnih zneskih so primanjkljaji največji v občinski zdravstveni skupnosti Šmarje pri Jelšah (245 milijonov dinarjev), Ptuj (220 milijonov dinarjev), Murska Sobota (209 milijonov dinarjev), Žalec (199 milijonov dinarjev) in drugod.

Kot opozarajo v sindikatih, pa rezultati poslovanja zdravstvenih organizacij v prvem polletju niso stvarni oziroma ne odražajo dejanskih razmer. Vse poslovanje namreč temelji na začasnih osnovah, ker samoupravni sporazumi o svobodni menjavi dela še niso sklenjeni. To pomeni, da niso usklajeni materialni okviri med uporabniki in izvajalci.

Vsakršno načrtovanje poslovanja zdravstvenih organizacij do konca leta je zato nemogoče, zato je treba pospešiti sklepanje samou-

V prvem polletju letos je bil povprečni mesečni čisti osebni dohodek delavca v zdravstvu 98.954 dinarjev, kar je 130,9 odstotka več kot v prvem polletju lani oziroma 73,7 odstotka več kot povprečno leta 1985. To je le 1,6 odstotka hitrejša rast kot v gospodarstvu, v to povprečje pa so zajeti osebni dohodki za vse oblike dela, obračunani za prvo polletje.

Povprečni mesečni čisti osebni dohodek na zaposlenega v zdravstvu za 7,2 odstotka presega povprečni mesečni čisti osebni dohodek na delavca v gospodarstvu predvsem zaradi večjega obsega dela prek polnega delovnega časa in bistveno večje zahtevnosti dela.

NIČ NOVEGA PRI OBRAVNAVNI GOSPODARJENJA

Republiški odbor sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije je pred nedavnim obravnavala rezultate gospodarjenja te dejavnosti v prvih osmih mesecih letos in razčlenil kakovost razprav ob polletnih obračunih. Člani ROS so obiskali trinajst organizacij združenega dela in se udeležili razprav o polletnem gospodarjenju in analizirali še 27 poslovnih poročil. Ugotovili so: kakovost poslovnih poročil je na enaki ravni, kot je bila v preteklih letih.

Kaj to pomeni, nam je razložil Franček Ribič, sekretar omenjenega odbora sindikata ROS. »Niti eno poročilo ne obravnava razvojno-raziskovalnega dela v ozdih ali množične inventivne dejavnosti, niti opremljenosti ali tehniške ali tehnološke problematike,« je dejal Ribič in nadaljeval: »To pomeni, da v ozdih niso upoštevali dopolnjenih sindikalnih navodil za razprave, pomni pa tudi, da sindikati v delovnih organizacijah nimajo niti znanja niti vpliva, da bi zagotovili pripravo boljših poročil.«

Razčlenitev poslovnih poročil in razprav je še pokazala, da vsaj tretjino DO v ke-

mični in nekovinski industriji pripravljajo poročila o poslovanju le zato, da zadošijo zakonskim obveznostim. Zaradi tega ROS predlaga republiškemu svetu ZSS, naj svoja stališča do obravnave poslovnih poročil dopolni in ponovno objavi. Navodila za sindikalne funkcionarje v združenem delu pa bi bilo treba napisati bolj na kratko in bolj akcijsko.

ROS je še ugotovil, da so delavci nasploh slabo obveščeni – celo o sprotnih delovnih obveznostih, čeprav imajo številne hišne vire informacij. Zanimivo pa je, da so bile predhodne razprave v DPO, poslovnih delavcev in predsednikov DS, dobro pripravljene in tudi pogosto usmerjene v oceno razmer v prihodnjem obdobju.

Nekatere delovne organizacije so ob polletju s prevrednotenjem zalog prikazale boljše finančne rezultate in tako opravičile višje izplačane osebne dohodke. Ker pa je medtem ZIS precej cen izdelkov te dejavnosti vrnil na raven s prvega marca letos, je vprašanje, kakšni bodo poslovni dosežki do kon-

ca leta. Ob analizi pa se je tudi pokazalo, da so v nekaterih kolektivih slabi medsebojni odnosi, kar kaže na to, da se sindikalne organizaci-

pravnih sporazumov. Predvidevajo, da se bodo zaradi omejevanja denarja največje težave pokazale pri pokrivanju materialnih stroškov.

Nevenka Lekše pravi takole: »Rada bi poudarila, da smo v obeh dejavnostih – tako v zdravstvu kot v socialnem varstvu – izpolnili, resolucijske usmeritve za leto, predvsem zmanjšali bolnišnično zdravljenje in tudi število bolnišničnih postelj, obenem pa povečali obseg specialistično ambulantnega zdravljenja. Opazni so tudi premiki v širitvi preventivnih ukrepov in programov, še zlasti v okviru splošne medicine.«

Zato zdravstveni delavci upravičeno pričakujejo, da se bo do konca leta uskladila raven njihovih osebnih dohodkov s tistimi v gospodarstvu. »V zvezi sindikatov zato vztrajamo pri doslednem uresničevanju resolucijske usmeritve tudi pri izenačevanju osebnih dohodkov z gospodarstvom. To pomeni, naj bi zdravstveni delavci dobili takšne osebne dohodke, kot jim tudi v resnici pripadajo,« opozarja Nevenka Lekše. Če bi bilo to področje naposled le urejeno, prav gotovo v zdravstvu ne bi prihajalo do stavk, ki na tem občutljivem področju najbolj boleče odjeknejo.

Republiški odbor delavcev zdravstva in socialnega varstva je na zadnji seji zato pozval vse svoje člane, naj najpozneje do konca letošnjega leta v svojih organizacijah združenega dela pripravijo in sprejmejo samoupravne splošne akte o razporejanju in delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo ter jih uskladijo s sporazumom zdravstva in socialnega varstva. Z uveljavljanjem panožnih sporazumov in z enotno primerjalno osnovo bi vsekakor pripomogli k jasnejšim ocenam in s tem k boljšim osnovam za načrtovanje in uveljavljanje politike delitve osebnih dohodkov.

Marija Frančeškin

Kako Petrokemijo potegniti iz vode

Republiški odbor sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije Slovenije je na zadnji seji predlagal, naj bi družba odločneje podprla prizadevanja delavcev v Ina-Nafta, tozdr Petrokemija, da bi splavalo iz gospodarskih težav. Do polletja letos so delavci Petrokemije zmanjšali izgubo iz prvega četrtletja od 423 milijonov dinarjev na 379 milijonov. Kaj več jim z lastno prizadevanostjo zaradi neugodnih gospodarskih tokov, neizenačenih pogojev za gospodarjenje tovrstnih delovnih organizacij v Jugoslaviji in tudi nezaokroženosti proizvodnega programa ni uspelo. Težave nastajajo tudi pri poslovnih stikih s porabniki njihovih izdelkov. Slovenska industrija, ki uporablja lepila, meni, da so le-ta odločno predraga.

ROS delavcev kemične in nekovinske industrije je torej predlagal splošnemu združenju kemične in gumarske industrije pri Gospodarski zbornici Slovenije in zbornici sami, naj pripravita primerjalno analizo gospodarjenja v tem tozdr Ine Nafta iz Lendave in poskušata najti nove, dodatne predloge za dopolnitev njihovega proizvodnega programa.

Verjetno bi pri tem lahko pomagala tudi druga slovenska kemična industrija, po mnenju ROS predvsem sozd Kemija iz Ljubljane.

B. R.

Izvršni odbor ROS delavcev kmetijstva in živilske industrije

KMETIJSTVU OSTAJAJO SKRBI

Poslovanje ozvod agroživilstva v prvem polletju letos je pokazalo, da se razmere v tej panogi umirjajo. Kazalci uspešnosti gospodarjenja so sicer še vedno za povprečjem v gospodarstvu, vendar so se indeksi rasti izboljšali, izgube pa ne naraščajo. »Samozadovoljstvo v kmetijstvu in živilski industriji pa ni utemeljeno, saj so nas pereče razmere na tem področju v preteklih letih do kraja izmzgale,« je dejal Janko Mlakar, predsednik ROS delavcev kmetijstva in živilske industrije Jugoslavije.

Poslabšanje gospodarskega položaja kmetijstva je v zadnjih letih povzročalo zaostajanje rasti cen kmetijskih pridelkov v primerjavi z rastjo cen vhodnih surovin, pa tudi oderuške obresti. Letos so se ekonomske razmere v kmetijstvu nekoliko izboljšale. Cene kmetijskih pridelkov so v prvem polletju bolj sledile splošni rasti cen kot v preteklih letih, po drugi strani pa se je tudi rasti cen za kmetijstvo pomembnega reprodukcijskega materiala umirila. Premiki na

boljše se kažejo tudi v proizvodnji. Tržna živinorejska proizvodnja je bila sicer – z izjemo perutninarstva in prireje mleka – še vedno manjša kot v enakem obdobju lani, vendar se je v drugem četrtletju odkup govedu in prašičev precej povečal.

Zaostajanje kmetijstva za akumulativnostjo gospodarstva v vseh preteklih letih je bilo tako veliko, da je visoko nadpovprečna rast akumulacije v letu 1986 zmogla to razliko le za malenkost zmanjšati. Vendar je stopnja akumulativne sposobnosti kmetijstva v prvem polletju še vedno zaskrbljujoče nizka. To še zlasti velja za vinarstvo in ribištvo, ki sta dejansko brez akumulacije. Znesek izgub je v kmetijstvu v prvem polletju letos ostal približno enak kot v prvem polletju lanskega leta (okrog 311 starih milijard), medtem ko se je izguba v gospodarstvu povečala za dobrih dvesto odstotkov. Skupno je poslovalo z izgubo deset kmetijskih organizacij in dve ribiški. V poljedelstvu so poslovale z izgubo tri organizacije, medtem

ko so večino izgub v živinoreji »pridelale« štiri organizacije, usmerjene pretežno v prirejo mleka. V agroživilstvu pa se ne morejo pohvaliti s konvertibilnim izvozom, ki se je v celoti zmanjšal za tri odstotke, medtem ko se je uvoz povečal za 16 odstotkov.

Rast sredstev za osebne dohodke je bila v kmetijstvu nekoliko višja kot v gospodarstvu, vendar pa čisti osebni dohodek v nobeni kmetijski dejavnosti ni dosegel povprečnih mesečnih čistih dohodkov na delavca v gospodarstvu. Kljub težkim delovnim razmeram čisti osebni dohodek delavcev v kmetijstvu zaostaja kar za več kot šest odstotkov v primerjavi z gospodarstvom. V sindikatih se zato zavzemajo za takšne sistemske rešitve, ki bodo izenačile družbeno ekonomski položaj kmetijstva delavca z drugimi gospodarskimi panogami.

Sicer pa je za kmetijstvo in nekatere dejavnosti živilske industrije temeljno vprašanje, kako doseči enakopraven gospodarski položaj na podlagi tržnih meril in

ekonomskih zakonitosti. Pogost je očitek sindikatom, da se enostransko zavzemajo za zmanjševanje rasti cen živil, premalo pa si prizadevajo za omejitve rasti cen vhodnih surovin v proizvodnji hrane. Sploh pa bi morali kmetijstvo prenehati obravnavati kot preskrbovalno panogo, potrebno družbene pomoči, ampak zagotoviti kmetijstvu normalne razmere za gospodarjenje.

Položaj je še toliko bolj zaskrbljujoč zaradi dotrajano-

sti opreme. Obnova je predvsem živilska industrija. Mlekarno imajo, razen dveh izjem, precej zastarelo opremo. Letošnja suša je naredila ogromno škodo, prav tako pa tudi nesreča v Černobilu, zato je vprašanje, če bodo ob koncu leta še tako optimistični rezultati kot ob polletju.

V agroživilstvu vse preveč poudarjajo le rast proizvodnje, premalo pa kakovost izdelkov. Značilen primer je denimo kakovost mleka. Po

kakovosti mleka smo namreč med zadnjimi v Evropi. Ponekod je tudi prevelika razlika med proizvodnjo in prodajno ceno, na primer pijača. Steklenica ore je tako tudi šestkrat dražja kot v tovarni. Naše naravne prednosti, na primer v živinoreji in predelavi mleka, bi morali znati bolje izrabiti, z boljšo kmetijsko pridelavo pa si zagotoviti ne le večje izvozne možnosti, ampak tudi boljše oskrbo domačega tržišča.

Marija Frančeskin

Pokojninsko zavarovanje

Vštevavanje osebne dohodke za delo prek polnega delovnega časa v pokojninsko osnovo

Statutarni sklep o spremembah in dopolnitvah statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SRS, št. 10 z dne 21. 3. 1986) vsebuje za upokojence zanimivo spremembo glede zanje ugodnejšega načina vštevavanja osebne dohodke za delo prek polnega delovnega časa v pokojninsko osnovo. Do začetka septembra leta 1986 je prek 4000 upokojencev pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja predložilo potrdila svojih delovnih organizacij in zahtevalo, da jim na podlagi osebne dohodke za nadurno delo v času zaposlitve na novo odmerijo pokojnino. Mnogo upokojencev še vedno zbira potrdila za ponovno odmero pokojninske osnove, zato pričakujemo, da bo strokovna služba skupnosti, v kratkem prejela številna nove zahteve, kar bo ogrozilo sprotno urejanje rednih zahtevkov za pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Upokojenci, ki jim je sprememba 21. člena statuta skupnosti zbudila upe na večje pokojnine v velikem številu iščejo pomoč tudi pri sindikatu, zlasti pri odborih sindikata dejavnost. Sprememba statuta pa se nanaša zgolj na način vštevavanja osebne dohodke za nadurno delo v pokojninsko osnovo, nespremenjeno pa ostaja določilo, da je v pokojninsko osnovo mogoče prišteti le osebne dohodke za nadurno delo, ki ga po zakonu štejejo za osebni delovni pogoji.

Osebni dohodek, ki ga je delavec dosegel z delom daljšim od delovnega časa v letu, so do spremembe statuta marca letos preračunavali na polni delovni čas, kar je pomenilo višjo pokojninsko osnovo le, če je bilo nadurno delo bolje nagrajeno kot delo v rednem delovnem času. Po spremembi statuta pa osebne dohodke za nadurno delo ne preračunavajo več, temveč ga prišteva osebnemu dohodku za polni delovni čas in upoštevajo v celoti. Statut pri tem zahteva, da je tako delo z zakonom opredeljeno v splošni samoupravni listini organizacije kot poseben delovni pogoji.

Zakon o delovnih razmerjih določa, da je mogoče šteti za poseben delovni pogoji delo prek polnega delovnega časa, če je s splošno samoupravno listino opredeljeno, ko je nujno, da se delo nadaljuje in s tem prepreči velika materialna škoda ali nevarnost za zdravje ali življenje ljudi. Poseben delovni pogoji je tudi nadurno delo, če je to splošen družbeni interes, če delo ni bilo mogoče opraviti zaradi pomanjkanja energije ali če gre za delo za vojaške potrebe. Tako delo pa je upravičeno šteti za poseben delovni pogoji le, če ne morejo opraviti drugi delavci v okviru polnega delovnega časa in če nenadoma nastane taka potreba zaradi nepredvidene izostanka delavca, ki bi moral delo opraviti.

Ureditev je zelo restriktivna, vendar se pojavlja cela vrsta vprašanj, na katera delavci in upokojenci zahtevajo odgovor. Delovnoppravna zakonodaja se je po letu 1966, kar velja sedanja pokojninska osnova več spreminjala. V nekaterih letih nadurno delo, ki je poseben delovni pogoji, ni bilo treba opredeliti s splošno samoupravno listino zaostrenih gospodarskih

razmerah narašča nadurno delo, ki ga delavci opravljajo, da preprečijo večjo škodo zaradi neizpolnjenih pogodbenih ali planskih obveznosti. Tudi računovodska in knjigovodska dela v času priprav bilanc pogosto opravljajo zunaj polnega delovnega časa.

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je oktobra lani obravnavalo predlagano spremembo 21. člena statuta skupnosti in z njo soglašalo, vendar je opozorilo, da je mogoče delo v času, daljšem od polnega časa, šteti za poseben delovni pogoji le v primerih, ki jih določajo zakon o delovnih razmerjih in drugi posebni zakoni. Predsedstvo je zahtevalo, da inšpekcije dela in skupnost zagotovijo nadzor nad doslednim upoštevanjem zakonskih določil.

Dvainštirideseturni delovni tednik je eden najpomembnejših pridobitev humanizacije dela, saj ponavljajoče se nadurno delo, izredni delavniki in druge oblike dela v daljšem obdobju vodijo v delavčevu predčasno delovno in življenjsko izčrpanost delavca. Delo moramo urediti tako, da bo lahko vsakdo zdrav dočkal starostno upokojitev ob 40-oziro-ma 35-letni delovni dobi.

Delavci, upokojenci, pa tudi strokovni delavci iz organizacije združenega dela lahko najdejo odgovore na svoja vprašanja v zvezi z vštevavanjem osebne dohodke za nadurno delo v stališčih, ki so jih julija letos na usklajevalnem sestanku oblikovali predstavniki ustavnega sodišča SR Slovenije, sodišč združenega dela, družbenega pravobranilca samoupravljanja, republiških komitejev za delo in zakonodajo, centrale SDK, invalidskega zavarovanja in sicer:

● Upokojenci oziroma delavci, ki hočejo upeljati odmero pokojninske osnove tudi od osebne dohodke za delo nad polnim delovnim časom lahko to store le, če je bilo to delo opredeljeno kot poseben delovni pogoji v splošni samoupravni listini. Ta pogoji ne velja edino za leta od 1969 do 1977. V teh primerih upoštevajo izjemnost in nepredvidljivost takega dela.

● Zavezanec za plačilo prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je organizacija združenega dela, zato neplačilo prispevka na osebni dohodek za delo prek polnega delovnega časa še ni razlog za zavrnitev zahteve po upoštevanju tega dela osebni dohodkov v pokojninski osnovi. Toda to, da je delovna organizacija v preteklih letih namesto tega prispevka obračunavala kompenzacijski davek, ki ga je bilo treba obračunati za nadurno delo, kaže na naravo tega dela, ki torej v tistem času ni bilo ocenjeno kot poseben delovni pogoji.

● Za zdravstvo, sodstvo in druga področja, kjer nadurno delo kot poseben delovni pogoji, določajo posebni zakoni, velja posebna ureditev le od sprejema zakona, sicer veljajo splošni pogoji.

● Knjigovodska, računovodska dela, dela za izvoz in doseganje planskih obveznosti ne izpolnjujejo pogoja izjemnosti in nepredvidljivosti in torej ne morejo veljati kot poseben delovni pogoji.

(pojasnilo strokovne službe RS ZSS)

Po sledih akcije za krajši delavnik

MANJ UR ZA STROJI NI ŠKODILO POSLOVANJU KOLINSKE

Razprave o tem, ali je pametno skrajšati delovni dan da bi delali na teden samo 40 ur, v težkih delovnih razmerah pa še manj, celo 36 ur, bodo verjetno še dolgo trajale. Da ne bi teoretizirali o tem, kaj je prav in kaj ne, smo poprosili direktorja Kolinske tovarne živil iz Ljubljane Lojzeta Deželaka, naj nam »natrosi« njihove izkušnje. Kolinska je namreč na 40-urni delovni teden prešla že 1. januarja letos, dosti prej torej, kot je to uredila zvezna zakonodaja.

»V Kolinski smo začeli pripravljati elaborat o smotnosti skrajšanja delovnega časa na pobudo občinskega sindikalnega sveta«, je povedal direktor Deželak. »Opre-ti se nismo mogli na nikogar, saj še nihče ni imel izkušenj, niti ni bilo sprejetih nikakršnih normativov. Ugotovili smo, da bi lahko skrajšali delavnik za dve uri na teden, delavci so na referendumu predlog sprejeli in januarja smo začeli.

Malo nas je skrbelo, ker so tik pred tem pošiljali naokoli okrožnice s svarili pred prehitrini in premalo premišljenim skrajševanjem delovnika, in ker zvezna zakonodaja tega vprašanja takrat še ni ustrezno uredila. Pa smo si dejali – če zvezna skupščina predloga za skrajšanje delovnika ne bo sprejela, se bomo pa vrnili na staro in do konca leta nadoknadili manjkajoče. Čeprav, resnici na ljubo, nismo vede-

li, kako bi vračanje na staro sprejeli delavci, potem ko smo jim plastično predstavili prednosti novega in so jih tudi že okusili...«

Prednosti so kar otipljive. Delavci ne delajo več ob sobotah (razen v dveh tozidih, kjer niso hoteli delati po novem, češ da zaradi narave dela – trgovina in sezonska predelava sadja – dela ni mogoče tako organizirati). Resda se je povečala delovna norma za pet odstotkov in organizatorji proizvodnje so morali precej bolj pljunuti v roke, da so večjo normo podprli tudi z večjo izkoriščenostjo strojev in boljšo organizacijo proizvodnega procesa. Skratka, v Kolinski zdaj delajo precej bolj učinkovito.

V tovarni sproti spremljajo gospodarjenje v novih razmerah, kajti odločili so se, da bodo takoj, če bi se pokazali slabši rezultati kot pred prvim januarjem letos, prešli na 42-urni delovni teden. Za zdaj se previdnost ni pokazala za utemeljno, saj polletni dosežki z ničemer ne opozarjajo, da skrajšanje delovnega časa ni bila gospodarsko smotrna poteza. Izdelali so celo nekaj več izdelkov, kot so za leto načrtovali, storilnost so povečali skoraj sto odstotno prek plana (delno tudi na račun manjšega zaposlovanja, kot so računali), stroji so izkoriščeni skoraj za odstotek bolj, povečala se je tudi akumulacija (za 27 odstotkov!)

Za 42 odstotkov je večji tudi dohodek (računali so, da bo za pet odstotkov), manjši so stroški v skupnih službah, osebni dohodki pa so realni večji za 32 odstotkov. In kar je najbolj presenetljivo (ali pa tudi ne, glede na proste sobote), število izostankov z dela se je precej bolj zmanjšalo kot so načrtovali.

Res je sicer, da to, glede na težke gospodarske razmere uspešno gospodarjenje, ni samo plod manjšega delovnega časa. V Kolinski tega tudi ne dokazujejo. Toda dokazali so, da krajši delavnik doslej ni slabo vplival na gospodarjenje, ni zmanjšal dohodka, akumulacije, osebnih dohodkov... skratka, dejali bi lahko, da tam, kjer dobro organizirajo (ali morda tudi reorganizirajo proizvodnjo) in povečajo produktivnost, ne bi smeli imeti težav zaradi skrajšanja delavnika za dve uri na teden. Kajpak – ob kolikor toliko stalnih pogojih za gospodarjenje.

Nekaj pa nas je ob tej sicer uspešni akciji skrajševanja delovnika vendarle zbudilo: to, da delavce k večji učinkovitosti niso prisilile gospodarske razmere. S čim bomo delavce spodbudili k novemu povečanju učinkovitosti takrat, ko se bodo na 40-urni delovni teden že tako navadili, da ne bo več motiv? Z novim skrajšanjem delavnika?

Boris Rugelj

Pogovor s Hubertom Lovšo, sekretarjem RO sindikata delavcev prometa in zvez

ZAKAJ MORA ŠOFER VOZITI TUDI OB NEDELJAH

Teško bi našli organizacijo združenega dela v prometu, ki ne preživlja izredno težkega gospodarskega položaja. Ekonomika se seveda nujno odraža tudi v političnem ozračju. Delavci niso zadovoljni, vse več je tudi odkritih izrazov takšnega razpoloženja. O tem in o nekaterih drugih vprašanih smo se pogovarjali z novim sekretarjem republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez Hubertom Lovšo.

»Ko iščemo vzroke za težak gospodarski položaj v prometnih organizacijah, ob znanih zagatah našega gospodarstva, po mojem mne-

nju ne moremo mimo bistvene ugotovitve, da se v Sloveniji v desetih letih pri delitvi dela in specializaciji v prometu ni zgodilo nič presunljivega. Naj navedem primer: na mejnem prehodu v Šentilju še vedno stojijo težka tovorna vozila, ker za prestop meje nimajo potrebnih dovolilnic. Šoferji tam spijo kot vedo in znajo ter čakajo. Obenem pa železnica ugotavlja, da ima proste vagone, da bi lahko prepegljala veliko več tovora.

Zdaj se ne bi spuščal v hipoteke preteklosti, ki danes tepejo železnico, vendar je nekaj res: železnica se spre-

minja, skuša iti v korak s časom. O tem nenazadnje pričajo tudi njeni oglasi v javnih občilih, ki ponujajo takojšnje rešitev šentiljske in vseh drugih podobnih zagat. Toda vse to gre nekako mimo nas. Nikogar ni, ki bi ob spoznanju, da moramo v gospodarski krizi nujno zmanjšati stroške proizvodnje, mednje spada tudi transport, kaj konkretnega naredil, da bi čimbolj zmanjšali drage vožnje s tovornjaki.

Podobna ugotovitev velja za javni cestni potniški promet. Starost voznega parka in njegova izkoriščenost ne zagotavljata normalne re-

produkcije. Avtobus stane danes okoli petdeset milijonov dinarjev, ki pa jih prometne organizacije ne morejo zbrati že zaradi inflacije in določenih cen vozovnic. Prav tako pa je res, da slovenski prevozniki vsako zase gradijo delavnice brez potrebne specializacije, da izredno malo sodelujejo pri linijah itd. Premiki sicer so, vendar je to še vse premalo, če hočemo donosneje poslovati in delavcem v prometu nuditi normalne delovne in življenjske razmere.

Velike razlike so med časom, ki ga prebije šofer na delu in dejansko vožnjo, ki šteje za delo. Te bi lahko odpravili le tako, da bi se podjeteja dogovorila za sodelovanje pri linijah. To pa ne bo mogoče vse dotlej, dokler voznih redov ne prilagodijo prometnim tokovom, kar pa se ne zgodi preprosto zato, ker nihče noče odstopiti svoje linije. Posledice se kažejo v neekonomičnosti voženj, v zahtevkih po povečanih beneficiranih delovnih dohobih in v invalidih. Pa še nekaj bi rekel: šofer z beneficirano delovno dobo gre razmeroma mlad v pokoj, potem pa je socialni problem, ker sta njegov osebni dohodek in kasneje tudi pokojnina zelo majhna.

Huberta Lovšo posebej skrbi, da se nenehno slabša akumulativnost prometnih organizacij. Za to je kriva predvsem inflacija, ki organizacije sili, da pojedjo vse sproti, če pa vlagajo v nova osnovna sredstva, se morajo nujno zadolžiti. Prav zato imajo naši prevozniki zastarele vozne parke, katerih krpanje stane praktično toliko, kot bi jih veljale anuitete odplačil novih prevoznih sredstev. Pravi, da je v današnjih razmerah meja med enostavno in razširjeno reprodukcijo vse bolj zamegljena, kar utegne imeti že v kratkem usodne posledice.

Ker stroški vse bolj naraščajo, se, kot že rečeno, zmanjšuje akumulacija, padajo pa tudi sredstva za čiste osebne dohodeke. To se kaže v vse večjih izbruhih delavskega nezadovoljstva. Omenim naj le nedavni štrajk Integralovih šoferjev v Trzinu, ki so zahtevali kar za polovico večje osnove. Ugotovili so namreč, da znaša njihov povprečni osebni dohodek za 182 ur le sedem do-

osem starih milijonov dinarjev, kar se jim je zdelo odločno premalo. Po štrajku v Trzinu so šoferjem za dvajset odstotkov dvignili osnove. Mislim pa, da v širši družbeni skupnosti le ne bi smeli ostati le pri tem, kajti tudi štrajk v Trzinu potrjuje:

● Promet je dejavnost posebnega družbenega pomena, v kateri ne moremo zahtevati čistih ekonomskih zakonitosti. Tega namreč ne delajo nikjer po svetu,

● če zagovarjamo nagrajevanje po delu, potem moramo to delo tudi tako ovrednotiti. Nedopustno je, da si delavec v prometu svoj osebni dohodek popravlja z izrednimi vožnjami ob prostih sobotah in nedeljah, po drugi strani pa se zavzema za skrajševanje delovnega časa itd.

● v stališčih do usmerjenja skladnejšega razvoja in

delitve dela v prometu in zvezah v SR Sloveniji so bili že februarja leta 1977 objavljene ukrepi za racionalizacijo v prometu, ki pa jih do danes nismo uresničili.

Po mnenju Huberta Lovše so prav tu vzroki pretežega delavskega nezadovoljstva. Sindikat dejavnosti pa je bolj ali manj nemočen. Na primer: nedavni zakon zvezne vlade o omejevanju osebnih dohodkov, katerega uveljavljanje je v rokah občine kot podaljšane roke države. Kaj naj s tem vzvezi počne sindikat? To vprašanje našega sogovornika gotovo ni postavljeno na pamet, saj praktično zadeva vlogo in položaj, ki ga ima sindikat v naši družbi in ki... Nato pa je že drugo vprašanje, o katerem teče beseda na drugih mestih in ob drugačnih pri-ložnostih.

Ivo Kuljaj

Kje iskati moč sindikata

Prejeli smo dopis, ki ga je občinski sindikalni svet Sevnica te dni poslal vsem osnovnim organizacijam Zveze sindikatov v občini. Ker bi lahko bil zanimiv tudi za druge osnovne organizacije, ga objavljamo v celoti:

Spoštovani tovariš predsednik!

V sindikatih začnemo razpravo o delu naše organizacije, ki ima velike težave zaradi političnega nezanimanja delavcev in njihove nezainteresiranosti za delo v Zvezi sindikatov.

Ljudje niso več toliko pripravljeni delati v naših organizacijah, ne vidijo v njih prave vsebine in ciljev, sprašujejo se za dejansko vlogo in pomen sindikalne organizacije. Srečujemo se z velikimi gospodarskimi problemi in motiviranost ljudi je potrebna za izhod iz krize. Kako doseči to motiviranost? Kje iskati moč sindikata?

Kakšen naj bo sindikat? Ali uspešno izpolnjuje naloge? Kje se zatika?

Smo dobro organizirani in usposobljeni?

V osnovnih organizacijah začnemo razpravo o tej problematiki in želimo tako spodbuditi najširši krog delavcev in skupaj z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami poiskati odgovor na vprašanja, ki nas mučijo.

Sindikat je politična organizacija vseh delavcev, ki je v preteklosti odigrala pomembno vlogo.

Kako pa zdaj?

Organi občinskega sveta Sevnica se velikokrat ukvarjajo tudi z nesklepnostjo. Če hočemo kadrovske okrepiti svoje vrste, potrebujemo vaše predloge. Opozorite nas na ljudi, ki pri vas dobro delajo in imajo voljo za širše uveljavljanje!

Zelimo, da se vaša osnovna organizacija in izvršni odbor vključita v obravnavanje te problematike. Vabite nas na svoje seje in obveščajte o sklepih!

Vaše zapisnike pričakujemo do 25. oktobra 1986!

Tovariški in delovni pozdrav!

Sekretar: Zdravko Grobljšek

Na povabilo republiškega odbora sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva Slovenije, je konec tedna prispela na dvodnevni obisk v Slovenijo delegacija sindikata zdravstvenih delavcev iz Železne županije. Vodi jo predstojnik in glavni zdravnik bolnišnice Marknosovszky ter član Centralnega predsedstva sindikata dr. Jozsef Gelencser. V delegaciji je tudi Laszlo Kocsis, sekretar sindikata zdravstvenih delavcev Železne županije.

Pogovarjali so se s članom predsedstva RS ZSS Lojzeto Fortuno ter si ogledali Sindikalni izobraževalni center v Radovljici, Univerzitetni klinični center v Ljubljani in Center za usposabljanje in varstvo invalidov v Mengšu. Pogovarjali so se predvsem o nalogah sindikata v naši družbenopolitični skupnosti, o izobraževanju članstva ter svobodni menjavi dela v ozdih zdravstva in socialnega skrbstva. Pozorno so preučili možnosti za nadaljnje sodelovanje. Slika: Andrej Agnič

OD ČETRKA DO ČETRKA

Pripravlja Andrej Agnič

Dejavnost občinskih sindikalnih svetov v tem tednu, vsaj tako lahko sklepamo po informacijah republiškega sveta ZSS o sestankih, je kar precej živahna. Posebno dejavni so sveti, odbori in komisije, ter sveti za oblikovanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodeke in sveti za življenjske in delovne razmere. Ti predvsem razpravljajo o ukrepih pri delitvi sredstev za osebne dohodeke ter neredko o vzrokih in posledicah prekinitve dela. Precej pozornosti občinski sindikalni sveti posvečajo tudi izobraževanju sindikalnih delavcev, saj prav te dni kadrujejo slušatelje enome- sečne sindikalne politične šole ter za izobraževalne tečaje po občinah. Marsikje ocenjujejo gospodarska gibanja v osmih mesecih in se pripravljajo na razprave ob 9-mesečnem periodičnem obračunu. Nikjer niso povsem zadovoljni z gospodarskimi gibanji, zato prav tej razpravi posvečajo veliko pozornosti. To tudi zato, ker želijo spodbuditi članstvo, ki se za vpliv na gospodarjenje v delovnih organizacijah, občini, da o širših skupnostih ne govorimo, premalo zavzema.

Marsikje so začeli že prve obravnave predlaganih sprememb zakona o združenem delu, vendar pri tem še iščejo vplive oziroma posledice teh sprememb za njihovo delovno okolje.

GROSUPLJE

Precej pozornosti so v zadnjem času porabili za spodbujanje dela sindikalnih skupin v temeljnih in delovnih organizacijah. Ugotavljajo namreč, da večino dela v osnovnih organizacijah opravi predsednik, ki je tako preobremenjen,

marsikje pa osnovne organizacije potrebujejo za delo stalne spodbude razen morda v Kovinostroju in Motvozu in še kje, kjer sindikalne skupine uspešno delajo. Drugod pa bolj slabo. Kot je dejal sekretar občinskega sindikalnega sveta Franc Štibernik, delavci niso več tako zagnani za razpravljanje o posameznih problemih, saj odločajo o vse bolj obrobnih stvareh, drugo že urejajo zakoni.

Da bi čimblje pripravili razpravo o 9-mesečnem gospodarjenju, so na posvetih s predsedniki osnovnih organizacij naredili razpored sestankov, ki se jih bodo obvezno udeležili tudi člani občinskega sindikalnega sveta.

GORNJA RADGONA

Na skupni seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta Gornja Radgona in izvršnega odbora Društva kadrovske delavcev so preučili zaposlenost oziroma nezaposlenost v občini. Ugotovili so, da jim manjka kadrovske sestave, to pa je edini pogoj za prestrukturiranje in izboljšanje gospodarstva. Sploh so kritično govorili o zaposlovanju, saj se je brezposelnost povečala za 20,5 odstotka; kar 73 mladih pa čaka na prvo zaposlitev. Ob tem pa za sezonska dela ni prijav. Precej ljudi se sezonsko zaposluje v Avstriji, o tem pa nimajo nikakršne evidence. Ugotavljali so, da težko dobijo strokovne kadre, ker študentje v glavnem ostajajo v večjih mestih. Od leta 1982 do danes se je povečal delež delavcev z visoko izobrazbo le za 0,1 odstotka. V letošnjem letu pa se je število zaposlenih zmanjšalo za 0,3 odstotka, ob tem pa ugotavljajo, da se povečuje nadurno delo.

Marjan Neuvirt pa je povedal, da se sestanka s tako zgočo problematiko razen predstavnika izvršnega sveta občine ni udeležil nihče od posebej vabljenih niti drugih družbenopolitičnih organizacij.

JESENICE

Na seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta Jesenice so največ pozornosti posvetili analizi razprave o rezultatih gospodarjenja ter pri tem ugotovili pozitivne premike, saj so ljudje začeli razpravljati o gospodarjenju tudi v širšem okolju. Čeprav je premik majhen, je pa razveseljiv. Ugotovili so, da gospodarski dosežki v preteklih mesecih niso slabi, da pa obseg dela in produktivnost padata in ne dosegaajo te resolucije.

Pripravili so tudi okroglo mizo, skupaj s klubom samoupravljalcev, ki naj bi bila nekakšna priprava oziroma poziv na razpravo ob 9-mesečnem periodičnem računu. S tem naj bi nekako preusmerili padanje pripravljenosti delavcev za razpravo o gospodarjenju. Zaskrbljeni so tudi zaradi prepočasne prestrukturiranja v nekaterih okoljih, kjer vse preveč zavestno ali zaradi pomanjkanja poguma zadržujejo sedanje stanje.

Govorili so tudi o uveljavljanju zakona o stanovanjskem gospodarjenju in ugotovili, da zidava stanovanj pada, da sredstva za ta namen ne dotekajo stalno in da načrti niso povsod realni in usklajeni. Stanje pa poslabšuje tudi slaba samouprava in nepovezanost stanovanjskega in komunalnega gospodarstva. Ugotavljajo tudi, da kljub omejevanju zaposlovanja potrebe po stanovanjih ne padajo.

Črnogorska razglednica

KREPKO SE BO TREBA SPOPRIJETI S TEŽAVAMI

V zadnjih dneh septembra so v črnogorski republiški skupščini pretresali tudi vse zanke in neznanke njihovega gospodarjenja, še posebej pa so dali pod drobnogled črnogorske izgubarje. Več kot trideset milijard dinarjev izgub je kajpak hudo breme za šibko črnogorsko gospodarstvo. V skupščini so dejali, da je to sicer cena nedoslednosti pri izpolnjevanju sanacijskih programov in sanacijske politike sploh v organizacijah združenega dela. Toda številke hkrati opozarjajo, da se lahko še povečajo, če se odnos do izgubarjev ne bo spremenil.

V tem smislu gre seveda za zunanje in notranje vplive na organizacije združenega dela, ki naj v sozvočju jasne stabilizacijske politike in prizadevanj prekinejo staro prakso gospodarjenja. Prvi človek v Črni gori, Petrašin Kasalica, katerega dolžnost je neposredna skrb za gospodarstvo je na skupščini dejal da je treba prekiniti »saniranja izgubarjev«, kajti operacij, ko s »finančno injekcijo« poskrbijo za zgubarje brez vsakih ekonomskih meril ni več mogoče trpeti. Takšno ravnanje omogoča gospodarskim subjektom življenje brez odgovornosti in podaljšuje obstoj tudi takim, ki tega ne morejo družbeno upravičiti.

Stara bolezen sanacijskih programov, ki jo poznamo tudi od drugod, je, da so slabo pripravljene, nepopolne in zatogeljav vse kaže, da so nekateri izgubarji kar neka »vnaprej plačani« za slabo poslovanje. V črnogorski skupščini so pri Tovarni celuloze in papirja Ivangrad, Dekor-papirju iz Rožaja in rudnikih svinca in cinka, lesnopredelovalni industriji in v zadnjem času pomorskem gospodarstvu ter gradbeništvu še posebej opozarjali na slabosti sanacijskih programov. Marsikje se seveda izgovarjajo na zunanje vzroke slabega gospodarjenja, na nesolidne gospodarske ukrepe, vendar so v skupščini opozorili, da lahko v prihodnje samo organizacije združenega dela, ki dokazujejo družbenoekonomsko upravičenost, računajo

na ugodne ukrepe in pomoč iz tako imenovanega paketa finančne konsolidacije. Zategadelj v organizacijah združenega dela ne bo več moči brez boljšega izkoriščanja proizvodnih in drugih zmogljivosti, brez smotrnejše organizacije dela in takšnih notranjih ukrepov, ki bodo krepili zavest o takšnem gospodarjenju, ki bo oprto predvsem na lastne moči.

Nemirne vode pomorcev

Posebej se je zavozljal klopčič gospodarjenja v pomorskem ladjarstvu, ki je prvič ustvarilo negativni finančni rezultat. V prvem polletju znašajo izgube 1,25 milijarde dinarjev. Vzrok za nje pa so našli v preveliki inflaciji (in kajpak v splošnem povečanju stroškov), neurejenih izvoznih spodbudah in tudi v neurejenih pogojih za kreditiranje gradnje ladij v domačih ladjedelnicah. Zategadelj so črnogorski pomorci vse manj konkurenčni na svetovnih trgih. K temu je treba dodati, na to je na zasedanju skupščine opozoril tudi predsednik kolektivnega poslovnega organa Jugooceanije Antun Moškov, da so osnovni vzroki tudi v razmerah na svetovnem trgu, kajti vozarine so se nenormalno znižale in to kar za več kot polovico v zadnjih treh, štirih letih.

Tiste dni, ko smo se mudili v Črni gori, je odmeval tudi štrajk v Titeksovem tozdu Tkanina. Po štrajku so se sestale vse družbenopolitične organizacije in tudi občinski mošnje. Na skupnem sestanku so se dogovorili za veliko čiščenje v tovarni in tudi za način reševanja krize, v kateri se je znašel ta kolektiv. Čeprav vsi menijo, da prekinitvev dela ni prava pot za reševanje nekopičenih težav, vendarle dodajajo, kot je poročala tiste dni Pobjeda, da je prekinitvev dela kljub sramoti pokazala na prave razmere v kolektivu, na številne napake in na neodgovornost organizatorjev dela. Vse kaže, da je problem nastal zaradi delitve 30-odstotne stimulacije za osebne dohodke, ki je delavski sveti očitno niso pravil-

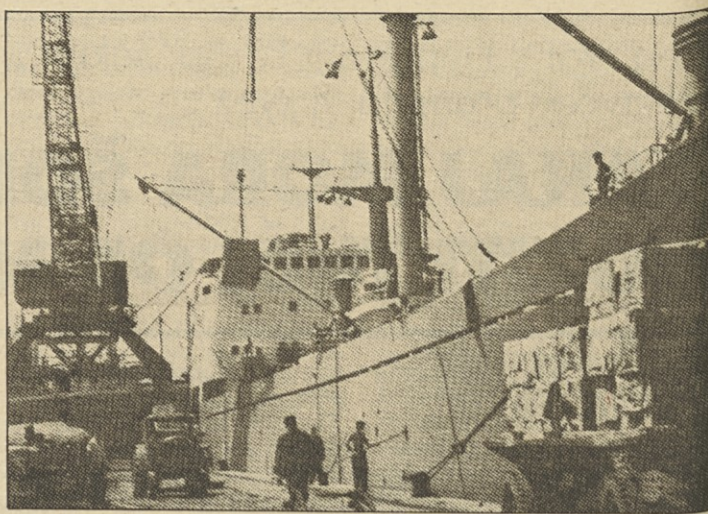
no razdelili, oškodovani pa so bili predvsem proizvodni delavci. Zorka Sekulović je povedala, da imajo na enega proizvodnega delavca v tej tovarni kar tri režijske delavce in da tega nikdar ne povemo naravnost. V takih razmerah seveda ni čudno, če se delavci spuntajo, ko jim zaradi tega, ker jih eno uro ni za strojem, ukinejo stimulacijo, medtem ko pri režijskih delavcih tega kajpak ni mogoče natančno ugotovljati. Sicer pa je štrajk opozoril tudi na organiziranost dela v tovarni, slabo nabavno službo, na slabo izkoriščanje strojnih zmogljivosti - na številne rezerve, ki bi lahko prinesle, če bi jih kajpak izrabili, najmanj 30 odstotkov večje osebne dohodke.

Rekordi ne »vžgejo«

Čeprav so najpomembnejši republiški organi tedaj

razpravljali o izgubah v gospodarstvu, drugi pa so se ukvarjali s štrajkom v Titek-su in drugimi aktualnimi in težkimi gospodarskimi vprašanji, pa je šel kaj tiho mimo javnosti rekord v Rudniku boksita Nikšić. Na dan rudarjev Črne gore, 24. septembra, so tam nakopali 615 tisoč ton boksita. Po proizvodnji boksita je rudnik v Nikšiću drugi v Jugoslaviji, po izvozu prvi, vendar pa se ne morejo ravno pohvaliti z visokimi osebnimi dohodki. Le-ti so septembra dosegli le 84 tisoč dinarjev. Bojda v tem rudniku iz leta v leto povečujejo izkop ob enakih zmogljivostih, izkoriščenost naprav pa je od 90- do 98-odstotna.

Tudi v barski občini ne teče vse tako, kot bi človek pričakoval ob koncu turistične sezone. No, Bar ni ravno povsem turistična občina, pa vendarle... Prva

ugotovitev, ki velja za barski turizem, je, da je promet sicer velik, vendar so zaslužki majhni. Še huje pa je, tako kot v črnogorskem primorju nasploh, da uradna številka o trinajstih ali petnajstih tisočih domačih in tujih gostov v občini zbuja dvome ter ne odraža pravega položaja v turizmu. Turistični izvedenci menijo, da je v občini nekajkrat več turistov kot po uradnih podatkih. Cvete zasebni kliring, ki mu očitno v naši družbi nismo sposobni stopiti na prste. K lastnikom turističnih postelj in objektov, ki jih prodajajo na črno, se steka mimo družbene nadzora ogromno denarja. Toda zgovorna je oce-na Velimirja Vlahovića, direktorja tozda Domači turi-

zem v Baru: »Letošnja turistična sezona se ne razlikuje od prejšnjih. Ne mislim na število domačih in tujih turistov, temveč na okolje, na vsebino turistične ponudbe, na prizadevanja turističnih delavcev, da bi jo izboljšali. Vse, kar nudimo letos, smo nudili tudi prejšnja leta. Turizem je na žalost še zmeraj pastorek, čeprav bi lahko bil pomembna »industrija«.

V turizmu nič novega

Vzemimo zabavo. Že nekaj sezon je skrčena na nastope različnih orkestrorv in skupin dokaj sumljive vrednosti. Videti je, kot da so turistični delavci gluhi, povrh vsega pa še mnogi menijo, da je premalo časa za zahtev-

ZA JUGOVIČE CENEJE

Črna gora. Pravijo, da je to po površini največja jugoslovanska republika - seveda če bi jo zvaljali. Njeno jedro je sicer nižje, toda vse skupaj je na moč gorat, težko dostopen prostor. Tudi Titograd je prestolnica prav zaradi nižje lege, torej dostopnosti. Cetinje je namreč zgodovinsko pomembnejše, vendar previsoko.

Res, vrtoglav vzpon se bo težko prebil v Črno goro. Cesta skozi sotesko Morače je večji del vrezana v živo skalo. Prepad navzgor, prepad navzdol. O gradnji krožijo pravecatte legende. Vozniki tovornjakov so menda stali kar na zunanjih stopnicah vozil in volane so sukali od zunaj skozi okno - da so lahko odskočili, saj je veliko tovornjakov strmoglavilo. Tudi železniška proga, katere delčke sem ter tja uzreš visoko nad cestami, ni nič manjši podvig. Črnogorci pravijo, da jim ne gre v glavo, kako je lahko v stiski država, katere ljudje so sposobni tako norih projektov.

Ko smo že pri železnici in

norih projektih - s komerkoli smo govorili, se je na vso moč razhudil nad progto Titograd-Skadar. Glede na to namreč, kaj bomo od nje imeli, da je to ena naših najdražjih naložb. Tudi zaradi kosovskih dogajanj močna protialbanska psihoza žari glave, ki v novi progji vidijo kar možnost močnejšega prodora sovražnih idej iz sosednje Albanije.

In spet, ko smo že pri Albaniji - ogenj in žveplo dežujeta te dni na Jevrema Brkovića, do nedavnega predsednika črnogorskih književnikov. Vse skupaj je zakuril njegov sekretar Ratko Deletić. V »Omladinskem pokretu«, glasilu črnogorske mladine (kje pa drugje!) mu očita, kako ga je pretresla smrt Enverja Hodže. Jokal da je in stokal, ko je umrla »veliki genij«. In tako joka človek, ki se je nedolgo od tega veselil, da »bomo šli s tanki na Kosovo«. No, kot vsi deli domovine, ki smo jih prepotovali, tudi Črna gora seveda ni ušla fenomenu Kosova in nasploh zaostrenih mednacionalnih odnosov. V pomenkih sicer brskaš, od kod kar naenkrat tolikšno nezaupanje, nestrpnost, sumnjičavo pogledovanje čez republiške meje... Najbolj grozljivo je prav to, ker se do odgovora ne dokopljesh. To v ljudeh enostavno tiči in kljuje, ne veš od kdaj, ne veš od kod, in le bojiš se, kam.

In le kam pobegniti od teh bridkih misli, če ne za dobro obloženo mizo. Še sploh, če imaš v žepu slovensko plačo in ti postrežejo po črnogorskih cenah. Kot denimo v hotelu Lokve nad Ivangradom. Zakaj ne še malo kulinarike? Za predjed prekajen krap, pršut in ovčji sir iz olja. Pa telečja čorba in jagenjkova jetra. Potem se začne zares, z Njegoševim zrezkom in primernimi prilogami, kar vse posladkaš z domačimi kolački in popla-

kneš s slovečim nikšičkim pivom. Res je izvrstno. Cena za dva? Manj kot pet tisočakov in to v res lepem gorskem hotelu s prvovrstno postrežbo. No, mimogrede, gre za res pravecatto izjemo glede postrežbe. Turizem in gostinstvo Črnogorcem pač nista na kožo pisana. Običajno je natakarkar v svojem lokalni prvi šef, sami rojeni voditelji. Ukažejo ti, kam moraš sedeti, kaj moraš jesti in kdaj, skratka, če se jim prepustiš, jo še nekako zvoziš. Drugače je še najbolje pobrati šila in kopita.

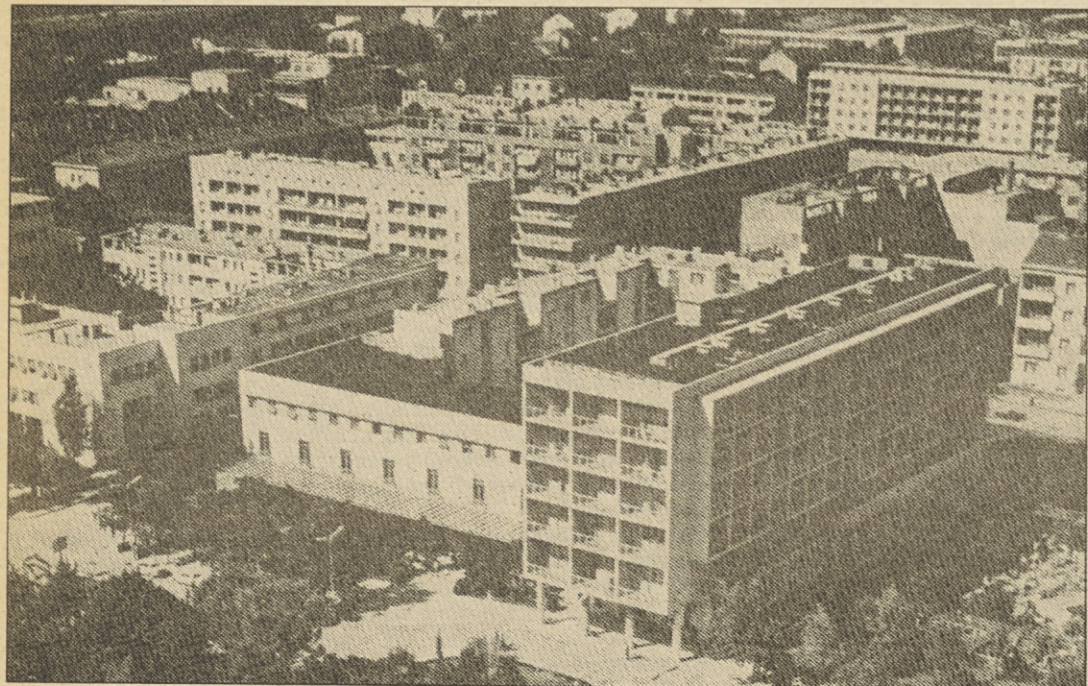
Potem po kanjonu navzdol. Morača globoko pod nami sicer še teče čista, toda sicer jasno nebo začno zagrinjati sumljive, smrdljive meglice. Vse gostejše so in opusujemo nižinsko idustrijo z ekološko zavestjo njenih vodilnih vred, ker znajo poleg izjub proizvodnje li smrad. Prenagljeno, krivični smo bili. Vso dolino je v dim zavil požar. Gori le kos gozda v strmini nad cesto. Povzročil ga je vlak s proge Beograd-Bar. Ko zvemo, da gori že od prejšnjega dne, nas zani-ma, zakaj nihče ne gasi. Povedo nam, da si nihče ne upa blizu, saj kar naprej poka. Domnevajo, da eksplozije povzročajo bombe, granate ali kak podoben ostanek zadnje vojne.

V Titogradu se pomenki sučejo o samih neljubih stvarih. Menda da smo kljub zmoti psovali čisto po pravici, saj je ekologija za Črno goro še kar španska vas. Reke so vse bolj onesnažene, isto velja za zrak, saj da gospodarski položaj ne omogoča pravega varovanja okolja. Hm, kako znana, domača »logika«. Morda pa bomo dali svetel vzor z ljubljanskim samoprispevkom? Potem kajpak znova in znova osebni dohodki v Sloveniji, ki so očitno trn v očesu dobršnega dela naše domovine, pa elektrika, ki naj bi jo naša republika morala

dajati Črnogorcem, saj je prav ona z neko od zunaj pri-nešeno zeleno miselnostjo prepredila energetska izkoriščanje Tare... Veliko debat o naši trmi zaradi jezika, o svobodomiselnosti, ki da ne sodi v naš čas, ki menda terja red in trdo roko, pa kajpak o Albancih in zastavi albanske narodnosti. Ali imajo pravico do orla, ki ga ima tudi Albanija ali ne, kakšna in kolikšna naj bo petokraka, ali sploh sodi k orlu... Kaj bi dolgovezili, o zastavi narodnosti, ki je identična s tisto v Albaniji, smo slišali veliko - najtrše obsodbe prav v Črni gori.

Glave si spet ohalimo šele v Virpazarju, ribiškem in vse bolj turističnem zaselku ob Skadarskem jezeru. Pravcata idila. Domačini sami, ki se za turzem trudijo in od njega marsikaj pričakujejo (cene so mu že naravnali kot se spodobijo), po drugi plati negodujejo nad posledicami. Teško bo obdržati mir, za zdaj komajda dotaknjeno naravo. Popeljemo se po jezeru, plašimo jate ptic, ki jih hodijo občudovat strokovnjaki z vsega sveta in poslušamo zgodbe o slavni in bojeviti zgodovini teh krajev. Vsa Črnogorec je tako živa kronika, datumi, bitke, kralji, plemena se kar vsipajo. Obiščemo otoček s porušeno trdnjavo. Kralj Nikola je imel tu ječo za politične zapornike (takšne falote so tudi sicer radi spravljali na otoke) in menda so na otok okoli utrdb spustili na tisoče strupenih kač. Kakšen zasuk, mar ne - včasih s strupom proti strupu, zdaj pa kar s knjigo proti knjigi! In še da ni dovolj demokracije?!

Od teh ruševin žalostnega spomina do nič kaj bolj veselih. Vozimo se mimo slikovitih ribiških vasic, druge opazujemo vgnezdene v okoliške strmine. Lepe so le od daleč. Potem vidiš prazne, že na pol podrte hiše. Lju-

nejše prijeme v turistični ponudbi, drugi spet, da je to, kar nudimo, kar dovolj za takšne goste, kot prihajajo k nam. Le redko se kdo spomni, da bi bogatejša turistična ponudba izvalila od gostov več denarja.

Ze precej let se »spoprijemamo« s čistočo, z uničevanjem komarjev, z ugankami »bo ali ne bo dovolj vode«, namesto da bi, tako kot drugod, razmišljali o glavnih smereh razvoja turističnega gospodarstva, o naložbah v smeje projekte in zamisli.

Naj bo tako ali drugače, barsko občino je v prvih sedmih mesecih letos obiskalo nekaj manj kot sto tisoč gostov. V občini so našli 939.485 prenočitev, pa vendarle so ti dosežki nižji kot lani.

Očitno je, da je turizem šele možnost Bara in njegove okolice, izredno zanimive, bogate s spomeniki in drugimi zgodovinskimi oboležji. Skadarsko jezero je le korak stran od Bara in očitno ga v zadnjem času kar uspešno propagirajo, saj v Virpazaru znajo dobro naviti cene v primerjavi s prejšnjimi leti.

Tedaj, ko smo bili v Baru, so odštevali dneve, ki jih še ločijo od proste carinske cone. Samo sto dni je manjkalo do hje 15. avgusta, danes jih že krepko manj, in konec septembra, ko se je Bar že odeval v »zimsko« turistično

Na že pogovorno dobro sodelovanje ljubljanskega Slovina s svojimi partnerji po vsej Jugoslaviji smo naleteli tudi v Baru. V sklopu Primorke, toz Sokovi, sta si partnerja omislila polnjenje coca cole. Eno leto že traja to sodelovanje podprto s samoupravnim sporazumom med obema organizacijama. Rade Orlandić, direktor temeljne organizacije, nam je dejal, da so zadovoljni s sodelovanjem in da v prihodnje razmišljajo še o njegovi razširitvi.

Zdaj v tovarni sokov Bar polni coca colo nekaj manj kot petdeset ljudi v dveh izmenah in po načrtih bodo letos napolnili kar 16 milijonov steklenic (0,25 litra) s to pijačo.

Čeprav gre le za poljenje coca cole, pa si v Primorki obetajo večje sodelovanje tudi pri prodaji olivnega olja na slovenskem tržišču. V občini so precej zanemarili oljne nasade in šele v zadnjem času ponovno raste zanimanje tudi kmetov kooperantov za takšno sodelovanje s Primorko. Rade Orlandić je med drugim dejal, da so cene olivnega olja tiste, ki spodbujajo večjo skrb za nasade, pa tudi gmotni položaj delavcev, polkmetov, ki jim je to dodaten zaslužek. Sicer pa so načrti za posodobitev oljnih nasadov smeli. »Oživili« naj bi okrog 110 tisoč dreves, kar bi nekako zadostovalo za predelovalne zmogljivosti Primorke.

mrtvilo, je manjkalo le še nekaj več kot 60 dn. Na začetku julija sta Luka Bar in Prekooceanska plovnica podpisali samoupravni sporazum o združevanju sredstev in razvoju proste carinske cone ter začeli oblikovati projekt. Študija je bila izdelana že septembra, pripravljati pa so jo pomagale tudi tuje svetovne organizacije. Že 9. novembra pa naj bi ZIS sprejel odločitev o oblikovanju proste carinske cone v Baru.

Treba je priznati, da je v barski občini nekako drugačno ozračje kot v drugih primorskih občinah, kjer se že dalj časa ubadajo s korupcijo, neizpolnjevanjem sklepov in tudi s hudimi partijskimi sankcijami. Bolj za šalo kot zares v Baru pravijo, da imajo oblast v rokah Crmničani... Če ne bi bilo tolikšne izgube v Prekooceanski plovnici, bi bili v barski občini bržkone še bolj samozavestni.

Marjan Horvat

ODMEVI

Manipulacija in demagogija

Tudi v Mozirju, čeprav smo nekoliko bolj oddaljeni od večjih mestnih središč, Celja, Ljubljane... vemo, kaj je prav in kaj ni in ločimo črno od belega in o ozaveščenosti delavcev, občanov, krajanov... ni več govora. Nasprotno trdimo, da je občan mozirski občine zaveden in pameten prav toliko, kot vsi drugi člani naše družbe.

V mozirski družbenopolitični skupnosti imamo, kot drugod v Sloveniji, podoben samoupravni ali delegatski red. Delavci prihajajo na funkcije v družbenopolitične organizacije, skupščino občine, njen izvršni svet in se po pretečenih mandatih vračajo. Pri nas menimo, da so to še vedno delavci v združenem delu.

Vampirski zahodni izrazi, kot so politokrati, demagogi, oblast... in še dosti odkritih in prikritih žaljivk na račun bednosti, ki nam jo nekdo, ki sploh ne pozna razmer očita, so vredni tudi družbene obsodbe.

Novinar, ki smo ga poklicali na sestanek delavcev v kolektiv gornjegrajske Smreke z namenom, da objektivno obvesti javnost, je to storil površno. Na drugi strani pa se je tudi na dovolj odkrit in »prisrčen način« ponorčeval iz nas vseh.

Zelo veliko, kar je bilo napisanega v prvem članku, je resnica, vendar je vse še zelo daleč od prave informacije.

Komentar tovariša novinarja z naslovom Manipulacija in demagogija v 38. številki Delavske enotnosti, je napisan tako enostransko, da se čudimo, kako si ga je sploh upal napisati. Menimo, da je bil tu posnet pogovor z enim od vodilnih delavcev Smreke v Gornjem gradu, kar je razvidno iz tega, da je novinar popolnoma napačno informiran o dogajanjih, prav zato tudi naš odziv.

Pri nas se trudimo, da bi občane in delavce obveščali, pa nismo vedno uspešni, trudimo se, da jim ne lažemo, seveda če nismo tudi mi nalagani. Na laži, ki so nam napisane na obraz, pa reagiramo kot vemo, da je prav. Sprašujemo se, čigav časopis je Delavska enotnost?

Ali je samo časopis po posluhu, ali je časopis za lastno ocenjevanje stanja v družbi »nekoga, ki v njega piše«, ali pa je morda le nekaj drugega? Propaganda za višjo naklado z »lažmi v njem« zgotovo ne bo uspešna.

Če delovne ljudi obveščamo, potem jih obveščamo s pravimi informacijami, ne pa s tem, kar delamo.

Za predsedstvo OS ZSS Mozirje sekretar Franc Boršnak

Pripis:

Da, tovariš Boršnak, strinjamo se z vami, delovne ljudi je treba obveščati s

»pravimi informacijami«, kot pravite. Vendar se takoj pojavi vprašanje: kaj je za koga »prava informacija«. Za vas bi bila to verjetno, če bi časopis Delavska enotnost z vsemi razpoložljivimi orožji usekal po vodstvu delovne organizacije Smreke. Takšno pisanje potem za vas ne bi bila laž, temveč ob resnici v prvem članku tudi »prava informacija«.

Sicer pa, tovariš sekretar: dolgo časa mi ni bilo jasno,

ampak skušajo stvari reševati brez navzočnosti predstavnikov javnosti. Zakaj ste bili ravno vi »svetla« izjema, se mi je začelo polagoma svetlikati prav na ponovnem zborovanju v Smreki, na katerem ste s svojim nastopom prepričljivo dokazali, da ste bolj oblast v občini kot pa sestavni del delavskih hotenj, kar vam je dokaj nazorno dal vedeti tudi predsednik sindikata v tej delovni organizaciji. Seveda niste nikjer rekli, da boste v spopadu (morebiti pa se motim in so bile tiste strele, ki so letele z ene in druge strani le nedolžno božanje) z direktorjem v Smreki in njegovimi močnejši, če boste imeli na svoji strani tudi širšo javnost, toda s svojim ravnanjem ste dokazali prav to.

Toda, kot vidite, se ta načrt po zaslugi »vampirskih zahodnih izrazov« ni posrečil in z direktorjem v Smreki bo potrebno obračunati brez podpore tistega dela širše javnosti, ki bi ga imeli na svoji strani s pomočjo Delavske enotnosti.

Zdaj se sprašujete, čigav časopis je Delavska enotnost. Odgovor je zelo preprost. To je časopis vseh sindikalno organiziranih delovnih ljudi, torej je vaš, je časopis delavcev v Smreki in celo direktorja v njej. Nikakor pa ne samo vaš in ne zgolj časopis sindikalnih funkcionarjev, kot si to morda kdo razlaga.

Ivo Kuljaj

zakaj bi funkcionar občinskega sindikata tako vztrajno in na vrat na nos, kot ste to počeli vi, zahteval, da se štrajk v njegovem območju objavi v delavskem časopisu. Običajno se sindikalni delavci zavedajo, da tak dogodek, objavljen v časopisu, ne more pomeniti zanje nič kaj dobrega. Prav zato tudi zelo redko pokličejo novi-

Komisija za prodajo in odpis osnovnih sredstev DO DINOS, TOZD POS Ljubljana objavlja

LICITACIJO ZA PRODAJO FAKTURIRKE

tip Soemtron 682, inv. št. 4755 za izključno ceno 30.000 din.

Prometni davek plača kupec.

Interesenti naj pošljejo pisne ponudbe komisiji za prodajo in odpis osnovnih sredstev DO DINOS, TOZD POS Ljubljana, Titova 118.

Komisija sprejema ponudbe vključno do 23. 10. 1986.

Ogled fakturirke je mogoč vsak delovni dan od 10. do 14. ure na DO DINOS, TOZD POS Ljubljana, Titova 118. Fakturirko bomo prodali najboljšemu ponudniku.

KOMISIJA ZA PRODAJO IN ODPIS OSNOVNIH SREDSTEV DO DINOS TOZD POS Ljubljana

V oktobrski številki Naše žene preberite:

Aktualno
Boljši kos kruha za študente

Naša žena razkriva
Ali imamo naše otroke res radi?

Za mlade
Kvišku, periskop!
Nagradna uganka

Vrtnar
Shranjevanje sadja in zelenjave

Velika krojna pola
Plašč »maršovec« za otroka in odrasle, ozke hlače za vitke in modna jopa za močne

Našo ženo kupite pri najbližjem prodajalcu časopisov ali naročite na naslov: Naša žena, Celovška 43, Ljubljana.

dje so odšli, s trebuhom za kruhom

Spet v hribe. Pot do Bara, prava pustolovščina. Še sploh tunel, skozi katerega je njega dni peljala železnica kralja Nikole. Po vojni so jo podrli, kaj pa drugega. Zdaj je moč skozenj z avtom. Nekaj kilometrov je dolg, širok pa ravno za malo širše vozilo. Saj gre – dokler ti nasproti ne prisvetijo žarometi. Srečamo se približno na sredini. Kot dva ovna, preden butneta. Čakamo mi, čakajo oni. Zarometi slepijo, zadaj pa tema. Kaj bi, ker smo v Baru dogovorjeni, popustimo. Vzvrtna vožnja najmanj poldrug kilometer v tesnem predoru ni šala. Vrat otrdi, roka ga hoče olajšati in vozilo kar vleče v steno. Ni in ni konca.

Potniki v avtu, ki na koncu tunela vendarle zdrzne mimo, se veselo režijo. Kaj se ne bi, zunaj so. Mi pa moramo znova v luknjo. Pot skozenj je sicer ravna, toda tako valovita, da se ne moreš prepričati, če nasproti spet kdo ne prihaja. S pomočjo verjetnostnega računa o gostoti prometa v teh hribeh le zberemo toliko korajže – in uspemo. Na drugi strani nas poplača čudovit razgled. Zdi se ti, da boš kar strmoglavil

v morje, čeprav je do dna še in še vijuganja. Od vruga je bil tale Nikola.

Ob morju smo, hop navzdol pa čisto druga pesem. Morje je pač morje, obala obala in primorci primorci. Sredozemski šarm pač. In turizem, ki nosi svoje zakonitosti. Tudi cene. Zato smo v Baru presenečeni, ko za dve pivi in kavo natakara računata 400 dinarjev. Očitno razbere osupel pogled in razloži: »Kaj bi, saj vidim, da ste »jugoviči«. Od kod le narodu denar, saj pri tujcih nadoknadim«. To, to je razredna in nacionalna zavest – le vprašanje, kako nanjo gledajo tujci, ki očitno nemalokrat plačajo dvojno. Pa kaj bi tisto, všeč nam je, da končno eden ni obremenjen s slovenskimi plačami in ne meni, da smo Slovenci tako napol Švabi.

Ta naša širina, kako bi se ti ne razširila prsa. Smo ali nismo! Tako so verjetno preišljevali tudi v Ulcinju. Na črnogorski obali namreč burijo duhove mahinacije, ki so si jih privoščili v tem mestu. Na spisku se je znašelo 480 takšnih, ki so po potresu leta 1979 nezakonito pobrali nepovratno pomoč. Tudi s posojili so goljufali kar se je le dalo. Gospodinjstva so se

navidez razhajala, zakoni ločevali, očetje so se čez noč odrekli svojih mladoletnih otrok. Tako so ukradli 125 milijonov dinarjev nepovratne pomoči, da o posojilih sploh ne govorimo. Tudi turistične organizacije so se znašle pod drobnogledom, saj pobirajo krepke provizije od zasebnikov, ki jim pošiljajo tuje goste. Ne le provizije, tudi za privilegije gre, ker direktorjem, funkcionarjem in drugim mogočnejšem očitajo, da imajo v svojih sobah tujcev na pretek, drugi pa še do domačih ne pridejo. Afere še ni konec, raziskujejo tudi uzurpacijo družbenih zemljišč. Kar 400 prebivalcev te občine si je nezakonito prilastilo družbeno zemljo. Družbi so že vrnili 60 hektarjev, kar pa je še vedno le delček vsega.

Tako smo s črnogorske obale zdrsnili proti Dubrovniku z grenkim okusom. Predvsem zaradi misli, da ni tako le v Ulcinju. Marsikje so si precej po svoje razložili izrek, da je država bogata tedaj, ko so bogati njeni državljanji. Pri nas, kot bi se spomnili novega športa. Kako obogateti na račun že tako ne bogate države.

Ciril Brajer

Peter Privšek, predsednik OSS Celje: največje vprašanje celjskega gospodarstva so

STROKOVNJAKI, STROKA, ZNANJE IN MISELNOST

»S slabimi osebnimi dohodki, z nadaljnimi omejitvami osebnih dohodkov, odvzemanjem pravice do soodločanja delavcev ne moremo reševati našega gospodarstva, še manj pa se razvijati,« trdi Peter Privšek, predsednik občinskega sindikalnega sveta v Celju, kjer že nekaj mesecev potekajo pospešene razprave o preustroju tamkajšnjega gospodarstva.

V Celju že nekaj mesecev trajajo in se vse bolj stopnjujejo razprave o že pred leti zamišljenem programu »PP« (program preustroja celjskega gospodarstva). Pred tremi leti sestavljeni posebni odbor je že pred nekaj časa oblikovalcem celjskega gospodarstva ponudil svoje videnje, načrtovanja in nosilce razvoja celjskega gospodarstva.

V gradivu, ki so ga več let dopolnjevali, ponovno oblikovali in končno predložili v obravnavo vsem, ki so v Celju soodgovorni za razvoj tamkajšnjega gospodarstva, ni kakšnih prelomnih ali neznanih ugotovitev. Vrednost tega gradiva pa je ta, da so dokaj jasno oblikovane in opredeljene smeri razvoja celjskega gospodarstva, ki v zadnjih letih ne daje pričakovanih dosežkov.

Danes je še bolj jasno in tudi širši javnosti znano, da je Celje kot tretje gospodarsko središče v republiki doživelo krč pred mnogimi leti. V času, ko je tedanji občinski partijski komite neposredno posegal v delovne organizacije in jim vsiljeval svoje poglede na gospodarjenje ter razvoj. Tej politiki je sledil še kadrovske rez. Celje je zapustilo na desetih sposobnih, ustvarjalnih strokovnjakov, ki bi jih odprtih rok sprejeli v sosednjih ali večjih gospodarskih središčih.

Celjani se lahko pohvalijo s še eno značilnostjo. Vsakih toliko let se občinska politika loti posamezne delovne organizacije, ji za »blaginjo« odreže vrh in potem – sanira. Ta sanacija je praviloma izredno dolga, saj je na dlani, da kadrovske že tako osiromašeno mesto ne more v potrebnem trenutku najti sposobnih ljudi, ki bi lahko tako raztelesen kolektiv v kratkem času spet postavili na noge. Težave so tem večje, ker se celjsko gospodarstvo ne more pohvaliti niti z osebnimi dohodki, ki bi lahko spodbujali in vabili sposobne strokovnjake, na katerih delo nenehno vplivajo s strani.

Poznavalci gospodarskih razmer mesta ob Savinji zdaj ugotavljajo, da dosega predviden razvoj le eden izmed nosilcev, to je trgovina. V bistvu gre za dve različni zasnovi. Medtem ko sozd Merx krepiti in širi svoje vplivno območje s priključenjem različnih dejavnosti in skuša povezovati trgovino s proizvajalci v sozd, Kovinotehna utrjuje svoj položaj in uspehe z nenehnim kadrovskim bogatenjem. Tako v Celju zdaj »presenečeni« ugotavljajo, da se je pod streho Kovinotehne »čez noč« znašla kar stotinja

strokovnjakov, ki nimajo nobene zveze s klasično trgovino, kramarijo in preprodajo sukanca na metre, blaga na vatle ali železa na kilograma.

Drugi nosilci razvoja celjskega gospodarstva pa že nekaj let živijo na robu lastnega preživetja. Kritične razmere v jugoslovanskem gospodarstvu se odražajo tudi v Celju. Tako težave v EMO, LIK Savinja, in spet v Topru, zdaj pa prihaja v to družbo tudi Zična, ne izginjajo z dnevnega reda sej različnih teles.

Kaj torej čaka približno petdeset tisoč v celjski občini zaposlenih delavcev ali 64.219 občanov Celja, med njimi je zdaj 4.064 starih od petnajst do osemnajst let, torej so pred prvo zaposlitvijo, oziroma kaj naj načrtuje 17.532 mladih, rodnih žena?

Novo vodstvo občine, partije in sindikata je tem problemom namenilo glavnino svojega časa. Že takoj po izvolitvi so vsa vodstva družbenopolitičnega življenja trdno prijela za štafetno palico, v kateri so programi in načrti za oživetje celjskega gospodarstva in zdaj jih skušajo materializirati. Kako kaže, s kakšnimi težavami se pri tem ubadajo, je tokrat tekla beseda s **Petrom Privškom, predsednikom občinskega sindikalnega sveta.**

»Pred tremi leti imenovan projektivi svet je deloval zato, da bi pripravil in oživil razvoj celjskega gospodarstva. Da bi v Celju postavil osnove za dolgoročni razvoj ne samo na ravni občine, temveč v vseh delovnih organizacijah. Šlo je za vezi med znanstveno-raziskovalnimi in razvojno-raziskovalnimi projekti v organizacijah združenega dela,« pojasnjuje Peter Privšek.

»Poznavalci razmer v Celju trdijo, da je še mnogo različnih pogledov in želja, predvsem pa, da delovne organizacije po svoje ubirajo poti.

»Drži.«
»To je težko razumljivo, če upoštevamo, da ima Celje dokaj močno razvito raziskovalno dejavnost, da je v Celju Razvojni center, ki se je uspešno uveljavil v državi, da imajo večje delovne organizacije lastne raziskovalne ustanove?

»Dosedanje razprave in analize opravljenega dela so pokazale, da gre za razlike med raziskavami in načrtovanji projektnega sveta in razvojnimi organizacijami v združenem delu.

»V združenem delu se največkrat izgovarjajo na pomanjkanje sposobnih delavcev.

»Pomanjkanje sposobnih kadrov je stara pesem, ki se

v Celju ponavlja že vrsto let. Ob tem je bilo rečeno tudi to, da so največje težave tudi v stroki sami, v znanju in predvsem v miselnosti ljudi.

»Bi bili lahko konkretni?»

»V Celju nimamo dovolj strokovnjakov, ki bi lahko celjskemu gospodarstvu takoj vsilili dinamičnejši razvoj. Strokovnjaki v združenem delu, v stroki, nimajo dovolj znanja, njihova misel-

nost pa je preveč usmerjena v ekstenzivnost. Gre za dediščino kadrovske politike in razmer, ki so jo spodbujale. Vrsto let smo v Celju delovali tako, da bi že preživetje pomenilo uspeh, po drugi strani pa smo se bali, da se ne bi kaj dogajalo mimo utečenega ritma. Da bi vsaj navzven prikazovali mir in ravnovesje.«

»V zadnjih letih je celjsko gospodarstvo zapustila cela vrsta sposobnih strokovnjakov.

»Po moje za to ne gre kriviti samo politike, kajti boj za dobre strokovnjake je bil in bo. Dobil pa ga bo tisti, ki bo takšnemu strokovnjaku omogočil največji prostor za delo, ga dobro plačal in mu dodal še kaj ugodnosti, ki jih Celje ne more. Dejstvo je, da tudi z večjimi prizadevanji nismo uspeli preprečiti takšne migracije.«

»Toda ne smemo prezreti, da so prav ta čas nekateri oblastniki dodobra oklestili delovne organizacije in iz njih izgnali vse, ki so jih ogrožali predvsem s strokovnostjo.

»Jasno je, da so tudi takšni primeri. Danes ne more biti uspešnega vodenja tam, kjer ni sposobne ekipe, prav tako pa ne gre že vnaprej dvomiti o programih. To lahko ugotovijo šele pozneje, najpogosteje šele takrat, ko je delovna organizacija že hudo v težavah.«

»Pred nekaj časa ste na občinskem svetu sestavili ekipo, ki je obiskala vrsto delovnih organizacij in tamkajšnje osnovne sindikalne organizacije. Kaj ste želeli ugotoviti?

»Kje smo in kaj nas čaka. Obiskali smo dvaindvajset delovnih organizacij in primerjali njihovo poslovanje.«

»In kaj ste ugotovili?

»Med drugim tudi to, da je delavec, ki z rednim delom ne dosega sedemdeset tisoč dinarjev osebnega dohodka, zdaj bistveno manj kot v prvem polletju. V nekaterih delovnih organizacijah pa po našem mnenju zaradi strahu nizko ovrednotijo delo, čeprav so prav zdaj, prvič po dolгих letih, sadovi gospodarjenja nad povprečjem v Sloveniji in regiji. Se-

veda moramo te rezultate jemati z rezervno, ker še niso znani dokončni rezultati devetmesečnega poslovanja.«

»Kje imajo najnižje osebne dohodke?

»V gostinstvu.«

»Kje pa vidite možnosti za hitrejši razvoj gospodarstva?

»Ob že znanih in glavnih nosilcih razvoje celjskega gospodarstva se zavzemamo predvsem za intenzivno dejavnost in oživiljanje drobne gospodarstva. V Celju so možnosti, da zamisli in vrsto inovacij spravimo v proizvodnjo prav v teh, od 50 do 200 in več članskih delovnih kolektivih, ki se bodo lahko hitro odzivali na tržne razmere, po drugi strani pa bodo v bistvu dopolnjevali proizvodnjo velikih delovnih organizacij, ki se težje prestrukturirajo. V občinskem sindikalnem svetu smo prepričani, da nam bo uspelo znova utrditi gospodarski položaj in pomen Celja, kot ga je pred leti že imelo, in zajezi dnevno in drugo migracijo delavcev.«

Janez Sever

Kaj se skriva za prisilno upravo v sevniški Žagi

VRH LEDENE GORE

Kot je bilo pričakovati, je sevniška občinska skupščina na zasedanju vseh treh zborov (7. oktobra) izglasovala sklep o uvedbi »časnega ukrepa družbenega varstva samoupravnih pravic in družbene lastnine« v Žagi, tozdu brežiškega Gozdnega gospodarstva. Zakaj je prišlo do tega skrajnega posega sevniške družbenopolitične skupnosti v ta kolektiv, bralcem Delavske enotnosti bržda ni neznan, saj smo o razmerah na Žagi podrobno pisali v eni prejšnjih števil. Povejmo, da so delegati sevniške občinske skupščine v celoti sprejeli predlog o uvedbi prisilne uprave, ki ga je pripravil družbeni pravobranilec samoupravljanja v Krškem.

Sevniška oblast je torej »radikalno« posegla v razmere na Žagi in skušala s carskim rezom zavarovati samoupravne pravice in družbeno lastnino. O besedi, ki smo jo postavili v narekovanje, bomo še kakšno zapisali kasneje, saj moramo najprej razgaliti pglavni vtis, ki nam ga je vsililo zasedanje v kulturni dvorani sevniškega gasilskega doma. Zdi se namreč, da so Sevničani s prisilno upravo v Žagi trčili zgolj v vrh velike ledene gore. O tem priča tudi tole vprašanje predsednika delavskega sveta na Žagi: »Družbeni pravobranilec samoupravljanja je ugotovil

vrsto nezakonitih aktov in neurejenih stvari v delovni organizaciji, zato sprašujem, zakaj ukrep samo za en tozden, pa tudi za delovno organizacijo in tozde, ki imajo enake akte?«

Odgovorila mu je predsednica skupščine občine: »Naša skupščina ni pooblaščen za razpravo o prisilni upravi v delovni organizaciji, temveč lahko ukrepa samo v organizacijah združenega dela, ki spadajo v našo družbenopolitično skupnost.« Potem pa je vprašala družbenega pravobranilca samoupravljanja in direktorja delovne organizacije, če lahko morebiti odgovorita na to vprašanje. Molčala sta kot grob!

Prav čudno, zlasti če imamo pred očmi obrazložitev pravobranilca samoupravljanja ob predlogu za uvedbo prisilne uprave v Žagi. Navajamo nekaj značilnih ugotovitev: »V GG Brežice tozda Žaga Sevnična so že dalj časa moteni odnosi, ki v veliki meri izhajajo iz neusklajenosti samoupravnih splošnih aktov tozda in tudi v delovni organizaciji GG Brežice z veljavnimi zakonskimi predpisi... Zaradi tega so nekatera določila samoupravnih splošnih aktov nezakonita. Nekateri samoupravni splošni akti pa so v celoti nezakoniti, ker niso bili sprejeti po ustreznem postopku oziroma jih ni sprejel pristojni organ...«

Ali pa: »Vodstvo tozda in delovne organizacije ob delovanju političnih organizacij ni bilo sposobno preprečevati takšnega početja in si za takšno preprečevanje in izpolnjevanje nekaterih sklepov in aktov ni dovolj prizadevalo.

Velik delež odgovornosti za takšno stanje pa je tudi v nestrokovnosti pri delu strokovnih služb, ki niso znale najti ustreznih strokovnih rešitev in jih z argumenti pred organi tudi zagovarjati.«

Je treba po vsem tem še posebej razlagati, zakaj je na Žagi prihajalo do kršitev samoupravnih pravic delavcev, do direktorjeve samovolje, do kraj... Najbrž ne, ker se nam odgovor ponuja v sami pravobranilčevi obrazložitvi. Toda prisilne uprave ni dobila niti delovna organizacija niti njene strokovne službe niti ni bil odstavljen glavni direktor, ki je vse to dopuščal. Krški pravobranilec samoupravljanja je torej mirno obšel vzroke nesamoupravnih razmer, ki so jih označevala številne nepravilnosti v Žagi in s predlogom o prisilni upravi v tem kolektivu udaril po posledicah. Največji račun za nestrokovnost, ki je dopuščala samovoljo in druge nečednosti direktorja Žage, zdaj plačujejo tisti, ki imajo pri vsej stvari najmanj masla na glavi – delavci Žage. Sa-

mo pomislimo: direktor Žage ga je skupaj s svojimi pomagači lomil, da se človeku dvigujejo lasje na glavi. Skladno z nezakonitimi samoupravnimi akti si je prisvojil oblast. Delavci so bili brez samoupravljanja. Ker so se temu prek osnovne organizacije sindikata uprli, so skupaj z direktorjem motili samoupravne odnose. Družbeni pravobranilec samoupravljanja je namreč v svoji obrazložitvi ugotovil, da v okviru tozda Žaga v takšnih razmerah prevladuje neformalna skupina, ki izkorišča tako stanje za delovanje zunaj samoupravnih poti in vsiljuje posameznim organom nesprejemljive moralne norme, lažno solidarnost ter si po svoje razlaga samoupravljanje. V pogovoru na občinskem sindikalnem svetu smo zvedeli, da to »neformalno skupino« sestavlja direktor, predsednik sindikata in predsednik delavskega sveta. Ne da bi jo koga branili, ampak tu je nekaj zelo nelogičnega, namreč to, kako je mogoče v »neformalno skupino« združiti volka, mačko in kanarčka. Kako gre to skupaj, ve očitno samo družbeni pravobranilec iz Krškega.

O vsem tem se na seji skupščine občine nihče ni nič spraševal. Vsi občinski organi so tebi nič meni nič podprli ukrep družbenega varstva. Podprla sta ga tudi predsednik občinskega sindikalnega sveta (in zraven zažugal s sklepom svojega predsedstva, po katerem naj bi v izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata Žage opravili čiščenje) in tudi sekretar osnovne organizacije ZK, ki se očitno niti najmanj ni počutil krivega za nastali položaj in za dejstvo, da bodo delavci za svoje krize in težave s starim (odstavljenim) direktorjem za nagrado zdaj spet ostali še eno leto brez samoupravljanja, kolikor časa naj bi trajal ukrep družbenega varstva. Molčal je samo predsednik sindikata v Žagi, ki je bil edini (in neplačani) funkcionar, ki je kaj konkretnega naredil, da so se delavci Žage rešili nesrečne direktorske more in katerega bodo poskušali počistiti kot predsednika sindikata, da bi se ga tako lažje rešili tudi kot delavca z Žage, kot se je skorajda zagovoril eden od funkcionarjev. Ivo Kuljaj

Jugoslavija in tehnološka revolucija

S ČIROM V 21. STOLETJE

Pravkar končani sejem sodobne elektronike v Ljubljani je ponovna priložnost, da v javnosti malo več kakor sicer govorimo o vstopanju Jugoslavije v poindustrijsko ali informacijsko družbo, v kateri bodo prevladovali povsem drugačne gospodarske, tehnično-tehnološke, družbe in tudi socialne norme ali zakonitosti. Čeprav smo na tem sejmu, videli pri tujih razstavljalcih predvsem izdelke, ki bi jih bilo moč v prihodnjih letih dati v naši deželi (in ne vrhunskih dosežkov) je bil kljub temu svojevrsna predstava dosedanjih dosežkov elektro-in elektronske industrije v svetu ter vizijo bodočega razvoja predvsem pri nas.

Minuli sejem je bil v znamenju dveh vej – telekomunikacij in vsega kar je z njimi povezano, ter robotike. O obeh dejavnostih tudi pri nas veliko govorimo, le da so v razvitih državah na tem področju tudi zelo veliko naredili. Žal se pri nas pogovarjam o sistemih za prenos

in obdelavo podatkov in o uvedbi skupnega razvoja robotizacije in avtomatizacije mnogo prepočasi in parcialno, ter vlečemo vsak na svojo stran.

Resda, pravi dr. Uroš Stanič vodja projekta robotizacija ob tem, ko projekt robotizacije zamuja z ustanavljanjem poslovne skupnosti za nekaj mesecev (a ustanovljena naj bi bila na minulem sejmu elektronike), da je mnogo pomembnejše, da proizvodni programi vsaj v Sloveniji vendarle tečejo dalje in da jih nič ne more ustaviti. Toda težave, na katere naletijo zanesenjaki robotizacije v vsakdanji praksi tudi pri tistih, ki sicer dajejo projektu vso politično in načelno podporo, kažejo na to, da naša družba za hitre in globoke premike ni primeren okolje.

Podobno se dogaja tudi pri tako pomembnem projektu, kot je informacijski sistem. Teško rečeno kako velik dosežek so posamezne telekomunikacijske naprave, ki jih izdelujejo in ponu-

jajo trgu domači proizvajalci in koliko so vredni »svetovni patenti«, ki si jih tu in tam pridobijo naše delovne in raziskovalne organizacije. Prav tako je težko oceniti, koliko je vredno, če v neki tovarni ponosno povedo, da je ta in ta izdelek »plod izključno njihovega znanja« – ker nimamo pregleda, kaj na tistem področju raziskujejo, razvijajo in že uporabljajo po svetu.

Bolj nam je razumljiva izjava Jožeta Zagožna iz Gorenja, ki je v televizijski oddaji o telekomunikacijah ter se mu elektronske dejal približno takole: »V svetu se tovarne, proizvajalci združujejo zaradi gospodarskih načel in razvojnih težej, pri nas pa so pobude predvsem politične, razen redkih izjem. Zato je v Jugoslaviji elektronska industrija razdrobljena in v dogovarjanjih o informacijskem sistemu vsaka republika predlaga tisti sistem telekomunikacij, ki ga izdeluje »njen« proizvajalec.«

Zato je svojčas razpadel jupak, jugoslovanski teko-

munkacijski sistem, še preden so se sploh dogovorili, kako, kdaj in kje ga bodo gradili ter kdo bo nosilec poslov.

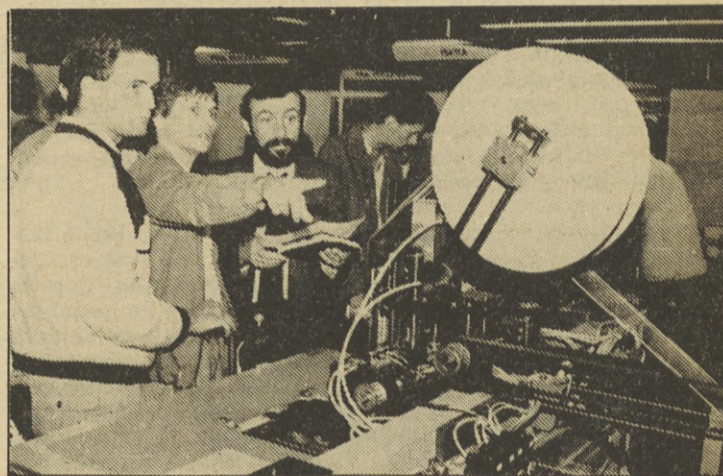
Manj kakor se zdi, je vredna – prav zaradi tega, kar smo doslej zapisali o razdrobljenosti elektronske industrije in silnic v njej ter ob njej, ki vlečejo vsaka na svojo stran – izjava podpredsednika KPO sozda Ei iz Niša, Dragutina Dragojevića, o sodelovanju elektronske industrije Jugoslavije. Pohvalil se je s prvo digitalno telefonsko centralo, izdelano v Jugoslaviji, hkrati pa dodal, da je pri izdelavi sodelovalo precej domačih podjetij: RIZ, Energoinvest, Gorenje in drugi. To je sodelovanje domače industrije pri sicer pomembnem projektu, vendar pa to le ni sodelovanje pri velikih strateško pomembnih načrtih. Za krepko zaostajanje za svetom pa niso krivi samo industrija, inštituti in univerze. Bolj so po našem prepričanju krive politične sile, ki vse do ostrega poglobljanja krize

pri nas niso vedele (ali pa niso hotele sprejeti resnice), da se naše gospodarstvo ne more razvijati mimo svetovnih razvojnih tokov. Dejstvo je, da so nam pred dvajsetimi leti ponujali naj se enakovredno vključimo v svetovni razvoj računalništva in s tem mikroelektronike – pa smo modro« preslišali ponudbo. Danes imamo velike težave, ko se skušamo vključevati v eureko, iz katere smo zaradi naše politične indolence (in tudi vseh znanih predhodnih grehov v razvoju) svoj čas že izpadli. »Kdor zamudi vlak, ga težko ujame« je resnica, ki velja tudi za vlučevanje našega gospodarstva v svetovne proizvodne in trgovinske tokove. Koliko smo zamudili, nazorno pove Is-

kra. Ta je imela pred časom precej projektov, ki bi bili po njenem prepričanju primerni, da bi se z njimi vključila v enega izmed petih ključnih smeri razvoja v Eureki. Po prvem izboru je ostalo še trideset programov, toda ko so se začeli resni pogovori, so na situ ostali le še trije.

Jugoslavija zdaj teče za vlakom, ki pelje informacijski družbi naproti. Razveseljivo v dosedanjih razvojnih sivini je že to, da je sploh začela loviti vlak. Nerodno pa je, da za brzca nima denarja, zato se bo morala peljati kar z navadnim. Pa tudi to je bolje, kot če bi pešačila ali sploh ne bi krenila na to pot.

Boris Rugelj

Zadolževanje ni največja napaka (4)

Marko Kos

ŠIBKOST STRUKTURE JUGOSLOVANSKEGA PROIZVODNEGA PODJETNIŠVA

Neustvarjalna birokracija brez intuicije ne more doumeti, da bi majhna in srednje majhna podjetja v sorazmerno kratkem času podvojila naš izvoz, dolгови pa bi postali obrobno breme

5. Raziskovalne značilnosti majhnih in srednjih proizvodnih enot

Razvoj v zadnjem desetletju je omogočil italijanskim majhnim in srednje majhnim podjetjem pri sicer manjšem vlaganju precej večjo dinamiko družbenega proizvoda na zaposlenega kot v velikih podjetjih glede na dobiček. To dokazuje, da je zmanjšanje industrijskih naložb v 70 letih povezano z povečevanjem števila majhnih in srednjih proizvodnih podjetij, ki potrebujejo manj trdnih kapitalov, sprememb v proizvodni organizaciji zaradi uvajanja novih tehnologij, ki varčujejo kapital – »capital saving«, kar je ena bistvenih, toda pri nas malo upoštevanih in uporabljenih lastnosti mikroelektronike. Tako se je korenito spremenilo razmerje investicij glede na proizvodno zmogljivost.

To ne potrjuje teze nekaterih, da je večja dinamika majhnih podjetij posledica spremembe stroškov dela. Razlika v plačah med različnimi velikostmi podjetij sicer obstaja, vendar se zmanjšuje zaradi mobilne lestvice (prilaganje glede na inflacijsko stopnjo), zaradi vse dražjih socialnih obveznosti in zaradi izenačevalne akcije sindikata.

Za Jugoslavijo je najpomembnejša vloga manjših podjetij v izvozu, ki se jim je zaradi njihove inovacijske sposobnosti in velike specializacije uspelo uveljaviti na tujih trgih. Ta podjetja so prilagodila strategijo prodora na tuje trge spremenjenim značilnostim mednarodnega povpraševanja.

Po podatkih o izvozu proizvodnih podjetij v Italiji vidimo, da vloga manjših podjetij narašča. V obdobju desetih let so majhna podjetja bolj povečala izvoz kot velika podjetja. Njihov delež v celotnem izvozu stalno raste. Dejstvo, da so leta 1981 podjetja do sto zaposlenih izvozila že 43,1-odstotni delež vsega izvoza (glej tabelo 2) v vrednosti 35.971 milijard lir (29.975 milijarde dolarjev), ovrže prepričanje, po katerem majhna podjetja samo obrobno sodelujejo v izvoznih dejavnosti. Pri tem je pomembna vse večja vloga majhnih podjetij z manj kot 20 zaposlenimi, katerih delež je leta 1981 znašal že 30,8%. Izvoz glede na celotni proizvod v podjetjih z do 100 zaposlenimi je bil leta 1981. leta 18,9%, v kategoriji od 100 do 499 zaposlenih 23,4%, a pri podjetjih z več kot 500 zaposlenimi 30,5%. Izvoz je zato zelo pomembna dejavnost v manjših podjetjih. V tem času je bil v jugoslovanskih podjetjih delež izvoza v prihodku komaj 9,21%. To po-

meni, da je italijanskim majhnim podjetjem uspelo doseči 2,54-krat večji delež izvoza. Njihov izvoz je bil še enkrat večji kot celotni jugoslovanski izvoz vseh panog skupaj, vključno s kmetijstvom.

Zato lahko trdimo, da bi majhna in srednje majhna podjetja lahko v razmeroma kratkem času podvojila jugoslovanski izvoz, in bi jugoslovanski dolгови in odplačila obresti v tujini postali manjše breme. Gospodarstvo bi zaživel normalno brez sedanjih dragih pomankanj in osrednjega administriranja.

Takšne izkušnje naših razvitih sosedov kažejo tole: – panoge, ki so v zadnjih letih pokazale dinamično vztrajnost v izvozu, so prav tiste, ki imajo največ majhnih, visoko specializiranih in profesionaliziranih podjetij;

– nekatere panoge so se lotile pomembnih inovativnih prodorov, vendar predvsem tiste z manjšim proizvodnim enotami, in si tako povečale konkurenčnost na mednarodnih trgih.

Seveda ne smemo misliti, da bodo majhna podjetja uspešno izvažala brez težav. V bistvu pa so težave tele:

– Njihov neprimeren pospeševalni in komercialni ustroj. Pomanjkanje primerne in učinkovitega ustroja trženja in prodaje določa po eni strani preveliko odvis-

nost od distribucijskega posredništva, po drugi strani tvori objektivno oviro pri navezovanju trajnih in rednih stikov s tujimi kupci in s tem v končni posledici pridobitev trdnega deleža na trgu.

– Pomanjkanje organskih informacij s tujih trgov ter o nakupovalnih zmogljivostih takšnih trgov.

– Pomanjkanje finančnih resursov; zato so majhna podjetja manj pripravljena tvegati pri izvozu, rešitev so našli v konzorcijih.

Če tem notranjim vzrokom prištejemo še težave »zunanjega« izvora zaradi povečane konkurence v panogah zrele tehnologije v novoindustrializiranih deželah, lahko sklepamo, da zahteva doseganje trajne ravni izvoza:

– uspešnejše pospeševanje in komercializacijo v tujini s strani podjetij; to zahteva racionalizacijo prodaje in učinkovite kanalov za distribucijo proizvodov;

– večjo tenkočutnost vodstev do konkurenčnih dejavnikov, ki se razlikujejo od cene; mednarodna konkurenca se je danes premaknila na elemente necenovne konkurenčnosti (non price competitiveness), kot so kakovost in zanesljivost proizvoda, pomoč in poprodajni servis, dobave, ki so redne in v ugodnem trenutku itd..

Doseganje takšnega cilja zahteva v resnici ukrepe in razčlenjene oblike pomoči in podpore izvoznim podjetjem s strani vodstev in struktur, ki so predvidene za takšno funkcijo.

Povečevanje števila majhnih in srednjih podjetij, inventivnih, prožnih in iniciativnih pri hitrem pokrivanju potreb tujih trgov, zahteva ukrepe, pobude in odmerjeno podporo. Njihov nastop v jugoslovanski zunanji menjavi bi bil tako potreben in tudi stvaren, čeprav imamo neupravičeno njihovo podporo za obrobno in nepomembno v primerjavi z vlogo velikih podjetij.

Če bi v jugoslovanski industriji srednja podjetja do 100 zaposlenih v prvi fazi dosegla vsaj tretjino družbenega proizvoda, bi lahko posr-

Tabela 1: Sestava proizvodnih enot po velikosti v Jugoslaviji¹ in Italiji² (1981)

Italija		Jugoslavija		
Razred podjetja (število zaposlenih)	Odstotek števila zaposlenih	Odstotek števila enot	Razred podjetja (število zaposlenih)	Odstotek števila zaposlenih
1-9	22,8	84,7	do 15	0,09
10-99	36,0	14,1	do 60	2,4
100-499	21,3	1,0	do 125	11,0
nad 500	19,9	0,2	nad 1000	12,0

¹ V SGJ ni podatkov za delovne organizacije, temveč samo za tozde, ki pa niso zaokrožena industrijska podjetja. Todorović, M.: Političko biće društvene krize. Sc. Yug. 1986, str. 42.

² Podatki po Censis, Milano, 1984.

Tabela 2: Sestava italijanskega izvoza po velikostih podjetij za 1981

Velikost podjetja (zaposlenih)	Fakturirani izvoz v milijardah lir	% od celotnega izvoza	celotni proizvod v milijardah lir	% od proizvoda
do 20	25.728	30,8	-	-
od 20 do 99	10.243	12,3	54.201	18,9
od 100 do 499	16.685	20,0	71.196	23,4
od 500 do 4999	15.849	19,0	74.903	21,2
od 500 do 4999	14.986	17,9	49.151	30,5
nad 5000	-	-	-	-
Skupno	83.491	100,0	249.451	23,1

kala vse doslej pomanjkljivo izrabljene zaposlene v gospodarstvu in tudi vsaj polovico brezposlenih – da ne govorimo o zviševanju produktivnosti industrije, ki brez specifičnih storitev in komponent sploh ne more poslovati tako gospodarno kot zahodna industrija, o povečanju inovativnosti, ki se lahko najbolje uveljavi v majhnih podjetjih. Tudi v izvozu so najbolj uspešna prav takšna ozko in obenem visoko specializirana in profesionalizirana podjetja, ki imajo zelo majhno konkurenco v svetu. Preustroj industrije je zato pomemben za vse republike, zlasti pa za nerazvita območja, ker jih edino to lahko reši moreče in socialno ter politično škodljive brezposelnosti.

S tem izzivom se bo politični podsistem moral spopasti, če bo hotel premagati gospodarsko krizo Jugoslavije. Čim dalj bo odlašal, tem težji bodo socialni pretresi in večji bo jugoslovanski zaostanek.

1) CENSIS: Dal sommerso al post-industriale. Milano: Franco Angeli, 1984.

2) Upoštewane so samo tovarniške proizvodne enote brez gradbeništva, rudarstva, nafte in filmske industrije.

3) To zavrača jugoslovansko tezo, da previsoki osebni dohodki povzročajo nekonkurenčnost naših proizvodov. Ker je italijanski družbeni proizvod 2,32-krat večji od jugoslovanskega, ostane zato absolutno vzeto za osebne dohodke tem podjetjem 4,91-krat več kot jugoslovanskim, kar kaže tudi na razmerje v osebni dohodku italijanskega in jugoslovanskega delavca (33/2,32 = 14,22, 69,8/14,22 = 4,91). Kljub temu italijanski proizvodi povsod močno konkurirajo našim. To pomeni, da so vzroki nekonkurenčnosti v preniknem družbenem proizvodu zaradi slabe organizacije dela, nizke inovativnosti in še česa drugega.

4) Kljub samo za malenkost nižji stopnji investiranja jugoslovanskih podjetij kaže nizek družbeni proizvod na nepodjetniško slabo izrabo kapitala.

Iz Naših razgledov, štirinajst dnevnika za politična, gospodarska in kulturna vprašanja

Konec

Mednarodni denarni sklad in Jugoslavija (2)

ZAKAJ SMO SE ZADOLŽILI IN KAKO

Priljubljen: Emil Lah

Dolžniška kriza je v tem desetletju dosegla vrhunec, saj so dežele v razvoju dolžne tujim posojilodajalcem po nekaterih ocenah že blizu tisoč milijard dolarjev. Najbolj zaskrbljujoče pa je, da države dolžnice zelo težko odplačujejo dolgove večina pa le obresti (ne pa tudi glavnice), nekateri dolžniki pa še tega ne (na primer Mehike pred leti). Tudi Jugoslavija spada med države, ki so se v sedemdesetih letih najbolj zadolžile. O tem, zakaj so se dežele v razvoju tako zadolžile, kakšno vlogo ima pri vračanju posojil Mednarodni denarni sklad (MDS) in kaj ta mednarodna finančna ustanova pravzaprav terja od jugoslovanske ekonomske politike, je v knjigi Janeza Drnovška »Mednarodni denarni sklad in Jugoslavija« napisanega precej poučnega. Zato smo se v uredništvu Delavske enotnosti odločili za kratke povzetke, ki bodo morda pripomogli tudi h globljemu razumevanju letošnjih ocen misije MDS o naši notranji gospodarski politiki.

Prvo pravilo, ki ga MDS postavlja pred dolžnike, je, da je treba vračati obresti. Če dolžnica vrača obresti, potem upniki nimajo več interesa, da bi vztrajali pri vračilu glavnice, ki je uspešno naložena, dokler daje obresti. Da pa bi država dolžnica dosegla tako postavljene plačilnobilančne cilje, mora zmanjšati domačo porabo. Stabilizacijski programi MDS tako temeljijo na konvencionalnem zmanjševanju povpraševanja na podlagi klasičnih kreditnih in fiskalnih tehnik (devalvacija nacionalne valute, pozitivne obrestne mere, restriktivna kreditno-monetarna politika, t. i. družbeni nadzor nad cenami, omejevanje uvoza in povečevanje izvoza za vsako ceno...), ki pa je bil v svetu deležen številnih kritik. Kritiki »stabilizacijske politike« MDS predvsem poudarjajo, da so proizvodni dejavniki v nerazvitih drža-

vah manj mobilni kot v razvitem svetu, da ima omejevanje investicijske porabe resne posledice za nadaljnji razvoj v državah dolžnicah, da MDS preveč trdovratno vztraja pri t. i. monetarističnem prijemu (tiskajte manj denarja!), da je elastičnost uvoza in izvoza v deželah v razvoju manjša kot v razvitih državah, da je finančna struktura v teh državah manj razvita in da si države dolžnice medsebojno konkurirajo in zbijajo izvozne cene. MDS bi torej moral upoštevati značilnosti družbenogospodarskega položaja v deželah v razvoju, zaključujejo kritiki koncepta MDS.

Jugoslovansko zadolževanje

K našim sedanjim težavam v zunanji likvidnosti države je neposredno pripeljalo obdobje po letu 1976,

mednarodni denarni sklad in jugoslavija

ko se zadolženost vedno bolj povečuje, servisiranje dolga pa postaja vedno težavnejše. Saldo tekočih transakcij plačilne bilance je bil v tem obdobju negativen vse do leta 1983. Plačilnobilančni primanjkljaj je bil največji leta 1979, zelo visok pa je tudi leta 1980. V letu 1979 je bilo zabeleženo tudi največje zmanjšanje deviznih rezerv in hkrati največje povečanje zunanje zadolženosti. Skupna zadolženost države na konvertibilnem področju pa se je v obdobju 1976-1984 skoraj potrojila. Prišli smo v položaj, ko bi morala država nameniti za t. i. servisiranje dolga več kot polovico deviznega pritoka. Leta 1982 vrsta naših poslovnih bank ni mogla pravočasno poravnati obveznosti v tujini, zato so prihajale na črno listo na svetovnih finančnih

trgih in izgubile možnost pridobivanja novih kreditov. Leta 1981 je prišlo do praktične razglasitve kreditne nesposobnosti države in do reakcije vseh njenih upnikov.

Vprašanje je, zakaj smo se v tujini tako močno zadolžili. Večina analiz potrjuje ugotovitev, da so bila takrat posojila na svetovnem finančnem trgu zelo poceni, da jih je bilo več kot dovolj in da so lahko posojila najemali domala vsi (delovne organizacije, poslovne banke, itd.), ki so to hoteli. Prišlo je torej do velikega angažiranja tuje akumulacije, ki pa ob neekonomskih merilih ni dala pravih učinkov. Ob koncu sedemdesetih let pa je prišlo do nenadnega povečanja obrestnih mer na svetovnih finančnih trgih, poslabšanja zunanjetrgovinskih pogojev in podražitve nafte. Po trditvah Veselina Djuranovića je država v treh letih (1979, 1980 in 1981) za uvoz nafte plačala več kot

sedem milijard dolarjev, kar je poleg večjih obresti odločilno vplivalo na našo zunanjo (ne)likvidnost.

Refinanciranje dolga

Leta 1982 se je znašla država pred odločitvijo, da enostransko prkine odplačevanje obveznosti do tujine, z vsemi posledicami vred, ali pa pristane na pogajanja z upniki pod koordinacijo MDS in sprejme pogoje za refinanciranje posojil. Ker bi prva možnost vodila v krepitev avtarkičnih teženj in v mednarodno izolacijo države, smo se odločili za pogajanja. Prišlo je do sporazuma o refinanciranju dolgov leta 1983, v okviru katerega je finančne kredite zunaj refinanciranja skoraj v celoti najela Narodna banka Jugoslavije, le 33 milijonov dolarjev pa pooblaščen poslovne banke. V vsem finančnem svežnju je tako osrednjo vlogo dobila NBJ,

ki je na zahtevo upnikov prevzela mesto poslovnih bank in se pojavila v vlogi dolžnika, zastopnika in garanta. Jugoslavija pa se je v »pismu o namerah« MDS izrekla, da bo uveljavljala takšno gospodarsko politiko, ki ji bo po mnenju MDS zagotovila kompleksno narodnogospodarsko prilaganje omejenim finančnim možnostim.

Sporazum o refinanciranju dolgov smo sklenili tudi leta 1984. Pokazalo se je, da večino posojil najemamo za vzdrževanje zunanje likvidnosti in ne za financiranje uvoza opreme, reprodukcijskega materiala ali nadomestnih delov, kot je bilo običajno v prejšnjem obdobju. Tako kot leta 1983 pa je bilo tudi refinanciranje leta 1984 odvisno od predhodnega stand-by aranžmaja (tako imenovan pogojni kredit) z Mednarodnim denarnim skladom.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KADAR SLONI PLEŠEJO, TRAVA JEČI

S tem staroindijskim pregovorom lahko ponazorimo razmere, ko se »veliki« dogovarjajo o prihodnosti sveta. Izkušnje nam namreč kažejo, da se pri tem kaj malo ozirajo na težnje držav, ki so gospodarsko in vojaško podrejene. Kljub temu se večina teh držav zavzema za obnovitev tvornega ozračja v odnosih med voditeljicama obeh blokov. To je razbrati tudi iz listin vrha nevrščenih v Harareju, v katerih ugotavljajo, da nadaljevanje oboroževalne tekme poslabšuje razmere po svetu, še posebno položaj nevrščenih. Če to želimo ali ne, oboroževalna tekma ima svetovne razsežnosti in vsakdo plačuje svojo ceno. Za gospodarsko šibke države je breme še toliko večje, ker nimajo niti toliko denarja, da bi vsem ljudem zagotovile najnujnejše življenjske potrebe.

V Reykjaviku se bosta Gorbačov in Reagan srečala na »zasebnem in kratkotrajnem pogovoru«. Tako vsaj zatrjujejo uradni predstavniki, čeprav je težko verjeti, da bi se voditelja najmočnejših držav na svetu sploh lahko »zasebno pogovarjala«. Dvom se okrepi, ko slišimo, o čem se nameravata pogovarjati. Razorožitev, ustavitve jedrskih poskusov, spoštovanje človekovih pravic – vse to gotovo niso teme zasebnih pogovorov.

Kako bo potekalo srečanje, lahko sklepamo le po zunanjih znakih, saj se bodo uradna obvestila omejevala zgolj na tehnične podrobnosti. Tudi kakega formalnega sporazuma o ustavitvi oboroževalne tekme ni pričakovati, saj ni verjetno, da bi voditelja zmogla v nekaj urah odstraniti ovire, ki so doslej onemogočale dogovor. Največ, kar lahko prinese sestanek v Reykjaviku, je ob-

novitev ozračja, ki je potrebno za tvorno sodelovanje, nekakšen »sporazum, da je treba doseči sporazum«.

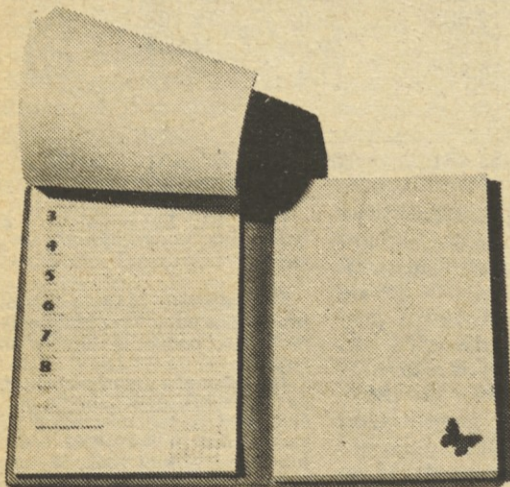
Od vseh vprašanj, ki ta čas pestijo človeštvo, je najbolj v ospredju zaskrbljenost za svetovni mir. Nakopičeno orožje (zlasti jedrsko), selitev oboroževalne tekme (tudi v vesolje, nadaljevanje regionalnih kriz in oboroženih spopadov...), vse to je resna grožnja svetovnemu miru. Pravzaprav je potrebno zelo malo, da se poruši negotovo ravnotežje strahu. Nekateri znanstveniki so ocenili, da bi že v prvih trenutkih svetovnega jedrskega spopada umrla okoli milijarda ljudi. Kasneje bi stotine milijonov pomrlo zaradi posledic radiacije, pomanjkanja hrane, klimatskih sprememb...

Te grozljive znanstvene ocene doslej niso bile dovolj prepričljive, da bi (predvsem) velesili upoštevale glas razuma in ustavile tekmo, v kateri ne more biti zmagovalca.

No, nekaj spodbudnih znamenj je vendarle. Eno takih je dogovor na stockholmski konferenci o krepitvi zaupanja med državami, ki so podpisale listino o evropski varnosti in sodelovanju. Ta dogovor predvideva obvezno prijavljanje večjih vojaških manevrov in tudi mednarodno nadzorstvo nad njimi. Optimisti zatrjujejo, da je to začetek obdobja, v katerem naj se zmanjša količina orožja in njegova ubijalska zmoglost. Vsekakor se to ne more zgoditi čez noč, saj je ni države, ki bi se v sedanjih razmerah mogla odreči skrbi za svojo obrambo. A vendar, morda se bodo sčasoma razkadili temni oblaki jedrske grožnje. In če bo srečanje Gorbačova in Reagana spodbudilo ta prizadevanja, ga velja pozdraviti.

Ludvik Škoberne

ROKOVNIK PRIROČNIK DELAVSKE ENOTNOSTI ZA LETO 1987!

- za sodelavce in poslovne prijatelje
- za sindikalne delavce
- za vse družbenopolitične delavce

Rokovnik je oproščen plačila prometnega davka, sredstva zanj lahko namenite iz sklada za izobraževanje.

Cena 1.500 din

PRI NAROČILU VEČ KOT 200 IZVODOV POPUSTI OD 5 DO 20%.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo ... izvodov rokovnika-priročnika za leto 1987.

- a) s sitotiskom (napis na ovitku) in prilagamo znak in film
- b) brez sitotiska

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročamo, dne:

Žig Podpis naročnika

NOVOSTI IZ ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST

zbirka **DRUŽBOSLOVJE**

zbirka **ČLOVEK • DRUŽINA • DRUŽBA**

①

Zdravko Milnar

PROTI SLOVJA DRUŽBE NEGA RAZVOJA

Delavska enotnost

8.950 din

④

IZTOK SAKSIDA

ŠOLA

učitelj, mati in otrok

Delavska enotnost

3.800 din

⑦

Frédéric Leboyer

ponatis

BREZ nasilja

Delavska enotnost / ČLOVEK-DRUŽINA-DRUŽBA

2.400 din

⑨

Pavao Brajša

ponatis

se da živeti v dvoje?

Delavska enotnost

2.500 din

②

Pierre Broué, Emile Terrine

ŠPANSKA REVOLUCIJA IN DRŽAVLJANSKA VOJNA

Delavska enotnost

12.540 din

⑤

MACA JOGAN

ŽENSKA, CERKEV IN DRUŽINA

Delavska enotnost

3.800 din

⑧

Michel Tort

ponatis

INTELIGENČNI KVOCIENT

Delavska enotnost / ČLOVEK-DRUŽINA-DRUŽBA

2.700 din

zbirka **FLASH**

⑩

ponatis

Amerištopija

JURIJ GUSTINČIČ

1.900 din

③

Marko Kos

POT IZ NEINOVA CIJSKE DRUŽBE

Delavska enotnost

7.980 din

⑥

Lev Miščinski, Martina Tomori, Franc Hočevar

ponatis

DROGE

v svetu in pri nas

Delavska enotnost / ČLOVEK-DRUŽINA-DRUŽBA

3.300 din

VSE KNJIGE LAHKO V PAKETU ALI POSAMEZNO
 NAROČITE NA NASLOV:
 DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo po — izvod knjige pod zap. št. _____

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno, dne: _____

Žig

Podpis naročnika

a) račun bomo plačali v zakonitem roku
 b) knjige pošljite po povzetju

Seja komisije za športno rekreacijo in oddih delavcev pri RS ZSS

KAJ JE DRAGO IN KAJ NI

»...In ker tudi povratne informacije dokazujejo, da je Utrip našel svoje mesto med našimi rekreativci, zame in za stroko ni več dvoma. Utrip - da ali ne. Odgovor je pritrdilen!« Tako je na drugi redni seji komisije RS ZSS za športno rekreacijo in oddih delavcev sklenil svojo razpravo dr. Herman Berčić, član strokovnega sveta za športno rekreacijo pri Zvezi telesnokulturnih organizacij Slovenije. Z njegovim mnenjem so soglašali vsi člani komisije in večina vabljenih gostov, ki so večji del petkovega dopoldneva družno posvetili prav težavam pri rednem izhajanju osrednjega slovenskega mesečnika za rekreacijo, oddih in šport.

»Nam, medicincem dela, je Utrip s svojimi tehničnimi članki, napisanimi v poljudnem jeziku, zelo pomagal ozaveščati ljudi za bolj zdrav način življenja« (dr. Tatjana Gazvoda), »nam, organizatorjem rekreacije v delovnih kolektivih, pa je postal dragocen pripomoček pri načrtovanju aktivnosti skozi vse leto« (delegatka Etelka Čečelič iz ljubljanske občine Moste-Polje)... »Zato bi bila ukinitve Utripa nož v hrbet vsem zagnancem, ki si po svojih najboljših močeh prizadevajo še povečati na-

raščajočo armado rekreativcev« (Vlado Zorž, predsednik strokovnega sveta).

Kljub takšnim in podobnim mnenjem, ki so večji del petkovega dopoldneva odmevala po tretjem nadstopju Doma slovenskih sindikatov (dober teden prej pa tudi na strokovnem svetu ZTKOS za športno rekreacijo), pa vprašanje nadaljnega izhajanja Utripa v dosedanji obliki zaradi finčnih težav še ni rešeno.

Kakorkoli že, usoda »čisto rekreativnega« Utripa je od-

Na seji komisije za športno rekreacijo in oddih delavcev pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije so njeni člani podprli akcijo KZS pod skupnim naslovom »Slovenija kolesari« in sprejeli informacijo o seminarju za organizatorje športne rekreacije, ki je bil poletni v Savudriji. V zadnji točki dnevnega reda pa so se seznanili tudi z obsežnim vprašalnikom popisa, ki bo v kratkem romal k vsem slovenskim delovnim kolektivom, in s katerim bi naj slednjič le ugotovili, s kolikšnimi počitniškimi zmogljivostmi razpolaga slovensko združeno delo. Raziskava, ki bo stala 300 milijonov, naj bi bila pomemben korak k uveljavitvi t. i. turistične borze.

visna od denarja. »Lahko je zapisati, da ga morajo vsaj pol zbrati telesnokulturni subjekti, združeno delo in sindikati, zelo težko pa je odgovoriti na vprašanje, kako in od kod,« je »sanacijski program« komentiral Drago Seliger, »zato se bojim, da na predsedstvu RS ZSS nad tem ne bo kakšnega prevelikega navdušenja.« Za njim se je oglasil Andrej Brvar, predsednik Telesnokulturne skupnosti Slovenije. »Po

vseh svetovnih raziskavah lahko sodimo, da je vsak, ki se ukvarja s športno rekreacijo, od 5 do 10 odstotkov produktivnejši kot drugi,« je povedal. »In če bi s pomočjo Utripa dosegli, da bi se z rekreacijo ukvarjalo samo 100 ljudi več, bi družbi že prihranili milijardo 700 milijonov starih dinarjev! Naj bo ta račun v presojo vsem, ki bodo odločali o Utripovi usodi...«

Damjan Križnik

Šeste poletne igre sozda Merx Celje PONOVO ZMAGAL BLAGOVNI CENTER

V soboto, 27. septembra, se je več kot 550 delavcev sozda Merx Celje zbralo na športnih igriščih SRC Golo-

vec v Celju. Pokrovitelj igre je bil Medobčinski svet ZSS celjske regije. Moški so tekmovali v kegljanju, kolesar-

jenju, streljanju, namiznem tenisu, vlečenju vrvi, šahu, malem nogometu, teku na 1000 m, ženske pa v odbojki, kolesarjenju, streljanju, namiznem tenisu, kegljanju in teku. Sodelovali so športniki iz 13 delovnih organizacij in delovne skupnosti skupih služb sozda Merx.

Najboljši so bili ponovno športniki Blagovnega centra, saj so vsa leta prvaki in so prejeli že drugi prehodni pokal v trajno last, medtem ko se na drugih mestih menjujejo športniki različnih delovnih organizacij. Športniki prvih treh najuspešnejših delovnih organizacij so prejeli pokale, v posameznih zvrsteh pa tudi prvi trije posamezniki medalje, moštva pa plakete.

Med tekmovalci ni manjkalo športnega razpoloženja in borbenosti.

Rezultati

Moški: 1. Blagovni center 178 točk, 2. Avto Celje 163, 3. Tkanina 136, 4. MPI 129, 5. Potrošnik 103, 6. Zdravilišče

Dobrna 80, 7. DD Slovenske Konjice 62, 8. DS SS SOZD MERX 47, 9. KZ Celje 38, 10. Teko 37, 11. GPC 25, 12.-13. KZ Laško in Hoteli-gostinstvo po 19 točk.

Ženske: 1. Blagovni center 175 točk, 2. Avto Celje 95 točk, 3. MPI 89 točk, 4. Potrošnik 85 točk, 5. DD Slovenske Konjice 77 točk, 6. Tkanina 70 točk, 7. Teko 66 točk, 8. DS SS SOZD MERX 55 točk, 9. GPC 44 točk, 10. KZ Laško 41 točk, 11. Moda 21 točk, 12. Zdravilišče Dobrna 18 točk, 13. KZ Celje 8 točk, 14. Hoteli-gostinstvo 3 točke.

Končni vrstni red: 1. Blagovni center 353 točk, 2. Avto Celje 258 točk, 3. MPI 218 točk, 4. Tkanina 206 točk, 5. Potrošnik 188 točk, 6. DD Slovenske Konjice 139 točk, 7. Teko 103 točke, 8. DS SS SOZD MERX 102 točki, 9. Zdravilišče Dobrna 98 točk, 10. GPC 69 točk, 11. KZ Laško 56 točk, 12. KZ Celje 46 točk, 13. Hotel-gostinstvo 22 točk, 14. Moda 21 točk.

Zdenka Žimšek

Turnir »tri meje«

LOVORIKA JESENIČANOM

Ob mejah treh držav: Italije, Avstrije in Jugoslavije so vsako leto različne športne prireditve, ki so izraz sodelovanja in prijateljstva. Posebno pohvalo zaslužijo nogometiški, ki sodelujejo že več kot dvajset let. Srečujejo se na turnirjih »tri meje«, nastopajo pa moštva Kellaga iz Beljaka. Bele peči in Trbiža iz Italije in Jeseničani. Turnirje izmenoma pripravljajo v posameznih mestih.

Letošnji 21. turnir je bil na Jesenicah in tudi tokrat je potekal v prijetnem in tovariškem razpoloženju. V predtekmovanju je najprej Bela peč premagala Kellag z 1:0. Jeseničani pa Trbiž s 7:1. V tekmi za 3. mesto je Trbiž premagal Kellag s 3:2. V finalu pa so bili Jeseničani prepričljivo najboljši in premagali Belo peč 9:0. Turnir

na Jesenicah so pripravili člani Nogometnega kluba Jesenice pod pokroviteljstvom ZTKO Jesenice.

Janko Rabič

RAZPIS

republiškega delavskega prvenstva v šahu za člane in članice

Od 18. do 19. oktobra bo v Zdravilišču Rogaške Slatine republiško delavsko šahovsko prvenstvo članov in članic, ki se bo začelo v soboto ob 14. uri, končalo pa v nedeljo popoldne. Igrali bodo 11 kol po švicarskem sistemu, vsak igralec pa bo imel 20 minut časa za partijo. Udeleženci prvenstva plačajo tisoč dinarjev prijavnine s seboj pa morajo imeti šahovsko garnituro in brezhibno šahovsko uro. Prijavite se lahko na Šahovski zvezi Slovenije do vključno 17. oktobra letos.

Emil Lah

Čvrste mišice, manj težav v križu

Včasih so nosili ljudje, ki so bili predebeli, najrazličnejše steznike, da bi imeli navidez lepšo postavo in bili bolj vitki. Stezniki seveda niso več v modi, želja po negovanem telesu pa je veliko večja, kot je bila nekoč. Zato ljudje vse pogosteje načrtno telovadijo in krepijo določene skupine mišic, predvsem trebušne mišice, od katerih je tudi odvisna postava.

Pri človeku, ki ima slabotne mišice trupa ali neskladno razvite, na tilniku in hrbtu morda zakrčene, na prednji strani pa ohlapne, pogosto nastopijo težave pri dolgotrajnem enostranskem delu sede. Če pa so mišice pri močeh in jih po malem vsak dan krepimo, se uspešno borimo proti težavam v križu. Tudi postava je prikupnejša, če ima človek ravno trebušno steno. Če pa so trebušne mišice vse življenje slabotne in ohlapne, čaka človeka na stara leta povešen in za oko nič kaj mikaven trebuh.

Z redno in načrtno vadbo bistveno okrepimo trebušne mišice že v nekaj mesecih. Vaj za trebuh je zelo zelo veliko, najbolj priljubljene pa so tiste, pri katerih ležimo. Po vsej verjetnosti zato, ker jih zmorejo tudi netrenirani ljudje. Vaje opravljamo zdaj leže na hrbtu, zdaj na boku, levem in desnem, zdaj na trebušni strani.

Nekaj primerov vaj za lepšo postavo:

Leže na enem ali drugem boku vadimo odnoženje. In malo težja vaja: leže na trebuhu dvigujemo iztegnjene noge. Čim višje bomo dvigovali noge, tem učinkovitejša bo telovadba! Koristna je tudi vaja, pri kateri ležimo na hrbtu in vadimo striženje z nogami. Opisane vaje so preproste, ne preveč zahtevne, pa vendar - učinkovite. Vztrajati moramo le nekaj mesecev in uspeh bo tu. Trebušna stena bo spet čvrsta in znanci nas bodo pohvalili, da smo bolj vitki. U.

Tudi v šahu so se najboljše odrezali športniki Planike.

Vsakoletno srečanje čevljarjev in usnarjev

PLANIKA ZA LAS PRED PEKOM

Konferenca osnovnih organizacij sindikata v kranjski Planiki je pripravila športna tekmovanja za delavce in delavke Alpine, IUV Vrhnika, Peka in Planike. Srečanje je bilo v Kranju, tekmovali pa so v malem nogometu, kegljanju, streljanju, košarki, balinanju in šahu. Sodelovalo je okrog dvesto tekmovalcev, največ uspeha pa so imeli prireditelji, ki so tesno premagali ekipo Peka. Ti delovni organizaciji sta imeli tudi najbolj popolni moštvi. Prireditelji so poskrbeli

tudi za prijetno srečanje in kosilo v Planikini menzi.

Rezultati:

Mali nogomet: 1. Peko, 2. Planika, 3. Alpina, 4. IUV Vrhnika; **Šah:** 1. Planika 3,5, 2. Peko 0,5 točke; **Kegljanje - moški:** 1. IUV Vrhnika 1615, 2. Planika 1549, 3. Peko 1456, 4. Alpina 1135; **Posamezno:** 1. Jozo Ivančič (IUUV) 443, 2. Pavel Križnar (Planika) 401, 3. Janez Obid (IUUV) 400; **Kegljanje - ženske:** 1. Peko 574, 2. Alpina 458, 3. Planika 346; **posamezno:** 1. Zdenka Štular 174, 2. Marija Lakotič (obe Planika) 172, 3. Vida Mlinar (Alpina) 148; **Streljanje - moški:** 1. Planika 701, 2. IUUV 695, 3. Peko 659; **posamezno:** 1. Vinko Freljih (Planika) 274, 2. Janez Gutnik (IUUV) 249, 3. Bajo Čenič 244; **Streljanje - ženske:** 1. Peko 575, 2. Planika 405; **posamezno:** 1. Mija Strniša (Planika) 223, 2. Fina Ležaja 199, 3. Milena Dolčič (obe Peko) 197; **Košarka:** 1. Alpina, 2. Peko, 3. IUUV, 4. Planika; **Balinanje:** 1. Planika, 2. Alpina, 3. IUUV, 4. Peko; **Ekipo:** 1. Planika 24, 2. Peko 23, 3. IUUV Vrhnika 13, 4. Alpina 11.

Janez Kikel

Manj tovarištva, pa več nasilja

Pred leti so se časopisi razpisali o junaških in nesebičnih dejanjih treh velikih športnikov, tekmovalcev za svetovno prvenstvo. Anglež David Purley je pred milijoni televizijskih gledalcev v Zandvoortu poskušal rešiti svojega prijatelja, tudi tekmovalca, pred smrtjo v ognju. Velicina dejanja je bila v tem, da je v trenutku, ko naj bi v tekmi dosegel svetovno loroviko, pustil tekmovanje in se pognal za prijateljem, da bi ga rešil smrti, medtem ko se je »grand-prix« nadaljeval.

Na zelo podoben način se je izkazal tudi Erwin Zimmermann, kandidat za svetovnega prvaka v dirki z motornimi čolni. Tik pred ciljem in zmago se je ustavil in pognal v vodo, kjer se je nezavesten potapljajal njegov tekmelec Horst Müller, saj mu je pri veliki hitrosti čoln dobesedno razneslo. Niti za hip ni pomišljal, ali naj tekmovanje nadaljuje ali pa naj se raje požene za potaplajočim se tekmečem. Morda je bil dogodek igra naključja, saj se je Zimmermannu zgodilo istega leta nekaj podobnega. Sredi tekme se je nezavesten znašel v vodi, od koder ga je zanesljive smrti rešil tekmelec Dieter Schultze.

Dokler bomo imeli take ljudi, so takrat pisali časopisi, bo imel dirkalni šport v sebi še nekaj humanega. To so novinarji poudarjali zato, ker je šlo za športnike, za vrhunske tekmovalce, pri katerih, žal, iz leta v leto bolj pogrešamo človečnost in pristne kreposti, po katerih smo nekoč označevali vzorne športnike, tako da je športno vedenje pomenilo isto kot visoko etično nesebično, tovariško in požrtvovalno vedenje.

Toda brezobzirnega pehanja za dosežki, egoizma in pomanjkanja humanega odnosa do življenja okoli sebe je tudi v športu vse več. Zato ni naključje, da je bil v okviru letošnjega festivala športnih in turističnih filmov v Kranju posvet o nasilju v športu. Od kod in zakaj nasilje ter agresivno vedenje na stadionih, igriščih, na športnih stazah? Je želja po uveljavitvi in uspehu prevladala nad najbolj dragocenimi lastnostmi človeka?

Očitno je, da gre za problem, ki ima najširše razsežnosti in je bolj ali manj značilen za vse celine in vse družbene ureditve. Razlike niso bistvene. Zato je pojav težko vkalupiti in obenem oceniti, kako se uspešno postaviti po robu nasilju v športu. Torej je tudi ugotovitev udeležencev omenjenega posveta, da za zdaj s tem v zvezi še ni oprijemljivih rešitev, s katerimi bi lahko računali na kratek rok, verjetno zelo blizu resnice.

Andrej Ulaga

Ob 50-letnici velike tekstilne stavke v Sloveniji (5)

PREBUJANJE DELAVSKEGA RAZREDA

Iz Zbornika dokumentarnega gradiva ob 20-letnici velike tekstilne stavke Slovenije

Začetek stavke v Kranju

Dvajsetega avgusta ob 13. uri 50 minut je prva oznanila stavko sirena Jugočeške, spustil jo je Jože Rozman, ki je do nje nasilno vdrl. Čez nekaj trenutkov sta ji sledili sireni Jugobruni in Inteksa. Tovarne so zasedli delavci dopoldanske in popoldanske izmene, postavili straže, prevzeli ključe, telefone in pisarne. Začeli so stavko na način pri nas, če izvzamejo gladovne stavke rudarjev. To je bila zasedba delavne lastnine kapitalistov, s čimer so delavci hoteli izsiliti takojšnjo razpravo o kolektivni pogodbi ter boljše pogoje za vse tekstilno delavstvo. V vseh treh tovarnah, kjer so začeli stavkati, so bili takoj shodi delavci. Postavljeni so bili stavkovni odbori (imenovani najprej akcijski odbori). Seveda so podjetniki skušali vplivati na delavce, da bi se razšli. Delavci so na take neposredne pozive odgovarjali, naj se menijo le z njihovimi zaupniki. Posebno direktor Horwitz v Jugočeški se je trudil, da bi razbil stavko, toda to se mu ni posrečilo in delavci mu niso dovolili oditi iz tovarne. Sklenili so, da bodo pripravili gladovno stavko skupaj s Horwitzem in da bodo tako prej uspeli. Popoldne je Horwitz strahopetno pobegnil skozi okno v vratarnici in delavci so začeli razmišljati, da si morajo

urediti kuhinjo, ker ne bodo tako hitro uspeli.

Stavkovni odbori so izjavili, da dela po tovarnah ne bodo začeli prej, dokler se ne začnejo pogajanja in postavi staro mezdno stanje pred znižanjem.

Iz vsake tovarne je zbežalo le nekaj stavkokazov (3-10), nekaj več je bilo takih, ki so jih delavci sami vrgli iz tovarne.

V Jugobruni je popoldne poskušala uprava izprazniti in odpeljati iz tovarniškega prostora štiri železniške vagonne, naložene z drvami in tekstilnimi surovinami, da ne bi plačevali ležarine. Delavcem so obljubljali prevoz in drva, po drugih podatkih pa so ponujali stavkovnemu odboru 50.000 din, če izprazni in odpelje vagonne. Delavska zaupnika Nadiževc in Resman sta pozvala delavce, naj to napravijo. Stankajoče je to močno razjezilo in so jima grozili. Ko so hoteli vagonne odpeljati s silo, se je vrgla na tir pod vagon Rezka Južina-Dragar (ustreljena oktobra 1941 leta kot ujeta partizanka na Lancovem, proglašena za narodnega heroja) z vzklikom: »Samo prek naših trupel boste odpeljali vagonne.« Njenemu junaškemu dejanju je sledilo še več delavk, ki so s tem preprečile, da bi odpeljali vagonne. Drugi delavci so bili pripravljani iti v boj z vsakim, ki bi na kakršen koli način poskušal vagonne raztovoriti in odpeljati.

Vagoni so ostali do konca stavke na tovarniškem železniškem tiru.

Stavka se širi

Popoldne je nekaj delavcev iz največjih kranjskih tovarnih, kjer so stavkali, odšlo na Gaštelj, v Sirčevo tovarno. Tu so imeli delavci iste težnje in so ob 17. uri začeli stavkati.

Iz predstavnikov vseh treh strokovnih organizacij je bil sestavljen medstavkovni odbor (sprva imenovan akcijski odbor): za Splošno delavsko strokovno zvezo Jugoslavije: Ivan Tominc, Tine Teran, Edo Resman; za Jugoslovansko strokovno zvezo: Martin Benedik, Janez Pestotnik in še nekdo, čigar imena ne moremo ugotoviti; za Narodno strokovno zvezo Drago Žerjal, Daniel Velikonja, Albin Mlinar.

Predsednik tega odbora je bil ves čas Tominc. Svoj sedež je odbor imel pri Joštariju, kasneje v vratarnici Jugočeške, Kranjski stavkovni odbor, ki so ga dejansko vodili komunisti, se je zavedal nujnosti, da se stavka razširi tudi na druge tovarne v Kranju in po vsej Sloveniji, ker bo le tako široka akcija zanesljivo izsilila zmago.

Zato so poslali že 21. avgusta zjutraj več skupin stavkajočih delavcev, ki so odšli v druge tovarne in tam pomagali ustavljati delo in organizirati stavko. Ena takih

Ob delavskih stražah so se kaj kmalu pojavili oboroženi žandarji.

skupin je skupno z domačimi delavci ob 6. uri zjutraj ustavila dela pri Prahu in Božiču. Ob 9. uri se je začela stavka v Tekstilindusu. V Kranju je tedaj stavkalo 2581 tekstilcev.

Stavka v Škofji Loki

Okoli 150 kranjskih delavcev iz Jugobruni, Jugočeške in Inteksa se je s kolegom odpravilo v Škofjo Loko. Skupina 80 delavcev je odšla v Predilnico, druga skupina pa v tovarno Brumen Thaller. Na njihov poziv k solidarosti so škofjeloški tekstilci, 133 jih je bilo, od 8. do 9. ure zjutraj ustavili delo. V Škofji Loki je bila že teden dni stavka pri lesnem podjetju Franc Dolenc. Tam je stavkalo 41 delavcev, v obratu Preddvor pa 27 delavcev.

Zanimivo je, kako opisuje ustavitve dela v tovarnah namestnik okrajnega glavarja v Škofji Loki in na poročilu ministrstvu notranjih poslov, oddelku za zaščito dr-

žave v Beogradu.

Predilnica: »Kranjski delavci so vdrl v tovarni deloma pri glavnem vходу, deloma čez plotove. Takoj ob prihodu v tovarno so pozvali delavstvo, naj odloži delo in stopi v štrajk. Tedaj je delalo okoli 59 delavcev, t.j. jutranja izmena, ki so vsi sledili pozivu tujih delavcev. Domači in tuji delavci so takoj zasedli vse tovarniške prostore pa tudi pisarno, od koder so izgnali vse uradništvo. Polastili so se predvsem tovarniškega telefona in delavec, ki se je javil kot delavski zaupnik predilnice, Rupar Rihard, je sporočil po telefonu, da je vse delavstvo predilnice, okoli 120 po številu, danes stopilo v štrajk iz simpatije s stavkajočim tekstilnim delavstvom v Kranju in po drugih krajih Dravske banovine.«

Brumen Thaller: »Drugi del tekstilnega delavstva, okoli 70, je z bicikli dospel v Škofjo Loko in na enak način zasedel tekstilno tovarno

Tahller Brumenn. Domače delavstvo je moralo vse delo pustiti. Poročano je bilo, da so došli tuji postavili vse domače delavstvo v vrsto, ter da je delavstvo moralo pozdravljati s pestjo dvignjeno navzgor. Kdor ni hotel pozdraviti, je bil tepen.«

In dalje: »Javil sem že ustmeno in telefonsko Kraljevi banki upravi, da hujskačev ni med tukajšnjimi delavci in da so domačini kot oni, ki so došli iz Kranja, samo orodje voditeljev iz Ljubljane, ki pripadajo krščansko socialističnim, narodnim in marksističnim organizacijam. Vse tri delavske organizacije vodijo skupno to gibanje ter so izdale skupni načrt za štrajk in izdajajo podobna navdila glede zadržanja delavstva. Ako bi se pravočasno utaknili v zapor voditelji teh organizacij – kar sem predlagal včeraj ustmeno Kraljevi banki upravi – bi do teh štrajkov sploh ne prišlo.«

Nadaljevanje prihodnjije

NAGRADNA KRIŽANKA

35

Delavska enotnost	ITALJ. FILMSKI IGRALEC	ZVEZDO-SLOVJE	STRIČEVA ŽENA	PRIJETEN VONJ	Delavska enotnost	IGOR DEKLEVA	ZLAHTNA KOVINA (AV)	MADŽ. SAHOVSKI VELE-MOJSTER	DOMAČE MOŠ. IME	Delavska enotnost	METRO-GOLDWYN-MEYER	ZIMSKO-SPORTNI CENTER V SVIČI	POGLED NAPREJ, V PRIHODNOST	ČEŠKA PRITR-DILNICA
GMOTA, VELIKA KOLICINA					KAMRA					OVOJ ZA SPISE				
AVTORICA »PIKE NO-GAVIČKE«					EISEN-HOWER					DOBOJ				
PLOD STROČNIC						UBIT IT. POLITIK								
						PESNICA MAKAROVIC								
TRIMESE-CJE, ČE-TRTLETJE										DEL KNJIGE	STANE SEVER			PISMENO POTRDILO, IZVID
OPERA B. PAPAN-DOPULA					SAMO-GLASNIK						AVSTRIJ. TISKOVNA AGENCIJA			
					JUG. NOGOM. VRATAR (VLADIMIR)						DARUVAR			
OSEBNI ZAIMEK				BERILIJ			REŽISER MILADINOV	JUD				ERICH TELLER		
				POJAV NA MAKADAM-SKI CESTI								ZBOR 9 PEVCEV		
IGOR OZIM		DEL STOPALA					DOMAČA ŽIVAL, KI DAJE VOLNO	ZIMSKO PREVOZNO SREDSTVO						
		ROPARSKA RIBA SLAD-KIH VODA						SARAJEVO			SOVJET. ESTRADNI PEVEC			
NENRAV-NOST											IGRALEC RANER			
DRŽAVA V SREDNJI AMERIKI											SOKRATOV TOŽNIK			
											ŠTEFAN CERAR			
TOBAK ZA NUHANJE									NEODLO-ČEN MOŠKI, COPATA					
PISATELJ FLEMING				SESTAVIL: R. NOČ	KRILO RIMSKE KONJENICE				NAVEDEK					

Rešitve pošljite do 21. oktobra 1986 na naslov: DELAV-SKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 34, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT 35. Nagrade so 2.000, 1.800 in 1.600 dinarjev.

Rešite nagadne križanke št. 33; KRAMAR, AKT, LOKOMOTIVA, AMIN, PADAR, PRIMOŽ, NADA, TRI, MELK, RS, PERINNE, RIONI, EKUMENA, JB, IRI, RABAT, STARINAR, URAR, OTAVEK, NI, TRISTOR, TANJA, IT, JASNA, ORJEN

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 33:

1. nagrada 1.500 din: Suzana Potočar, Kneza Koclja 51, 61000 Ljubljana;

2. nagrada 1.400 din: Branko Štane, Cegelnica 56, 68000 Novo mesto;

3. nagrada 1.300 din: Vinko Borovnik, Ljubljanska 5, 61217 Vodice.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavska enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo – tozdelavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 34 787. Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem, dopisništvo), Boris Rugej (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in odhiti), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec) Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Pomočnik direktorja tozda: Milan Živković. Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, naročniška centrala 318-855. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. Žiro račun 50100-603-41502. Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. Posamezna številka Delavske enotnosti 65 din, letna naročnina 3.380 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk ČGP Delo, tozdelavske enotnosti in revij, Ljubljana, Titova 35. Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlasto Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Z Radom Dvoršakom, predsednikom Turistične zveze Slovenije

PREMALO USTVARJALNOSTI IN DOMISELNOSTI

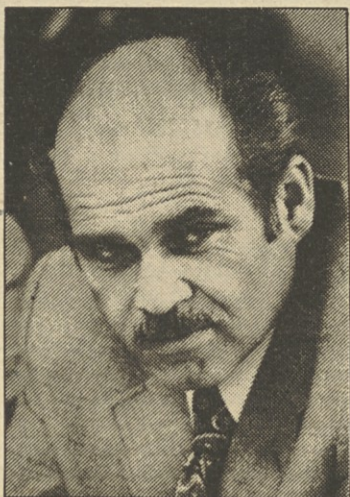
Za premik v turizmu je za začetek potreben premik v naših glavah

Na zadnji, to je 19. redni skupščini Turistične zveze Slovenije, ki je bila na začetku letošnjega dolgega poletja, so za predsednika te organizacije izvolili Rado Dvoršaka. To seveda ni naključje. Rado Dvoršak je znan gospodarstvenik z bogatimi izkušnjami in širokim znanjem. Pred leti je bil dolgo časa podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije, kjer je deloval tudi na področju turizma, od leta 1977 pa je predsednik poslovodnega odbora sestavljene organizacije združenega dela Slovin.

Za spremembo se to pot nismo pogovarjali o zlati kapljici, težavah pri izvozu in za mnoge še vedno spornim uvozom vina iz Španije, temveč o našem turizmu. Zato pač, ker je tudi turizem naša pomembna industrija, o kateri sicer veliko razpravljamo, jo pa v vsakdanjem življenju še vedno zapostavljamo. Zato nam tudi ne daje tega, kar bi morala, saj so možnosti, ki jih imamo na tem področju, le delno izkoriščene.

Šibko znanje in sposobnosti za trženje

»Ja, res ni pravega razloga za samozadovoljstvo. V vse ostriši mednarodni konkurenci se na cenovni lestvici nikakor ne uspemo povzpeti za stopničko ali dve. Pa to ne velja zgolj za naš turizem. Drži tudi za drugo naše gospodarstvo. Poznamo sicer izjeme, vedno je tako, vendar, eno z drugim, si na mednarodnem trgu ne znamo izboriti ugodnejše menjave dela, torej ustrežnejšega poravnavanja računov in ugodnejših cen,« ugotavlja predsednik Rado Dvoršak. »Zakaj? Po mojem je bistveno to, da naše znanje in sposobnosti za trženje prepogosto niso dorasle močni mednarodni konkurenci. Tu smo nasploh zelo šibki. Ko si v Slovino prizadevamo, da bi z novim proizvodom zlezli na cenovni lestvici za spoznanje navzgor, je to nedopo-

Rado Dvoršak

vedljivo težko. Prav zares. Zdi se mi, da je lažje roditi četvorčke, kot pa v mednarodni konkurenci uveljaviti višje cene...

»Novinarji pišejo o vsakoletni turistični beri, v primerjavi z uradnimi podatki in tistimi, ki jih dajejo politiki, na splošno precej manj ugodno. Ne glede na pomanjkljiva merila, za prikazovanje turističnega deviznega dohodka, namreč ugotavljamo, da pravzaprav stopicamo na mestu. Pa se vsako leto postavljamo z novimi zmogljivostmi...«

»Vsekakor ne moremo biti navdušeni nad izkupičkom v tej gospodarski panogi. Spravljeni smo v nekakšen svetovni cenovni predal, iz katerega ne najdemo izhoda. Ni bistveno, kaj izvažamo, avtomobile, vino ali kaj tretjega, malo zaslužimo. Za veliko dela malo cvenka. Včasih je delavcem že težko razložiti, zakaj sploh še izvažamo. To je eden izmed problemov v turizmu. Ne smemo pa pozabiti tudi na ljudi, ki delajo v tej industriji, in na kakovost naših storitev. Ta se zelo počasi izboljšuje. Lahko bi govorili o standardnem dolgčas. In, kot že povedano, še tega, kar imamo, kar je dobro, zanimivo, izvirno... ne znamo prodajati. Promocije na zunanjih trgih nam ne ustvarjajo potrebnega ugleda. Tu smo še začetniki, učenci...«

»Zdi se, da nas izredno dolga in draga šola ni kdo ve koliko naučila?«

S tem, kar že imamo, lahko še veliko napravimo

»Prav zanimivo je, kako počasi se učimo na tem področju in kako malo nam je do posnemanja turistično razvitih dežel. Zaostajamo, krepko zaostajamo. Celo tako daleč je že prišlo, da bi se lahko začeli učiti tudi od sosedov Madžarov. Pa njihove storitve sploh niso tako poceni. Iz tehnologije znamo še kaj zmakniti tujcem, pri turizmu pa smo za kaj takega očitno nesposobni. Podobno kot drugod tudi v turizmu preveč poudarjamo velikane in zanemarjamo majhne in najmanjše gospodarske celice, od katerih je povsod, v vseh sistemih precej odvisen dohodek ali uspešnost te ali ona panoge oziroma dežele v celoti.

Skratka, moč je treba iskati tudi v drobnem gospodarstvu, v majhnih in na videz nepomembnih celicah. Na to pozabljam, nemalokrat pa se tako imenovanega drobnega gospodarstva tudi z vsemi štirimi otepamo. Kot da ne bi hoteli pogledati čez svoj plot in se kaj pametnega naučiti.«

»Nekateri pravijo, da se nam precej slabo piše, ker nimamo denarja za nove naložbe. Drži?«

»Ne, sploh ne. Vsaj v turizmu. Zgrešeno je namreč mnenje, da je razvoj odvisen le od denarja in novih naložb. Zelo veliko namreč lahko napravimo s tem, da usposobimo, kar že imamo in odpravimo pomanjkljivosti, ki jih v našem turizmu kar mrgoli. Mnogi ljudje mislijo, da gre za »malenkosti«, ki niso bistvenega pomena. Vendar se motijo: Počutje in zunajpenzijska poraba gostov sta v mnogočem odvis-

na prav od drobnih stvari, pri katerih turistično razvita dežela ne bi smela poznati spodrseljavev,« pravi predsednik Turistične zveze Slovenije Rado Dvoršak.

»Pa kljub vsemu včasih še nismo kos povpraševanju. Gre naša ponudba vstric z zahtevami gostov, ki prihajajo k nam?«

»Marsikaj tudi to, kar imamo, slabo ponujamo, ker si za to preprosto ne vzamemo časa, ker zahteva več prizadevanj in trdega dela. S prodajo vseh zmogljivosti hotela, denimo, ni toliko težav kot na primer s prodajo zmogljivosti na kmetih ali majhnih penzionov. Slednje zahteva več dela. Sploh bo potrebno našo ponudbo v prihodnje bistveno popestriti z manjšimi, po svoje bolj intimnimi zmogljivostmi. Mnogi so se namreč naveličali velikih betonskih kompleksov, hrupa in nenehne prerivanja. Sicer pa, kot že rečeno, lahko v prihodnje veliko storimo s tem, kar imamo. Potrebujemo pa več ustvarjalnosti, več domiselnosti in inventivnosti, da bomo lahko več iztržili od našega turizma. Vse to zahteva seveda več dela, pa tudi drugačen odnos do te gospodarske panoge.«

Odnos do delavcev odločilnega pomena za razvoj panoge

»Za korak naprej, za premik v turizmu, je po mnenju nekaterih potreben najprej premik v naših glavah. Soglašate s to ugotovitvijo?«

»V celoti, saj je odnos ljudi, ki delajo v turizmu, vprašanje nagrajevanje in sploh vrednotenje prizadevanj na tem področju, odločilnega pomena za razvoj panoge. Dokler ne bomo dočela prepričani, kako zelo pomembni so napori gostinskih in turističnih delavcev in kolikšne rezerve imamo še v tej tako imenovani turistični industriji, dokler ne bo tega premika v razmišljanju odgovornih, potlej bo tako, kot je in bomo capljali daleč za razviti. Dandanes pa hoče skoraj vsak čimprej iz tega poklica in v tem je tragedija našega turizma. Ni kaj, očitno vsi skupaj premalo razmišljamo. Če bi se namreč zavedali, koliko bi lahko prinesel pametno naložen dinar v turizem, izboljšal ponudbo, potem bi verjetno manj razmišljali o ogromnih naložbah v mnoge druge stvari. In precej manj bi tvegali...«

»Verjetno imate precej opravka z novinarji. Vas pogosto spravljamo v slabo voljo?«

»Včasih že. Recimo primerjave z najbolj razviti sosedji se mi ne zde pravšnje, ker ne primerjamo enakega z enakim, ampak pogosto precenjeno s podcenjenim. To ni dobro saj s takim početjem zbijamo malodušje. Zato menim, da bi se morali odločiti za drugačno vrednotenje učinkov od turizma, da bi se lahko bolj realno primerjali. Tako bi postavili to gospodarsko panogo na bolj trdna tla, kar bi nedvomno pripomoglo k njenemu hitrejšemu napredku.«

Andrej Ulaga

Na 20. srečanje kovinarjev v Kragujevcu je odpotovala naša ekipa kovinarjev tekmovalcev, ki bodo od 9. do 11. oktobra preverili sposobnosti in znanje v dvanajstih kovinarskih poklicih.

Pred odhodom iz Ljubljane jih je sprejel tudi predsednik RS ZSS Miha Ravnik in jim zaželel čimveč uspehov, čeprav, kot je dejal, naj zmaga najboljši. V svojem nagovoru se je dotaknil tudi težavnega gospodarskega položaja in nalog, ki nas čakajo. Poudaril je, da nas reši lahko le dobro delo, ki ga prav oni, najboljši slovenski kovinarji, lahko pokažejo tudi drugim.

Slika: Andrej Agnić

LIPE SVEDER: NOBENE PANIKE!

